

ELVARÁZSOLT MADARAK

ÖRMÉNY
NÉPMESÉK

ELVARÁZSOLT MADARAK
ÖRMÉNY NÉPMESÉK
Válogatta és fordította HEGYI IMRE
NÉPEK MESÉI
EURÓPA KÖNYVKIADÓ BUDAPEST 1961

AZARÁN BÜLBÜL

Volt egyszer egy király. Három fia volt: kettő okos, meg egy ütődött. Az ütődöttet Alo Dinónak hívták. Volt a királynak egy gyönyörűséges kertje is, s abban egy almafája, az almafán három alma. Történt egyszer, hogy ebbe a kertbe bevetődött egy vándor koldus, s alamizsnát kért.

– Mondd csak: melyik gyümölcs tetszik – azt szakítom le neked – mondotta a kertész.

– A három alma közül egyik – felelte a vándor.

– Nem – mondja a kertész –, azokhoz ujjal sem szabad nyúlni, azokat az almákat a királynak tartogatjuk, hanem a többiből bármelyiket odaadom.

Amikor a koldus látta, hogy nem adják oda a három alma egyikét, megátkozta a kertet, s az ott helyben kiszáradt.

– Most már a kert sosem fog kivirágozni? – kérdi a koldustól a kertész.

– Amíg Azarán bülbült meg nem szerzitek, nem fog virágozni – felelt az öreg.

A király kijött a kertbe, és amikor meglátta, hogy kiszáradt, a kertészt hívatta, s haragosan kérdezte tőle:

– Hogyan viselted gondját kertemnek, hogy így kiszáradt az egész?

A kertész erre elmondta, mit tett a vándor koldus.

– Most mi legyen hát, ki szerzi meg az Azarán bülbült? – kiáltott a király.

Akkor odalépett hozzá legidősebb fia, és mondja apjának:

– Apám, én megszerzem Azarán bülbült.

A középső fiú is jelentkezett.

– Menjetek hát együtt a madárért – határozott az apjuk.

A két testvér lóra ült, s útnak indultak.

Alo Dino meg amint hazatért, az anyjától enni kért. Látta, hogy a bátyjai nincsenek sehol, kérdi, hová lettek?

– Ó, hogy dögölnél meg! – felelte az anyja. – Rólad minden lepereg, mint kutyáról a víz: bátyáid már hatodik napja elmentek Azarán bülbülért.

Alo Dino erre nem sokat teketóriázott, hanem kiszaladt a legöregebb lovászhoz:

– Válassz nekem egy igazi jó paripát, mert messzi útra indulok – mondta neki.

– A lovak itt állnak, válaszd magadnak, amelyiket akarod – felelt a lovász.

Alo Dino odament a lovakhoz, de akármelyik hátát megérintette, mindegyik ló lerogyott keze súlya alatt. Amint kiment az istállóból, látja, hogy a kapu mellett egy sovány, elhanyagolt, vedlett ló áll. Alo Dino megpaskolja a hátát, az fel sem veszi, kiállja. Akkor megparancsolta a lovásznak, hogy a lovat fürössze meg mindennap háromszor, s minden órában adjon neki egy pud mazsolát.

Három nap múlva Alo Dino felpattant a lóra, s útnak eredt. Hamarosan utolérte testvéreit.

A legidősebb testvér igen mérgelődött, amikor Alo Dinót meglátta.

– Mi az ördögnek jöttél a nyakunkra, csak nem fogsz szégyent hozni ránk! – ripakodott rá, és lekent neki egy pofont.

Akkor közbeszólt a középső testvér:

– Elég legyen, mit csépeled hasztalanul. Nem baj, hogy megjött, majd kiszolgál bennünket.

Útnak indultak együtt mind a hárman. Sokáig mentek, míg el nem érkeztek egy keresztezésig, amely háromfelé ágazott. A keresztútnál egy öregember ült.

– Erőt, egészséget, nagyapó! – köszöntötték a fiúk, amikor odaértek.

– Erőt, egészséget, királyfiak!

– Merre vezetnek ezek az utak? – kérdi a legidősebb.

– Az egyik – felelt az öreg – Tifliszbe visz, a másik meg Erivánba, de aki a harmadik úton indul el, az többé sosem tér meg. Azt az utat úgy is hívják, hogy “gedan gelmez”: “ki rajta megy, nem jön vissza”.

– Ti ketten menjetek ezen a két veszélytelen úton, én meg majd megyek a “gedan gelmez” úton – mondta a legifjabb testvér.

– Hadd menjen hát, ha elpusztul, legalább megszabadulunk a bolondtól – mondta örvendezve a legidősebb testvér.

Induláskor megkérték az öreget, tartsa magánál azt, aki közülük elsőnek visszaérkezik, hogy mind a hárman együtt térjenek haza.

A legidősebb és a középső testvér sok viszontagságon ment keresztül az úton. Éhségükben elkótyavetyélték lovukat, ruhájukat, míg végül is beálltak egy fürdőshöz, egyikük fűtőnek, a másik dömöckölőnek.

Alo Dino pedig elindult a “gedan gelmez” úton. Nem tudni, mennyi ideig ment, de végül is elérkezett a Vörösországba: a fák, a kövek, a föld – minden, de minden vörös volt.

Itt a lova megszólalt emberi hangon:

– Alo Dino, hova hajszolsz engem? Hiszen ez a háromfejű Vörös-sárkány országa.

Estére kelve Alo Dino megérkezett a Vörös-sárkány házához, melynek kapujában egy asszonyt látott. Az asszony megkönyörült rajta:

– Gyere, legény, elrejtelek téged.

– Ugyan, ne bolondozz, adj inkább ennem, mert igen megéheztem.

A sárkány felesége erre térült-fordult, és hozott Alo Dinónak két-három tál ételt.

– Mit hozol te nekem? Mondtam, adj ennem!

– Ha neked nem elég ez, amit hoztam, menjünk ki az udvarra, ott áll a sárkány étele, egyél, amennyi jólesik.

Alo Dino kiment, s látja, hogy ott van fél akó főtt rizs és két sült bika. Három falásra bekapta a rizskását, s az utolsó falatig megette a két bikát. A sárkány felesége újra megsajnálta:

– Legény, kár elpusztulnod, sajnállak téged, gyere, hadd rejtselek el.

– Felesleges, én éppen a sárkányért jöttem – mondta Alo Dino. Amint belépett a pitvarba, érzi, hogy reng az egész ház.

– Mitől mozog ez a ház?

– Attól, hogy jön haza a sárkány – felelte az asszony.

Jött a sárkány, farkasokat, rókákat és más vadakat hajtva maga előtt. Bezavarta őket az udvarra, s belépett a pitvarba. Amint megpillantotta Alo Dinót, mindjárt felismerte:

– Erőt, egészséget, Alo Dino.

– Honnan tudod a nevemet? – kérdi Alo Dino.

– Aznap, amikor te születél, a hegyekben sétálgattam, és a kövek, a fák, a füvek suttoztak arról, hogy a világra jöttél. Gondolom is, hogy csak te lehetsz Alo Dino, mert más nem merészelte volna küszöbömet átlépni.

Majd a feleségéhez fordult, s így szólt:

– No, feleség, adj ennem, de íziben!

– Minden ételeidet megette ez a legény, s neked nem hagyott egy morzsát sem – felelte az asszony.

Akkor levágták a vadakat, melyeket a sárkány hajtott haza, megfőzték ebédre s megették. A sárkány észrevette, hogy Alo Dino nem dobálja el a csontokat, hanem mindent lenyel. Vacsora után azt mondja a sárkány Alo Dinónak:

– No, most mitévők legyünk: megküzdjünk most mindjárt, vagy holnapra hagyjuk?

– Ahogy te akarod, én mindig kész vagyok.

Reggel, alig pitymallott, felébredt a sárkány és Alo Dino, s vette mindegyik a maga buzogányát. Mondja Alo Dino:

– Te vagy a soros, te kezd el, én vendég vagyok.

– Készülj hát, mert sújtok – dörögte a sárkány.

Ekkor így szólt Alo Dinóhoz a lova:

– Vágj rám a korbáccsal, én majd felugrok, és a sárkány buzogánya a hasam alatt elrepül.

A sárkány háromszor dobott, de Alo Dino sértetlen maradt.

– Most én vagyok a soros – szólt Alo Dino, és lován a sárkány mellé ugratott, levágta kardja egy csapásával a sárkány három fejét. Utána levágta a sárkány orrát és ajkát, tarsolyába rakta, s ment a sárkány feleségéhez.

– Egészséget, szép sógornőm – mondta neki.

– Nem, én nem vagyok neked sógornő, én a feleséged akarok lenni.

– Nem vehetlek el, mert megesküdtem, hogy téged idősebb bátyámnak viszlek feleségül – mondta Alo Dino.

Három napig mulatott itt Alo Dino, azután továbbindult.

– Hová készülsz most? – kérdezte a sárkány felesége.

– Megyek Azarán bülbülért.

– Szépen kérlek, ne menj, semmiért pusztulsz el: nagyon nehéz dolog az.

– Nem, nekem el kell mennem.

Innen kijutott Alo Dino, s abba az országba ért, ahol a föld, a fák, a kövek – minden, de minden fehér volt. Itt a lova azt kérte, hogy szálljon le róla, és vezesse kantárszáron. Alo Dino teljesítette kívánságát.

– Tudd meg – mondta a ló –, hogy ez a Fehér-sárkány országa; estére vendégségbe megyünk hozzá. Nem hasonlít a Vörös-sárkányra, mert ennek hét feje van.

– Nem baj – felelt Alo Dino –, levágom én mind a hetet.

Este elmentek a sárkányhoz vendégségbe, de az ajtók zárva voltak. Alo Dino harsány hangon szólott:

– Ki van itt? Jöjjön ki, fogja a lovamat.

A hívásra előjött egy asszony, kinyitotta az ajtót, és azt ajánlotta, hogy a lovat állítsák be az istállóba. Alo Dino bevezette lovát az istállóba, utána felment a sárkány palotájába, és a feleségétől enni kért. Az hozott is öt-hat nagy tál rizskását.

– No, mi az, te valami gyermeket akarsz becsapni? Nem mondtam: adj ennem? – szólt Alo Dino.

A negyven garádicsos lépcsőn le s fel való szaladgálástól kifáradt a sárkány felesége s kijelentette:

– Menjünk a sárkány asztalához, ott ehetsz, amennyi beléd fér.

Ment is Alo Dino, s meglátott egy hatalmas kondért, melyben hét mérő főtt rizskája volt, tetején meg három sült bika. Alo Dino kétszerre felfalta a rizst, a három sült bikát szintén, két adagra osztva, csontostul bekapta. Amikor befejezte, bement a pitvarba és leült. Rövid idő múlva a sárkány palotája megremegett.

– Te legényke, a sárkány most tér haza, gyere, elbújtatlak téged – szólt a sárkány felesége.

– Az ördögbe is, én éppen érte jöttem!

Rövidesen megjelent a sárkány, s igen sok vadállatot hajtott maga előtt: oroszlánokat, farkasokat, medvéket. Beterelte őket az

udvarra, és azután felment a palotájába, s amint meglátta ott Alo Dinót, kezet nyújtott neki.

– Jó egészséget, Alo Dino! – mondta.

– Honnan tudod, hogy én vagyok Alo Dino?

– Születésed napján a hegyek, sziklák, fák és füvek mind, mind hírül adták, hogy a világra jöttél. Alo Dino vagy te, mert más a félelemtől még be sem merészelt volna ide pillantani.

Mikor a sárkány enni kért feleségétől, az azt felelte, hogy a vendég mindent felfalt már.

– Nem baj – mondta a sárkány –, készítünk vacsorát abból, amit hazahajtottam.

Nemsokára felszolgálták a vacsorát, de a sárkánynak szeget ütött a fejébe, hogy a vendég evés közben nem néz semmit, csak fal mindent, még a csontot is.

– No, kezdjünk el mérkőzni? – kérdi a sárkány.

– Ahogy akarod, én készen vagyok! – felelt Alo Dino.

– Már csak jobb lesz holnapra hagyni – döntött a sárkány –, nálunk az a rend, hogy este megvendégelik a jövevényt, reggel aztán megküzdenek.

Alo Dino jókor reggel felkiáltott:

– Kelj fel, ideje megverekednünk!

A sárkány felkelt, fogta buzogányát, és kiállt a térre.

Mikor Alo Dino felült a lovára, az így szólt hozzá:

– A korbáccsal csapj rám háromszor, én felugrom, és a sárkány bunkója a hasam alatt repül el.

– No, rajtad a sor, sújts! – ordított a sárkány.

– Én vendég vagyok, sújts előbb te, rajtad a sor – válaszolt Alo Dino.

– Akkor hát készülj, mert sújtok!

A sárkány háromszor forgatta meg buzogányát és lesújtott. Alo Dino azonban idejében az ég felé ugratott, és a sárkány bunkója a ló hasa alatt zúgott el, s nem találta el sem a lovat, sem a lovast. Ahogy felferődött a por, és elfedte Alo Dinót a sárkány szeme elől, az azt hitte, hogy Alo Dino halott, és így szólt:

– No, hol vagy, Alo Dino, hadd szippantsalak fel, mint a tubákot!

– Csak nyugalom, testvér, én itt vagyok, de most aztán tartsd magad! – felelt Alo Dino, és vágtaiban ugratott neki a szörnyetegnek.

Egyetlen suhintásra levágta kardjával a sárkánynak mind a hét fejét. Majd leszállt lováról, és a megöltnek levagdalta orrát és ajkát, beletette a tarsolyába, s ment a sárkány palotájába.

– Kedvesem, te – mondta neki a sárkány felesége –, hadd áldozzam fel magam érerted, lám minő jót tettél, hogy a sárkányt elpusztítottad! Hadd csókoljalak meg!

– Nem, én veled nem csókolózhatom. Te középső fivérem menyasszonya leszel – mondta Alo Dino, s azzal gyűrűt cseréltek.

Két-három napig még vendégeskedett nála Alo Dino, de utána ismét útra készülődött.

– Hová, hová, kedvesem? – kérdezte a sárkány felesége.

– Azarán bülbülért kell mennem.

– De hiszen te azt nem tudod megszerezni – mondta az asszony kétségbeesetten.

– Meg kell szereznem, ha törik, ha szakad is! – mondta Alo Dino, s azzal elindult.

Amikor a Fekete-sárkány országába jutott, a lova megint megszólalt emberi hangon:

– Alo Dino, ez az ország a negyvenfejű Fekete-sárkány birodalma, azért van, hogy itt a föld, a kő, a fák, a füvek, minden, de minden fekete.

Alo Dino bement a sárkány palotájába, s ott látott egy óriási üstöt, benne tíz mérő főtt rizskását, a rizs tetején meg négy sült bikát. Három nap egymásután egy falat ételt sem vett a szájába Alo Dino. Most négyszerre befalta a rizskását, lenyelte a bikákat, száját megtörölte, és bement a sárkány palotájába. Estefelé remegni kezdtek a falak. A sárkány érkezett, maga előtt terelte zsákmányát. Amint megpillantotta Alo Dinót, odament hozzá, kezét szorította vele, és mondja neki:

– Egészséget, Alo Dino!

– Honnan ismeresz te engem?

– Születésedről hírt adtak a hegyek, kövek, fák és füvek – felelte a sárkány, majd a feleségéhez fordult, és enni kért tőle.

– A te vacsorádat már megette Alo Dino – mondta az asszony.

– Az sem baj, készíts valamit a friss zsákmányból.

Vacsora után lefeküdtek aludni, s abban egyeztek meg, hogy majd reggel mérkőznek. Pirkadattal megkezdtek a küzdést. Küzdöttek három éjjel, három nap egymás után, de egyik sem tudta legyőzni a másikat. Végre valahára Alo Dino leterítette a sárkányt, levágta orrát, ajkát, belerakta őket tarsolyába, és ment a sárkány palotájába. A sárkány felesége igen megörült Alo Dino győzelmének.

– Ettől kezdve én a tied, te az enyém vagy – mondta a fiúnak az asszony.

Ágyat vetettek, s együtt lefeküdtek. Alo Dino itt elidőzött vagy két hétig, de egyszer csak eszébe jutott édesapja, s igen elszomorodott.

– Min töröd a fejed? Talán csak nem akarsz nálamnál jobb asszonyt keresni? – kérdezi a sárkány felesége.

– Tudod, a mi kertünk kiszáradt; elindultam, hogy megszerezsem Azarán bülbült, de itt megrekedtem.

– Azarán bülbült megszerezni nem könnyű dolog – mondta az asszony. – Csacsonc király a gazdája. Az már negyven napja alszik. Ha felébred: elpusztít, még ha negyven ilyen deli legény áll is elébe, mint te vagy.

– Én bizony mégis elmegyek – mondta Alo Dino, és útnak eredt.

Amikor megérkezett a tenger partjára, megszólalt a lova:

– Úgy tudd, hogy én nem vagyok tengeri ló, és én nem tudok a tengeren átvergődni.

Alo Dino erre leszállt a lóról, leült a földre, fejét egy kőre hajtotta s elaludt. Aludt-e vagy csak szunyókált, csakhogyl hirtelen hangot hallott: “Alo Dino, emeld fel ezt a követ, alatta van elásva három tengeri ló kötőféke.” Alo Dino felkelt, felemelte a követ, s íme, ott volt három kötőfék. Azután éppen úgy, mint álmában mondták neki: két kötőféket a derekára tekert, a harmadik kötőféket belevetette a tengerbe. Abban a percben megjelent egy tengeri ló, és el akarta nyelni Alo Dinót, de ő nem vesztette el a fejét, hanem elkapta a ló sörényét, s felpattant a hátára. Akkor a ló megszólalt emberi hangon:

– Mondd meg, Alo Dino, mi a kívánságod, s én teljesítem.

– Azarán bülbült akarom.

– Őt én nem tudom neked megszerezni, de átviszlek a tenger túlsó felére, ott van a nővérem, ő majd megszerzi neked Azarán bülbült.

A ló átvitte Alo Dinót a tenger túlsó partjára. Csakhogy Alo Dino elfelejtette ott levanni róla a kötőféket, és a ló bevágatott a tengerbe.

– Istenem, hova legyek, elvitte a ló a kötőféket! – sópáncodott Alo Dino.

Bolyongott sokáig a szigeten, míg végül rátalált egy öregemberre, Alo Dino odament hozzá, és köszöntötték egymást.

– Fiam, téged is bajba kevert Azarán bülbül? – kérdezte az öreg.

– Úgy ám, eljöttem Azarán bülbülért, de a ló magával vitte a kötőfékjét a tengerbe, én meg ittmaradtam.

Beszéd közben Alo Dino karja véletlenül a derékövéhez ért, s erre eszébe jutott, hogy ő még két kötőfékkel van felövezve. Az öreg látta ezt, és így szólt:

– Az isten szerelmére kérlek, ha megszerzed Azarán bülbült, mutasd meg nekem, utána aztán magaddal viheted. Százötven esztendeje, hogy itt ülök miatta.

Alo Dino lecsatolta magáról az egyik kötőféket, s annak egyik végét a tengerbe dobta. Ott helyben előugrott egy tengeri ló, és el akarta nyelni Alo Dinót, de ő egy szempillantás alatt felugrott a hátára.

– Mondd, legény, mi a kívánságod, s én teljesítem – szólalt meg a ló.

– Azarán bülbült akarom! – felelte Alo Dino.

– Ez nagyon nehéz dolog – felelte a ló –, mert annak a kalitkája Csacsonc király palotájában függ, az pedig messze a tengerben van. De hogyha te a korbácsoddal rám tudsz vágni akkorát, hogy mind a háromszázhatvan ín megremegjen bennem, akkor én odarepülök a palota ablakához, te meg benyújtod a kezed, és elragadod a kalitkát. De ha ezt időben meg nem csinálod, akkor tudd meg, hogy mindketten lezuhanunk és meghalunk.

– Rendben van, megteszem – szólt Alo Dino, és úgy végigvágott a lovon, hogy annak sajogni kezdett a mája, és megremegett benne mind a háromszázhatvan ín. Erre odaszállt az

ablakhoz, Alo Dino meg benyújtva kezét, elkapta a kalitkát. Amikor leereszkedett a földre, a ló megszólalt:

– No most már bocsáss el, megtettem, ami tőlem tellett.

Alo Dino erre elindult hazafelé, s érkezett az öregemberhez, aki amikor megpillantotta Azarán bülbült, mindjárt kilehelte lelkét. Alo Dino meg szépen eltemette. Aztán felült a saját lovára, s a madárral együtt megérkeztek a Fekete-sárkány országba, ahol a feleségénél megszállt.

– No, kedves bülbül madaram, szólalj meg hát, de úgy, hogy kizöldüljenek ezek a fekete hegyek – mondta Alo Dino.

Megszólalt erre Azarán bülbül, s a fekete hegyeket mind pompás zöld borította. Alo Dino feleségét lenyűgözte Azarán bülbül csodatevő ereje.

Itt időztek vagy egy hónapig, végül Alo Dino azt mondta a feleségének:

– Asszony, itt az ideje, hogy hazatérjünk. Országunk e miatt a madár miatt tán máris tönkrement.

Magukkal vitték a sárkány összes kincseit, és megérkeztek a Fehér-sárkány országába. Ott ismét összeszedték a sárkány kincseit, magukhoz vették a középső testvér menyasszonyát, felültek a lóra, és megérkeztek a Vörös-sárkány országába. Egy-két napot pihentek, összeszedték a sárkány javait, fogták a feleségét, és megérkeztek az öreghez.

– Erőt, egészséget, öregapám! – köszönt Alo Dino. – Visszatértek-e a bátyáim?

– Nem, királyfi, még egyik sem tért vissza – felelte az öreg.

– Ha egyszer így van – mondja Alo Dino –, akkor én itthagynom nálad ezt a három asszonyt meg a madarat, jómagam meg elmegyek a testvéreim után.

– Jól van fiam, legyen ez isten rendelése, eredj hát.

Alo Dino sorra járta a városokat, kereste, kutatta sokáig a testvéreit, de sehol sem találta őket. Egyik városban meghívták vendégségbe, s megkérdezte a házigazdát:

– Hogyan lehet itt az idegeneket megtalálni?

– Minálunk van egy templom a zarándokok számára – felelte a gazda. – Menj el reggel abba a templomba, húzd meg a harangot, és ölj le hét áldozati bikát. Amint a zarándokok megtudják, hogy

abban a templomban istentisztelet és áldozati tor van, mindenhol oda gyülekeznek, és te könnyűszerrel megtalálhatod azt, akit keresel.

Alo Dino korán reggel vásárolt hét bikát, odaadta őket, hogy öljék le és főzzék meg, áldozati tort készített, és meghúzatta a harangokat.

Amikor két testvére meghallotta a harang szavát, kérdik a gazdájuktól, mire harangoznak?

– Ez a zarándokoknak szól – mondja az. – Áldozati torra hívják össze őket.

A testvérek megkérték gazdájukat, engedje el őket a templomba. Amikor odaértek, látják a testvérek, hogy az áldozati torra összesereglett a város valamennyi zarándoka.

Megpillantva testvéreit, Alo Dino bort és áldozati húst vitt nekik, majd megkérdezte:

– Megismertek-e engem?

– Nem bizony – felelték.

– Hol dolgoztok?

– Egyikünk fűtő a fürdőben, másikunk meg dögönyöző.

Alo Dino fogta két testvérét, elvitte őket a fürdőshöz, és mondja neki:

– Add ki, ami jár nekik, mert magammal viszem őket.

– Milyen rokonaid, hogy magaddal akarod vinni őket?

– A testvérbátyáim.

Erre azt kérdi az idősebb:

– Ki vagy te, hogy testvéreidnek mondasz bennünket?

– Én Alo Dino vagyok. Ó, ti bolondok – felelt Alo Dino –, elhagytátok országunkat, s ide kellett elvergődnötök, hogy fürdősök legyetek.

– No, ha te a mi testvérünk vagy – mondja az idősebb –, akkor mondd meg, miért indultunk mi el?

– Azarán bülbülért. Én már meg is szereztem.

– És hol van?

– Az öregembernél. Menjünk, megmutatom.

Alo Dino vásárolt testvéreinek tiszta ruhát, felöltöztette őket, s elindultak hármasan az öreghez.

Amikor a három asszonyt meglátták a testvérek az öregnél, azt kérdik: – Kik ezek?

– Ez – mondja Alo Dino – a Vörös-sárkány felesége, akit én megöltem – ezzel elővette és megmutatta a sárkány ajkát a testvéreknek. – Ő a tied lesz, mint legidősebbé. Ez pedig a Fehér-sárkány felesége, azt is én öltem meg, íme itt az orra és ajka, megnézhetitek: ő lesz a középső testvéré. Ez itt, a harmadik, a Fekete-sárkány felesége: ő lesz az én feleségem.

Az idősebb testvér nem állta meg, hogy ne szóljon irigységében:

– A szépet magának veszi, a csúnyákat meg nekünk adja.

A testvérek fogták Azarán bülbült, lóra ültek, mindegyik maga elé ültette a nyeregbe menyasszonyát, s együttesen útra keltek. Sokáig lovagoltak, míg végül az erdőben rátaláltak egy kútra.

– Ki megy le vízért, hogy ihassunk mi is, meg a lovainkat is megitathassuk? – kérdezték a testvérek Alo Dinótól, de maguk nem akartak a kútba ereszkedni.

– Alo Dino, menj le te – mondták.

Amikor ezt hallotta, Alo Dinóhoz ugrott a felesége:

– Alo Dino – suttogta ura fülébe –, ne menj le, mert a testvéreid a kútban akarnak hagyni.

– Leereszkedem én, hiszen a testvéreim inni szeretnének.

– Ha már így van – szólt az asszony –, vidd magaddal legalább az egyik kesztyűmet, meg egyik papucsomat, s őrizd meg magadnál. Én ezeket majd követelni fogom a királynál, és ha megkerülnek, és előmutatják nekem, tudni fogom, hogy te kijöttél a kútból.

Alighogy Alo Dino leereszkedett a kútba, a testvérei egymás között sustorogni kezdtek, s úgy döntöttek, hogy öccsüket benn hagyják a kútban, ne henceghessen azzal a király előtt, hogy ő szerezte meg Azarán bülbült. Ők maguk pedig felszedték az asszonyokat, fogták Azarán bülbült és továbbálltak.

Amikor elérték szülővárosukat, a testvérek hírnököket küldtek a királyhoz, hogy köszöntsék őt, és mondják meg neki: hazatértek a fiai.

A király egész népét egybegyűjtötte, s mentek a királyfiak elé, akiket nagy diadallal kísértek haza. Az asszonyokat látva, kérdezi a király:

– Kicsodák ezek az asszonyok?

– Ez itt – mondja az idősebb testvér –, az én feleségem. Ez meg itt a középső fiad felesége. Emez pedig majd szolgáló lesz nálunk.

– Király, ő valótlanul állít – szól Alo Dino felesége –, én nem vagyok a felesége, van nekem uram.

– Fiaim, látom, hogy közöttetek valami nincs rendjén. Nem hiszem én azt, hogy ti meg tudtátok volna szerezni Azarán bülbült. Nocsak: szólaltassátok meg Azarán bülbült; aki megszólaltatja, tudni fogom, hogy ő szerezte meg.

– Engedj, én megszólaltatom – mondja az idősebb fiú, és Azarán bülbülhöz fordult:

– Bülbül madárkám, szólalj meg, hogy kiviruljon a mi kertünk.

Azarán bülbül, egy szó nem sok, de annyit sem szólt. Akkor a középső állt elő:

– Király apáim, a bülbült én szereztem meg.

– No, akkor szólaltasd meg a madarat – felelt a király.

– Bülbül madárkám, kedves, szólalj meg, hadd virágozzon ki a kertünk – könyörgött a középső testvér.

Azarán bülbül néma maradt.

Sokat törték a fejüket, s mindent megpróbáltak, de a kert mégsem zöldült ki.

Mi meg térjünk vissza Alo Dinóhoz.

Nem tudni, meddig ült Alo Dino a kút fenekén, de nagy sokára mégis odaérkezett a kúthoz egy kalmár, aki megparancsolta szolgálinak, hogy húzzanak vizet a kútból. Amikor Alo Dino meghallotta az emberek hangját, akik a kútból vizet akartak meríteni, felkiabált hozzájuk:

– Nem tudom, ki van ott fenn a kútnál, örmény-e vagy muzulmán, de könyörgöm, segítsetek kimászni innen a kútból, annyi vizet szerzek, amennyit csak akartok.

Vödrüket leeresztették a kútba, annyi vizet merítettek, amennyi kellett, utána meg lebocsátották a kötél végét, és tíz-tizenöt ember kihúzta Alo Dinót a kútból.

Mikor a kalmár megkérdezte Alo Dinót, hogyan került a kútba, ez így felelt:

– Aga, vándor vagyok, éjjel mentem, sötét volt, nem vettem észre a kutat s beleestem.

– Hova igyekszel hát?

– A városunkba – felelt Alo Dino.

Az éjszakát a kalmárral töltötte. Együtt megvacsoráztak, s lefeküdtek aludni. Reggel pedig ki-ki útra kelt. Amint Alo Dino megérkezett atyja városába, megkért egy öreget, hogy fogadja fiává, s az örökbe fogadta.

Egyszer, amint ment az öreg az utcán, látja, hogy a király emberei jönnek-mennek városszerte, s egy kesztyűt mutogatva a járókelőknek, kiabálják:

– A király házasítja a fiát, jelentkezzen, aki egy másik ilyen kesztyűt tud varrni a menyasszony számára.

Amikor hazatért, elmesélte az öreg Alo Dinónak, hogy mit látott, mit hallott. Alo Dino pedig meghallgatta az öreg szavait, majd otthagya, és beállt inasnak egy szabóhoz, mondván, hogy ő árva gyerek, szeretné a mesterségét megtanulni. A szabó felfogadta Alo Dinót, nem tudva, hogy a király fia. Igen szófogadó inas vált belőle, kitakarította a műhelyt, s megcsinált mindent, amit csak kellett. Ez nagyon tetszett a mesternek, meg volt elégedve Alo Dinóval.

Másnap a király vizírjai és nazírjai sorra járták a szabóműhelyeket, s mindenütt mutogatták a kesztyűt. Mikor betértek abba a műhelybe, ahova Alo Dino elszegődött, s ajánlották a mesternek, hogy varrjon egy olyan kesztyűt, amilyent mutatnak neki, a szabó nem vállalta. De akkor előállt az újdonsült inas, és azt tanácsolta a mesternek, hogy fogadja el a rendelést, mert ő tud ugyanolyan kesztyűt varrni.

– Elment az eszed? – mondja neki a mester. – Csak tegnap léptél be hozzám, és ma már ilyen munkát vállalsz?

Itt közbeszóltak a király emberei:

– Feleslegesen mérgelődsz, mester, hagyd, hadd próbálja meg – toldották a szót –, ha nem tud ilyent varrni, a király úgyis leütteti a fejét.

– Vállalom – mondta Alo Dino.

Megrémült a szabó:

– Hiszen te semmiért a vesztedbe rohansz! Már húsz éve, hogy mesterségemben dolgozom, s nem mertem vállalni, te meg

hebehurgyán belevágsz.

– Ne félj, mester, megvarrom én, csak vegyél nekem öt mérő apró mogyorót.

Már ment is a mester, s vásárolt neki négy mérő mogyorót.

– Miért vettél egy mérővel kevesebbet?

– Nem baj, nem volt elég pénzem, elég lesz ennyi is.

Virradatig mind megette Alo Dino a mogyorót. Reggel, mikor a mester beállított a műhelybe, látja, hogy a mellett a kesztyű mellett, amit a király emberei hoztak, fekszik egy másik éppen olyan kesztyű. A mester fel akarta venni, hogy megnézzze, de Alo Dino ellenezte:

– Ne nyúlj hozzá, mester, mert elrontod.

Hamarosan megjelent a vizír és nazír.

– No, mester, készen van-e a kesztyű? – kérdezték.

A mester ijedtében egy kukkot sem tudott szólni. Alo Dino erre előlépett, és megmutatta a kesztyűt. Azok összehasonlították a másikkal és elámultak.

– No, mester, menjünk a királyhoz – mondták a vizír meg a nazír. – Majd megfizet ő neked a munkádért.

– Eredj velük, mester, a királyhoz, és vedd fel a fizetséget – szólt Alo Dino.

– Nem én, fiam, én nem megyek, eredj te magad. És ha mégsem tetszik meg a munka, már inkább üttesse le a te fejedet.

Így Alo Dino ment el velük. Amikor a kesztyűt megmutatták a királynak, az így szólt:

– Ezekhez én nem értek semmit, menjetek és mutassátok meg a menyemnek.

A király menyének megtetszett a munka, és küldött a mesternek háromszáz aranyat.

A dolgot jelentették a királynak, aki hívatta a szabót, s ő maga még külön kétszáz aranyat adott neki.

Amint Alo Dino visszatért a műhelybe, kiteregette a pénzt a mester előtt, és így szólt:

– Nesze, mester, vedd a pénzt.

A szabó pedig megörült nagyon, s a pénzt zsebre rakta. Azt mondja neki egy kis idő múlva Alo Dino:

– Mester, nem vagy te rendes ember.

– Miért?

– Azért, mert én öt mérő mogyorót kértem tőled, s te csak négy mérőt vettél. Nem is maradok én tovább nálad – azzal fogta magát, s elment a saru-varga műhelyébe.

– Mester – mondja Alo Dino a saru-vargának –, árva vagyok, nincs gyámolóm senki a világon, szánj meg és taníts meg a mesterségedre.

A varga magához vette a fiút. Egy idő múlva a királyi vizír meg a nazír jöttek a vargához, és egy női papucsot mutattak neki, hogy varrjon egy hasonlót. A mester már éppen el akarta őket utasítani, de akkor előlépett Alo Dino, és mondja, hogy ő varr egy olyat.

– Hiszen te alighogy beálltál hozzám, és már ilyen munkára vállalkozol? – szólt a varga bosszúsan.

– Ne mérgelődj feleslegesen, mester, varrok én olyat – nyugtatta meg a vargát Alo Dino.

A lélegzete is elakadt erre a mesternek.

– Nos – szólt a vizír –, ha nem varrsz, a király mindkettőtöknek leütteti a fejét.

– Fiam, most már nem tudom, mitévők legyünk.

– Egyet se félj, mester, varrok én. Ha te veszel nekem húsz mérő mogyorót, akkor én még ezen az éjjelen megvarrom a papucsot – felelte Alo Dino.

A varga vett neki tizenkilenc mérő mogyorót.

– Te most, mester, hazamehetsz, én meg munkához látok – mondta Alo Dino a vargának, amint meghozta a mogyorót.

Főtt a feje a mesternek, amint ment hazafelé, s nem volt nyugvása otthon sem: az éj közepén lopva ment, hogy megnézze, mit csinál Alo Dino. Felmászott a tetőre, és a szellőzőlyukon keresztül látja, hogy Alo Dino ül, és ropogtatja fogaival a mogyorót. “Mi az ördögnek kellett ezzel a léhűtővel szóba állnom? Leütik a fejemet semmiért!” – bosszankodott magában.

Alig pitymallott, a varga már ment a műhelybe, és látja, hogy a papucs mellett ott van egy hajszálra ugyanolyan másik. Már kézbe akarta venni, hogy megvizsgálja, hogyan van varrva, de Alo Dino nem engedte:

– Te tegnap nem akartál vállalkozni erre a munkára, most meg én nem engedem, hogy egy ujjal is hozzányúlj a papucshoz.

Nemsokára jött a vizír meg a nazír, és megnézték a munkát. Nagyon meg voltak elégedve.

– Nos – szólaltak meg –, jöjjön valamelyik közületek velünk, hogy a király megfizessen a munkátokért.

– Jobb lesz, ha te mégy, fiam – szólta a varga Alo Dinóhoz.

Alo Dino el is ment velük. A papucsot a királyhoz vitték, de az azt parancsolta, hogy mutassák meg a menyének. A menyé azonnal rájött, hogy ez az ő papucsa, és felismerte Alo Dinót.

– Miért nem jössz hozzám? – kérdezte.

– Még nincs itt az ideje annak – felelte Alo Dino.

A király menyé ötszáz aranyat küldött a mesternek. Amikor pedig jelentették a királynak, hogy a menyé meg volt elégedve a munkával, előhívatta a mestert, és ő is ötszáz arannyal ajándékozta meg.

Alo Dino fogta a pénzt, és visszament a vargához.

– Nesze, mester, itt a pénzed – mondta a vargának –, de én nem maradok tovább nálad.

– Miért nem maradsz?

– Azért, mert húsz mérő mogyorót kértem tőled, te pedig csak tizenkilencet vettél.

Innen Alo Dino visszament az öreghez, aki fiává fogadta.

– Hova lettél, fiam? – kérdezte az öreg.

– Ifjú legényke vagyok én még, tekeregtem városszerte – felelte Alo Dino és tíz marék aranyat adott az öregnek, majd hozzátette:

– Apám, lehet, hogy nincsen semmi pénzed, nesze neked tíz marék arany.

Alig egy kis idő múlva, az öreg kiballagott a piacra, és teméntelen sok katonát látott. Kérdezősködésére, hogy miféle katonaság ez, azt felelték, hogy megérkezett Csacsonc király a hadával, és keresi azt az embert, aki ellopta tőle Azarán bülbült.

Meghallotta ezt Alo Dino, s azt mondja az öregnek:

– Eredj, apám, a királyhoz, és mondd neki: Alo Dino nevében kérlek, engedd át a lovat az én fiamnak; ő felül rá, és elmegy Csacsonc királyhoz helytállni, hogy a te országodban még egy kis csirkét se érjen baj.

Azt mondja az öregnek a király, mikor megjelent előtte:

– Azóta, hogy a lovat hazavezették, mind csak áll az istállóban a jászol előtt: senki sem meri megközelíteni!

A király menyé kitalálta, hogy a férje küldte az öregét, megkérte a királyt, engedné meg, hogy bemenjen az istállóba, majd ő kivezeti a lovat, és átadja az öregnek.

A király megengedte, mire menyé odament, kivezette a lovat az istállóból, megparancsolta, hogy engedelmeskedjen gazdájának, és azzal átadta az öregnek. Az öreg meg elvezette Alo Dinóhoz.

Mikor Alo Dino kilovagolt lován a térre, ott találta idősebbik bátyját, aki éppen Csacsonc királyhoz ügetett, hogy helytálljon.

– Hova igyekszel? – kérdi tőle Alo Dino.

– Hát tudod, megszereztem a bülbül madarat, s most megyek, hogy helytálljak Csacsonc király előtt – felelte a bátyja, s lovát arrafelé fordította, ahol Csacsonc király serege állott.

– Merre van a király sátra? – kérdi Csacsonc király katonáitól az idősebb királyfi.

– Amott, az a piros – felelték neki.

Belépett a király piros sátrába, hétszer meghajolt s megállt.

– Te vagy a királyfi? – kérdi tőle Csacsonc.

– Az vagyok.

– Te raboltad el Azarán bülbült?

– Én bizony.

– Hogyan jutottál hozzá?

– A fáról szedtem le az erdőben.

– Hazudsz, testvér, a bülbült nem te szerezted meg, hordd el magad – szólt ingerülten a király, és kiadta, hogy dobják ki.

Mikor azután elszomorodottan hazatért, mondja neki a középső testvér:

– Miért hagytad magad eltángálni, hiszen a bülbült nem te szerezted meg, hanem én!

– Nos, ha te szerezted meg, akkor eredj, és állj helyt.

Az fel is ült a lovára, s hányavetin indult Csacsonc királyhoz.

– Legényke, hát te hová mégy? – kérdi tőle Alo Dino.

– Megszereztem Azarán bülbült, s most megyek helytállni érte Csacsonc királynál.

– No, csak eredj, majd te is kikapsz! – felelte Alo Dino.

– Te raboltad el Azarán bülbült? – kérdi Csacsonc király a középső királyfitól, aki sátrába lépve hétszer hajolt meg.

– Úgy, ahogy mondod.

– Nocsak, meséld el, hogy is történt a dolog.

– Sötét volt. Látom, hogy hirtelen egy madár repül ki a hegyek közül, s be egyenesen a fészkébe. Kezemmel benyúltam a fészekbe, és elkaptam a madarat.

– Hazudsz, a madarat nem te fogtad el – mondta a király, s meghagyta, hogy őt is tángálják el.

Ezután Csacsonc király kiadta parancsba: “Keressétek meg nekem azt az embert, aki elorozta Azarán bülbült, különben az egész országot elpusztítom!”

Ekkor Alo Dino megjelent atyja színe előtt, s engedélyt kért tőle, hogy Csacsonchoz mehessen helytállni. A király nem ismerte fel a fiát:

– Jól van, menj, ha bírsz.

– Királyom – szólt akkor Alo Dino –, kössünk egyezséget: ha elintézem, hogy Csacsonc király semmi kárt nem tesz országodban és elvonul, te három órára nekem engeded át hatalmat, és én ez alatt a három óra alatt azt tehetek, amit akarok. Ha beleegyezel, kössünk egyezséget, és adjunk kezét rá.

A király beleegyezett. Az egyezséget megkötötték, és Alo Dino elindult Csacsonc királyhoz.

– Te királyfi vagy? – kérdi Csacsonc király.

– Úgy bizony.

– Te raboltad el Azarán bülbült?

– Úgy, ahogy mondod, király, Azarán bülbült én szereztem meg.

– Meséld el, hogyan történt!

Alo Dino mindent, ahogy történt, elmesélt a királynak.

– Szóval, te vagy Alo Dino? – kérdi a király csodálkozva.

– Úgy bizony.

– De miként higgyem el, hogy ezeket a hőstetteket csakugyan te vitted végbe?

Alo Dino nem sokat töprengett, levette lováról a tarsolyát, s megmutatta a királynak mind a három sárkány levágott ajkát és orrát.

Csacsonc király, midőn megbizonyosodott róla, hogy Azarán bülbült valóban ő lopta el, így szólt hozzá:

– Fiam, legyen a tied a madaram – és összegyűjtve hadát elvonult arról a földről.

Visszatérve atyjához, így szólt Alo Dino:

– Nem ismersz rám?

– Nem, nem ismerek rád.

– Pedig, látod, én vagyok Alo Dino, a fiad!

– Ha te vagy a fiam, akkor tedd, hogy kiviruljon a kertünk.

Alo Dino erre odament Azarán bülbülhöz, és így szólt hozzá:

– Kedves madárkám, szólalj meg, hogy kivirágozzon a kertünk.

A madár megszólalt, s a kert azonnal kivirult.

Akkor Alo Dino elővette a király aláírásával ellátott egyezséglevelet, és azt mondta:

– Három órára enyém a királyság.

– Helyes, ehhez jogod van – egyezett bele a király.

Alo Dino felült a trónra, s ítélni kezdett bátyjai felett. A testvérek beismerték bűnüket.

– Hogyan büntessem meg őket, király apám? – kérdi atyjától Alo Dino.

– Fiam, legyen a te akaratod szerint.

Azt mondja Alo Dino:

– Ők sem öltek meg engem, én sem veszem el az életüket. De egyet mégis kérek tőled: add oda mindegyiknek a feleségét, és hagyják el országunkat. Színüket se lássam itt, amíg élek.

Három óra múltán a hatalom újra visszaszállt a királyra. De ezután meg is halt hamarosan, trónját pedig Alo Dino örökölte.

Ők elérték a céljukat, jussatok ti is célhoz.

Az égből lehullott három alma: egyik annak, aki mesélt, másik annak, aki hallgatta, harmadik meg annak, aki megfogadta.

A BALGA

Élt egyszer egy dúsgazdag ember. De mivel kicsapongó életet élt, lassacskán minden javát elherdálta, s egy szép napon olyan szegény lett, mint a templom egere. Szemét lesütötte, fejét lehorgasztotta, és jajgatva emlékezett az elmúlt szép napokra.

Egyszer régi ismerősök látogatták meg, s közülük az egyik, sokat tapasztalt ember, így szólt hozzá:

– Úgy látszik, hogy valami rossz fát tehetél a tűzre, azért hagyott el a szerencséd. Azt tanácsolom: eredj a szerencséd után, talán megtalálod valahol, és gazdag leszel, mint régen.

Az ember hajlott a jó szóra, és elindult hegyen-völgyön a szerencséje után. Álmában egyszer meglátta a szerencséjét, amint egy szikláról lógott fejjel lefelé. Reggel felébredt, s az időt nem vesztegetve, elindult a felé a szikla felé.

Ment, mendegélt sokáig, mígnem az úton találkozott az oroszlánval.

– Merre tartasz? – kérdi az oroszlán.

– Megyek a szerencsém után.

– Ismerem őt – feleli az oroszlán. – A te szerencséd nagyon eszes, talán megkérdeznéd tőle, mitől gyógyulhatnék meg. Ládd-e, már hét éve teljesen tehetetlen vagyok. Visszatérőben mondd meg, hogy mit mondott, és én mindent, amit tudok, megteszek neked.

Az ember megígérte, hogy teljesíti kérését, s azzal továbbment.

Vándorlásában betévedt egy kertbe, amely telides-teli volt mindenféle gyümölccsel. De mikor szakított belőlük és megkóstolta, úgy találta, hogy mind keserű. Amikor a kert gazdája meglátta őt, először legorombította, de mikor elbeszélte neki bűját-baját és azt, hogy hová igyekszik, a gazda így szólt:

– Ha így van, atyafi, kérdezd meg majd azt is, mivel hozhatnám helyre kertemet, hogy a gyümölcs ne legyen keserű. Mit nem fáradoztam! Új töveket ültettem, oltottam, szemezttem őket, de

bizony semmi sem használt. Ha visszatértekor választ hozol nekem erre, én mindent, ami erőmből telik, megteszek neked.

Az ember a gyümölcsös gazdájának is megígérte, hogy teljesíti kérését, és tovább vándorolt, mígnem eljutott egy várhoz, amely egy magas hegy tetején épült. Belépett s a várudvaron gyönyörűséges fiatal nőt pillantott meg. Mikor a leány megkérdezte tőle, mi szél hozta erre a helyre, az ember mindent sorjában elmesélt neki, ami vele csak történt.

– Nekem – szólt a leány – kincsem garmadával van, csupán egy a bajom, hogy fejfájás kínoz éjjel és nappal. Ha megkérdezed a szerencsédet az orvosságom felől, én mindent megteszek neked, amit csak kívánsz.

– Jól van, majd utánajárok – mondta az ember s folytatta útját, míg végül ráakadt a szerencséjére, amely egy magas hegyről függött alá.

Illendően köszöntötte az ember, elpanaszolta neki minden gondját, bánatát s mindazt, amivel megbízták. Midőn a szerencséjétől feleletet kapott, ajánlotta neki, hogy térjenek vissza együtt.

– Menj hát te elől, én majd megyek utánad – mondta a szerencse.

Visszatérőben találkoztak a gyönyörűséges nővel, s az ember így szólt hozzá:

– Ha férjhez mégy egy deli ifjúhoz, kigyógyulsz bajodból.

A gyümölcsöskert gazdájának azt mondta:

– A víz, amely kertet öntözi, aranymezőn folyik keresztül. Az aranypor, mely a vízben lebeg, felszívódik a fákba, attól olyan keserű a gyümölcsük. Ha azt akarod, hogy kertet gyümölcse ne legyen keserű, változtasd meg a folyó medrét, vagy az aranyat szűrd ki a vízből.

Amikor az oroszlánhoz ért, az ember sorra mindent elmesélt, amit útközben a szerencséjénél tapasztalt.

– No, és mit ajánlott ezért a fiatal nő? – kérdi az oroszlán.

– Azt ajánlotta, hogy házasodjunk össze, s élvezzük együtt az ő javait, de én nem egyeztem bele.

– És mit ajánlott a gyümölcsöskert gazdája?

– A kert gazdája kiszűrte minden aranyat a folyó vizéből, s lett is teméntelen! Felajánlotta, hogy magammal hozhatom mind, de én nem fogadtam el, s mondtam is neki: “Hogyan, majd fogom én azt hurcolni magammal hazáig!”

– No, jól van, de most áruld el, milyen tanácsot kaptál az én betegségemre? – kérde az oroszán.

– Neked azt izeni a szerencsém, hogy meggyógyulsz, ha egy balga ember fejét megeszed.

Az oroszán pedig, jól átgondolva a mondottakat, szép lassan az ember feje felé nyújtotta a mancsait, elkapta, levágta a földre, széttépte és felfalta.

– Esküszöm – mondta az oroszán –, aligha találnék náladnál balgább embert a földkerekségen!

A BŰVÖS GYŰRŰ

Élt egyszer egy öreg anyóka, volt egy fia. Az anyó mindegyre oktatta fiát, hogy sem embernek, sem állatnak, sem semmiféle élőnek ne ártson. Szegényesen éltek. A fiú mindennap kiment az erdőre rőzsét szedni, s vitte a hátán, a piacon aztán eladta, és az árán kenyeret vett magának meg édesanyjának. Egyszer, amikor a faluba ment vissza, látja a fiú, hogy a gyerekek egy zsineggel megkötözött macskát kínoznak. Amikor a fiú látta az állat kínlódását, megesett rajta a szíve, és kérlelte a gyermekeket, eresszék szabadon a macskát.

– Ha annyira sajnálsz, adj néhány garast, s akkor elengedjük!

Az öregasszony fia odaadta nekik aznapi keresetét – húsz piasztert –, és kiragadta a macskát kínlói karmaiból. Aznap este a szegény asszony meg a fia éhesen feküdtek le aludni.

Következő napon, mikor a szegény asszony fia ismét az erdőre indult rőzséért, utánabaktatott a macska is. Este a piacon eladta a rőzsét negyven piaszterért, és húsz piaszter árán mindjárt kenyeret vásárolt. Hazafelé menet látja, hogy a gyerekek egy kutyát csíptek el, és azt ütlegetik. A fiú akkor odaadta nekik a megmaradt húsz piasztert, és kiszabadította a kutyát.

Másnap reggel vele ment az erdőre a kutya is, a macska is. Ezen a napon az eladott rőzséből hatvan piasztert keresett a fiú; húszért kenyeret vett, húszból jól tartotta a kutyát és a macskát, a megmaradt húszat pedig vitte haza. Ez alkalommal a faluba vezető úton látja, hogy a gyerekek egy kígyót fogtak, s azt gyötrik. Maradék húsz piaszterével kiváltotta a kígyót, és egy agyagkorsóba tette.

Reggel, amikor a szegény asszony fia szabadon akarta engedni a kígyót a korsóból, az nem akart kibújni belőle. Délben, mikor a fiú a kutyával, macskával és a kígyóval együtt lement a hús vizű forráshoz ebédelni, megetette a kígyót is, mire az hirtelen gyönyörű fiúvá változott át. Odaült a szegény asszony fia mellé, és a következőket mesélte el:

– Én királyfi vagyok. A varázslók elraboltak, és kígyóvá változtattak. Megigéztek, hogy mindaddig kígyó maradok, amíg ember kezéből nem kapok kenyeret. Ezért csúsztam-másztam be a faluba. Te megmentettél a szenvedéstől, feloldottál az ígézet alól, ezért örökké hálás leszek neked.

Ekkor a szegény asszony fia elhatározta, hogy elmegy a királyhoz, s elmondja neki, mi történt vele. Amikor a királyfi megtudta szándékát, ezt a tanácsot adta a fiúnak:

– Ha kérdezi a király, mit kívánsz szolgálatodért, kérd tőle gyűrűjét az ujjáról. Bűvös gyűrű az; ha az ékkövet megfordítod foglalatában, mindent megkapsz, amit csak kívánsz.

Amikor a szegény asszony fia megjelent a király előtt, a király így szólt hozzá:

– Megszabadítottad fiamat, most kérj, amit akarsz.

– Az ujjadon levő gyűrűt kérem, király – felelte a fiú.

– Görbüljön meg a nyaka, aki téged erre kioktatott! De ha egyszer megígértem, oda kell adnom – felelte a király, lehúzta ujjáról, s odaadta a gyűrűt a szegény asszony fiának.

Nem sok idő múltán azt tanácsolta a fiúnak az anyja, hogy kérje feleségül a király leányát. A fiú hajlott is a jó szóra. Erre a szegény asszony kapta magát, s leült a leánykérők padjára. A király kiment hozzá, és megkérdezte tőle, mit akar? A szegény asszony azt felelte, azért jött, hogy a királylányt megkérje a fiának.

– Odaadom a leányom, de vajon honnan szerzel olyan vételárat, amilyent én kérek? – kérdezte a király a megjelent fiútól.

– Mindent megszerzek, amit kívánsz.

– Szerezz hát egy arany kincsesládát, egy palotát, amelyik felér ezzel, amiben lakom, palotámtól a házig két fasor vezessen, és köztük végig szőnyeg fusson, a szőnyeg két szélén pedig lovasok üljenek hófehér lovakon.

A fiú meghajolt a király előtt és hazaszaladt. Megfordította az ékkövet a gyűrűben, s a király kívánsága teljesült. A fiú feleségül vette a királyleányt, és a palotába költözött.

Nem sok idő telt el, és egy öregember tudomást szerzett a csodálatos erejű gyűrűről. Ékszerárusnak öltözve, rögtön bejutott a palotába. A szegény asszony már nem élt akkor. A szegény asszony

fia sem volt otthon. A gyűrű ott feküdt a polcon, s az öreg rögtön felismerte.

Így szólt a királylánynak:

– Íme, hármát választottál gyűrűim közül – odaadom mind a hármát azért az egyért, amelyik ott fekszik a polcon.

A mit sem sejtő királylány kész örömet fogta a gyűrűt és az öregembernek adta. Az meg csak fordított egyet az ékkövén, és így szólt:

– Repüljön át ez a palota királylányostul-mindenestül a hét tengeren túli szigetre.

Az öreg kívánsága abban a pillanatban teljesült.

Este, mikor a szegény asszony fia hazatért, palotája helyén saját régi kis viskóját találta. A királyi vő erre nagy bánatosan nyakába vette a világot, és vándorolt hegyen, völgyön át...

A macska meg a kutya igen elszomorodtak, mikor megtudták a szegény asszony fiának nagy bánatát. Megfogadták, bármibe kerüljön is, megszerzik a bűvös gyűrűt és visszajuttatják gazdájuknak. És íme, útnak eredtek szárazon és vízen át, és elérkeztek az egerek birodalmába. A határt vigyázó hadsereg ijedtében szerteszéjjel futott, s a macska megjelenésének híre futótűzként terjedt el az egész országban.

Az egérkirály összehívta a nagytanácsot, megerősítette a határokat, és levelet írt a teknősbékák királyának, kérve, küldjön segítségül néhány ezer páncélba öltözött katonát. Úgyszintén levelet írt a sünkirálynak is, hogy küldjön segítségül néhány ezer tuskés katonát. Ezért a segítségért az egérkirály megígérte a teknősbéka királynak és a sünkirálynak, hogy tíz éven át adófizetőjük lesz, ha az egerek országa megszabadul a macskától. Még arra sem volt ideje, hogy aláírja a levelet, mikor beállított a kutya, hogy a macskától jön követségben.

– Ha azt akarjátok – szólott a kutya –, hogy a mindenható kandúr ki ne irtsa az egész egérnemzetet, úgy az egérkirály küldjön a macskához néhány úszni tudó kövér egeret, hogy átvigyenek engem meg a macskát a tengeren.

Az egérkirály teljesítette a macska kívánságát, és kiválasztott néhány kövér egeret.

– Elég! – mondta a kutya.

Amint az egerek megjelentek a macska előtt, az megparancsolta nekik, hogy vessék magukat a vízbe, utánuk beugrott a kutya, a hátára a macska, és úszni kezdtek a tengeren. Midőn a hét tenger közepére értek, megpillantották a szigetet a rajta emelkedő várral. Ott a macska megparancsolta az egereknek, hogy hatoljanak be a várba, és szerezzék meg az öregtől a gyűrűt.

Éppen éjszaka volt. A palotában mindenki aludt.

Az egerek egy lyukacskát rágtak a falba, és bejutottak a hálósobába, ahol az öreg aludt. Csakhogy az öregnek nem volt az ujján a gyűrű. “Talán a szájába rejtette el az öreg a gyűrűt?” – tűnődtek az egerek. Erre egyikük az alvó mellett levő burnótszelencébe dugta a farka végét, majd az öreg orra lyukába. Az öreg akkor egy nagyot tüsszentett, szájából kiesett a gyűrű, az egerek felkapták, és a macskához vitték. A macska ezért a szolgálatért mindnyájukat káni méltóságra emelte.

A kutya meg a macska visszatért gazdájához, elibe tették a gyűrűt. A szegény asszony fia megfordította a gyűrű ékkövét, és visszavarázsolta régi helyére a királylányt meg a palotát is. A palotában ott feküdt az öreg, az ijedségtől kiszáradva.

A szegény asszony fia azóta sohasem vált el a kutyától meg a macskától, és mindent megtett kedvükért.

A HAZUG

Élt volt egy király. Egyszer szétküldte minden égtáj felé a kürtöseit, hogy hangos szóval hirdessék ki a nép között:

– Halljátok, emberek! Aki közületek legjobban tud hazudni, annak a király egy aranyalmát ad!

Mindenhonnan tódultak a király udvarába: királyfiak, hercegek és vizírek fiai, egyszóval számlálatlan sok ember, de egy sem tetszett a királynak.

Végül egy szegény, ágrólszakadt ember jött a királyhoz, kezében nagy korsóval.

– Hát te mit akarsz? – kérdi a király.

– Jó erőt, egészséget, uram királyom – mondja a szegényember –, eljöttem a pénzemért: hiszen adósom vagy egy korsó arannyal.

– Hazudsz – feleli a király –, nem tartozom én neked semmivel sem.

– Hazudok? Akkor add ide az aranyalmát, ha hazudok.

A király felismerte az ember huncutságát, s ellenkezni kezdett.

– Nem, nem hazudsz.

– Ha nem hazudok, akkor add meg az adósságod.

Látta a király, hogy győzött a szegény ember; egy szót sem szólt többé, hanem nekiadta az aranyalmát.

DIZSIKO

Dizsiko szegény, szerencsétlen flótás volt. Két sovány kecske meg egy kajla szarvú tehénke volt összes vagyona. Gonosz felesége folyton bosszantotta, és egyre hajtogatta:

– Eredj el messze földre pénzt keresni, hozzál haza pénzt, ruhát, s vegyél ökröket, juhokat meg lovakat.

Egy szép reggel fel is kelt Dizsiko, fogott egy jó husángot, s a tehenet maga előtt terelve, kiment a kapun. Magában meg így dörmögött: “Elmegyek hazulról, csakhogy megszabaduljak ettől a gonosz asszonytól.” Feleségének meg éppen ez kellett!

Útközben tejet ivott, s mikor elfáradt – felült a tehén hátára, s husánggal a vállán úgy reszketett félelmében, mint a kocsonya. De hát a szerencsétlennek nem volt választása: jobb, ha rablók és zsványok kezébe kerül, semmint hogy tovább gonosz felesége karmai közt maradjon!

Egyszer, míg a tehene legelészett, Dizsikót elnyomta az álom. Félálomban a feleségével pörölt, és csípték a legyek. Csak úgy vaktában elkapott néhány legyet a levegőben, s összenyomta őket. Megszámlálta és látta, hogy egy csapásra hetet ütött agyon. Megjött a bátorsága! Felcihelődött, útnak eredt, s estére egy faluba ért.

Itt megkért egy dervist, írja fel neki egy lapra: “Én, Dizsiko, egy csapásra hetet ütöttem agyon!” – s a táblát tehene szarva közé függesztette.

Folytatta útját, s egy mezőre érkezett, melynek szélén hatalmas vár emelkedett. Lefeküdt a mezőn és elaludt. A várban hét testvér lakott. Egyikük messziről megpillantotta az idegen embert, aki földjükre merészkedett, lóra pattant, s Dizsikóhoz rúgtatott. Amikor meglátta a tehenet és a szarva közt a felírást, elgondolkozott, és így beszélt magában:

– Ez az ember egy kézzel hetet ütött agyon. Ha nem lenne vitéz, hát ide merészel-e jönni földünkre, és nyugodtan alszik-e? Mégiscsak bátor fickó: fegyver nélkül, egyedül, s még lova sincsen!

Hazament, elmondta testvéreinek a látottakat, s erre mind a heten odasiettek, hogy Dizsikót megnézzék. A tehén megijedt, mikor meglátta őket, ugrott egyet és elbődült. A tehén hangjára Dizsiko felébredt, s mikor meglátta a hét testvért, ijedtében felkapta a husángot, és hátrált kegyetlenül reszketve. Azok azt gondolták, Dizsiko egy csapásra mind a hetüket le akarja ütni, könyörgőre fogták a dolgot, és megmagyarázták neki, hogy ők heten válogatott, híres vitézek, és ha beleegyezik, boldogan fogadják legidősebb testvérüknek, mindenben engedelmeskednek neki, és tetszése szerint rendelkezhetik vagyonukkal. Dizsiko, egy kissé lecsillapodva, felelte:

– Legyen hát, ahogy akarjátok.

A testvérek hazavitték magukkal Dizsikót, az asztalnál fő helyre ültették, kitűnően megvendégelték, s mind a heten karba tett kézzel lesték minden parancsát. Dizsiko csak tűnődött, töprengett, hogyan is vágja ki magát, nehogy a testvérek megsejtsék az igazat s megöljék. A hét testvér meg azon törte a fejét: “Milyen nagylelkű ember! Még csak nem is néz ránk, s nem szól egy kukkot sem.” Végül köhécseléssel magukra vonták Dizsiko figyelmét, mert le szerettek volna ülni. Amikor helyet foglaltak, s kissé felbátorodtak, megkérdezték Dizsikótól:

– Aga, hol a fegyvered, lovad, szolgálid? Engedd meg, hogy elmenjünk és elhozzuk őket.

– Fegyvert és lovat csak a gyávák tartanak maguknak. Én ilyesmiket csak igen nagy csaták idején használok. Ami pedig a szolgálakat illeti, azt kérdem: minek nekem? Hiszen az egész világ az én szolgám! Láthattátok, hogy egyetlen husánggal a kezemben jutottam el hozzátok, csupán a tehenemet hajtottam magam előtt. Én, Dizsiko – egyetlen suhintással leteríték hetet!

A testvérek napról napra mind jobban kedvében jártak Dizsikónak, s végül elhatározták, hogy hozzáadják feleségül egyetlen szépséges húgukat. Tudta Dizsiko, hogy ő nem érdemli meg a lányt, de mi mást tehetett, hát kijelentette:

– Ám legyen, tiszteletem jeléül beleegyezem.

Mikor Dizsiko fényes esküvőjének a híre szélteben-hosszában elterjedt, a testvérekre haddal támadt négy basa, akik már régóta szerették volna feleségül venni a lányt, de mindig kosarat kaptak.

Dizsiko aga úgy megijedt, hogy alig állt a lábán, szeretett volna a föld alá bújni, és már menekülésre gondolt, csak hogy semmi lehetősége nem volt a futásra. És íme, míg Dizsiko futásra gondolt, a testvérek megkérdezték tőle:

– Az ellenség közeledik. Hogy parancsolod: mi kezdjük el a harcot, vagy pedig te kegyeskedsz harcba szállni?

Dizsikónak ijedtében vacogott a foga, de a testvérek azt hitték, hogy fogát csikorgatja. Látszik: annyira dühös, hogy egyetlen ütéssel minden ellenséget el akar pusztítani.

– Vívjatok csak ti először – felelte.

A hét testvér dicsőségének híre messze szárnyalt. Az ellenség rettegett tőlük. S most, amikor híre ment, hogy a sógoruk egyetlen suhintással hetet terít le, az ellenfél még jobban megrettent. De harc közben, mikor az ellenség erőt vett magán, a hét testvér Dizsikóért küldött, hogy jöjjön segítségükre, hollófekete lován, pompás fegyvereivel.

Dizsikóban a vér is meghűlt. Nem volt választása: megadta beleegyezését: “Inkább – gondolta – essem el a csatában, és meneküljek meg a szégyentől!”

Dizsiko lova mindjárt megérezte, hogy nem igazi vitéz ül hátán, és nyílként repült, rá sem hederítve Dizsiko erőlködésére, aki megkísérelte visszatartani. Távolról úgy látszott, mintha szándékosan hajtaná lovát, hogy még idejében a testvérek segítségére legyen. Megjelenése zavart keltett az ellenség soraiban. De bizony Dizsiko lelke a félelemtől akkorára zsugorodott, mint a kukoricadara szeme! Szerencséjére azonban beleakadt egy korhadt fa ágába, a fa kidőlt, és a ló kiugrott alóla. Mikor Dizsiko magához tért a földön, messziről úgy tetszett, mintha a fát ő rántotta volna ki gyökerestül a földből. Amint az ellenség ezt látta, futásnak eredt, hisz úgysem bírnak egy óriással, aki egy kézzel fákat tép ki gyökerestül.

A testvérek pedig Dizsikóhoz futottak, hősként vették körül, s lábához borultak. Majd végül nagy tisztelettel vonultak haza.

Az ellenség azon törte fejét: mit tegyen, hogy Dizsiko ki ne töltsé rajtuk mérgét? A basák ezer-ezer bárányt, tíz-tíz paripát és sok más ajándékot szedtek össze, és megjelentek Dizsiko előtt, s megígérték, hogy mindig hűséges alattvalói maradnak.

BAHDO

Élt egy asszony meg a fia. Az anyát Aszmarnak, a fiút Bahdónak hívták. Egyszer az anya így szólt fiához:

– Fiam, nincsen apád, aki eltartson bennünket; eddig magam kéregettem hol az egyik, hol a másik szomszédnál, s felneveltelek. De most már kifogytam minden erőmből, megöregedtem. Állj be valamilyen műhelybe, és tanulj mesterséget, különben mind a ketten éhen halunk.

Anyja szavai rosszul estek a fiúnak. Sírva fakadt, és kiment a házból, hogy megszabaduljon anyja siralmas, megunt panaszaitól. Ahogy kilépett a házból, gondolkodóba esett: “Mitévő legyek most? Nos, különben – beállok fazekasnak.” S nem sokáig töprengett, elment egy fazekashoz, s kérte, vegye fel inasnak. A fazekas látta, hogy a fiú szemfüles: elhatározta, hogy felfogadja, s megkérdezte, hogy hívják.

– Edénytörőnek – felelt Bahdo.

– Hogyan? – kérdezte még egyszer a fazekas.

– Edénytörőnek hívnak – válaszolta Bahdo.

Rövid habozás után a fazekas úgy döntött, hogy felveszi. “Lehet, hogy csakugyan Edénytörő a neve” – gondolta és megállapodtak a feltételekben.

Bahdo anyja nagyon megörült, mikor megtudta, hogy fia beállt fazekasnak.

Néhány nap múlva azt mondja a fazekas az inasnak:

– Figyelj ide, Edénytörő, elmegyek, mert dolgom van a szomszéd faluban, te pedig ügyelj a boltra. Aztán tégy ki magadért!

– Jól van, eredj csak a dolgodra, tudom én, hogy mit csinálok.

Ahogy elment a mester, a fiú így beszélt magában: “Ha egyszer a mester edénytörőnek hív, hát majd megtréfálok.” Fogott egy jókora követ, és szétverte a korsókat, s nem is hagyott épen egyet sem.

Amikor a mester másnap megérkezett a szomszéd faluból, bement a műhelybe és meglátta a sok szétzúzott korsót. Majd elállt

a szívverése:

- Ej, te Edénytörő, Edénytörő! – ordította magából kikelve.
- Aga, itt nem maradt több törni való edény!

A mester el akarta kapni Bahdót, hogy alaposan ellássa a baját, de a fiú hazaszaladt, és azt mondta anyjának, hogy a mester elkergette, mivel néhány korsót véletlenül összetört.

– Akkor hát eredj most; és állj be a saruvargához – mondotta anyja.

Bahdo beállított a saruvargához, s inasnak ajánlkozott.

– Rendben van, felveszlek. Hogy is hívnak téged? – kérdi a varga.

– Bőrvágónak – feleli Bahdo.

Néhány napja dolgozott már a vargánál. Egyszer azt mondja a mester inasának:

– Bőrvágó, ki ne tedd a boltból a lábad, én otthon körülnézek egy kicsit, s mindjárt jövök vissza.

– Jól van, nem megyek ki – mondta a fiú.

Alighogy a mester kihúzta a lábát a boltból, Bahdo fogott egy kést, és a vargánál levő összes bőrt apró darabokra vágta. Ahogy a saruvarga visszajött a boltba, és meglátta az összemetélt bőrt, felhördült mérgében, és nekiesett Bahdónak.

– Miért ütsz, hiszen Bőrvágónak hívsz. Hát én vágtam is! A saruvágótól az üvegeshez szegődött, s mivel ott az Üvegűző névre hallgatott, minden üveget összetört...

Szerencsétlen anyja már azt sem tudta, mit kezdjen a fiával. Egyszer aztán így szólt hozzá:

– Fiam, elmegyek én a szent fához, amelyik ott áll a várfal mellett, imádkozom és tanácsot kérek tőle. Amit a fa tanácsol, azt teszem.

Öt garasért tömjént, öt garasért pedig gyertyát vásárolt az anyja, és elment imádkozni a szent fához, hogy a fia végre-valahára jó útra térjen. Bahdo meg az anyja tudta nélkül egy másik úton ment oda a fához, és elrejtőzött odújában.

Anyja gyertyát gyújtott, és tömjént égetett térden állva, s kérte a fát, adjon tanácsot neki. Bahdo hétszer felelt neki az odúból: “Add a fiadat a bácsikájához tanulni!...”

Bahdo bácsikája híres tolvaj volt. Mikor az anya megkérte, vegye maga mellé a fiát inasnak, a bátyó beleegyezett, de csak azzal a feltétellel, ha a fiú elég ügyesnek bizonyul.

– Majd én kipróbálom a fiút, és ha kiállja a próbát, akkor magam mellé veszem – jelentette ki a bácsi. Aztán megparancsolta a fiúnak, hogy másszon fel a fára, és a fészkén ülő galamb alól lopja ki a tojásokat, de úgy, hogy a galamb ne vegye észre.

A fiú felkúszott a fára, kilopta a galamb alól a tojásokat, és miután leereszkedett, átadta bácsikájának.

– Hanem bátya, most te mutasd meg, mit tudsz, s hogyan teszed vissza a galamb tojásokat a fészekbe!

Mikor a bátyó a tojásokkal felmászott a fára, Bahdo észrevétlenül lelopta bátyjáról a nadrágját, s mikor az visszajött, elámulva látja a nadrágot Bahdo kezében.

– Nesze bátya, vedd vissza nadrágod – szolt Bahdo –, és tudd meg, hogy lopásban nem maradok el mögöttem.

Ekkor Bahdót bátyja homlokra csókolta, és megígérte, hogy magával viszi lopni.

Egyszer Bahdo felmálházott tevét vett észre az úton. Nem sokat gondolkodott, bement egy péküzletbe, vett egy forró cipót, és becsalta vele a tevét a házba. Ott leszedte róla a málhát, a tevét pedig leölte, és húsát feldarabolva egy kádba rakta. Édesanyjának minderről egy szót sem szolt, mivel éppen böjt volt.

A teve gazdája pedig, mivel nem találta állatját, embereket küldött faluszerre, hogy keressék a tevét, de az nem került elő. Meghallotta ezt egy öregasszony, s mivel azt gondolta, hogy a tevét csak Bahdo lophatta el, nem sokat teketóriázott, s beállított a fiú anyjához:

– Húgom, beteg vagyok, az orvos azt rendelte, egyek friss tevehúst. A fiad az imént leölt egy tevét, adj nekem egy darab tevehúst, hálából imádkozom majd a fiadért.

Bahdo édesanyja mit sem sejtve lement a pincébe, felhozott öt-hat darab tevehúst, s az öregasszony kötényébe rakta. Még a ház küszöbét sem lépte át az öregasszony, mikor az ajtónál Bahdóba ütközött.

A fiút elöntötte a mérge az anyja oktalansága miatt, de nem árulta el magát, hanem az öregasszonyhoz fordulva, így szolt hozzá:

– Kedves néném, miért adtak neked ilyen kevés húst? Gyere vissza, adok én még pár darab tevehúst, te meg majd hálából imádkozzál értem.

Az öregasszony hitt Bahdo szavának, együtt lementek a pincébe. Bahdo lesújtott, és egy jókora fejbeütéssel megölte az öregasszonyt, éjjel meg kivitte onnan, és holttestét elásta a földbe.

Ezután Bahdo bácsikájával együtt éjszaka a király kincstárába járt lopni. Bárhogy igyekezett is a király, a tolvajokat nem tudták elkapni. Akkor megparancsolta, hogy a kincstár kapuja előtt ássanak egy mély vermet, töltsék meg szurokkal, felül pedig fedjék be szalmával, hogy a tolvaj ha beleesik éjjel, ragadjon bele a szurokba. Éjjel, mikor Bahdo a bácsikájával együtt elindult lopni a királyi kincstárba, Bahdo azt mondta bátyjának, hogy menjen elől. Bátyja előrement, és a kincstár kapuja előtt beleesett a verembe, s beleragadt a szurokba. Bárhogy igyekezett is Bahdo kihúzni bátyját, minden hiába volt. Akkor kihúzta törét, levágta bátyja fejét, hazavitte magával, és elásta a pincében.

Reggel a király őrei meglelték a veremben a fejetlen embert, s hírül adták a királynak a dolgot.

A király megparancsolta:

– A holttestet akasszátok fel a fára és leskelődjete: aki a holttest láttára sírva fakad, azt fogjátok meg.

Bahdo tudta, hogy édesanyja megismeri fivére holttestét, és sírva fakad. Ezért két korsót vett, édesanyjának adta, és így szólt:

– Fivéred holttestét felkötötték egy fára. Fogd e két korsót, és eredj a fához. Amikor megpillantod a holttestet, törd el a két korsót, és sírj, ameddig jólesik. Ha a királyi őrség odaszalad és azt kérdi, miért sírsz, mondd: hogyné sírnék, hiszen összetörtek a korsóim.

Miután Bahdo anyja kedvére kisírta magát fivére teteménél, és megmenekült a király őrségétől, Bahdo éjjel észrevétlenül levette bátyja testét a fáról, hátára vette, s elvitte, hogy elássa. A király, a vizírek és az őrség azt sem tudták, hová legyenek a csodálkozástól.

Másnap a király elrendelte, hogy a forráshoz vezető úton szórjanak szét negyven-ötven aranypénzt, s figyeljék: aki felszedi őket, azt fogják meg.

Bahdo ezt megtudta, bocskora talpát bemázolta szurokkal, vett két korsót, és szorgalmasan hordta a vizet haza. Útközben az

aranyak bocskora talpára ragadtak, és így a király őreinek tudta nélkül felszedte az összes aranyat. Bárhogy mérgeződött is a király, mégsem tudott kitalálni semmit a tolvaj kézrekerítésére.

Amikor a bagdadi kalifa a tolvaj csínytevéseiről hallott, levelet küldött a királynak, melyben a következőket írta:

“Szégyen és gyalázat, hogy a saját országodban nem tudod elfogni a tolvajt!”

A király elszégyellte magát, és hírnököket küldött szerte az országba, hogy hirdessék ki mindenütt: “Az ügyes tolvaj keresse fel a királyt: nem lesz bántódása, és még jutalmat is kap!”

Bahdo jelentkezett a királynál:

– Király, én a te tolvajod vagyok, tégy, ahogy jónak látod!

A király elcsodálkozott, amikor a fiút meglátta. Azután megmutatta neki a bagdadi kalifa levelét, s így szólt:

– Ha idehozod elem magát a bagdadi kalifát, feleségül adom hozzád a leányomat. Szeretném, ha a kalifát móresre tanítanánk, és a büszkeségét egy kicsit letörnénk.

– Uram királyom, légy nyugodt, ezt akár bal kézzel véghezviszem.

Bahdo fogott egy csörgővel teleaggatott bundát, Bagdadba utazott, és titkon belopózott a kalifa hálószerájába.

Ott óvatosan elővette a székét zsákjából, magára öltötte, az alvó feje mellé állt, s elkezdett reszketni. A kalifa a csörgők zajára felébredt, s az ijedségtől vacogva megkérdezte:

– Ki vagy?

Bahdo felelt:

– Én Gábor arkangyal vagyok, a lelkedért jöttem.

– Könyörgöm, ne vidd el a lelkemet, mindent neked adok, amit csak kívánsz – szólt a kalifa.

– Nekem semmi más nem kell! Bújj azonnal be a zsákba! – felelte Bahdo.

A kalifa reszketve teljesítette Bahdo parancsát, aki a zsákot a kalifával vállára vetette, zaj nélkül kiosont a kalifa házából, felült lovára, és saját hazájába vágatott.

Bahdo megállt királyja előtt, elébe tette a zsákot, és kérte a királyt, hogy oldja ki. A király öröme határtalan volt, amikor maga előtt látta az ijedt és reszkető bagdadi kalifát.

– No, mit szólsz most? Emlékszel, milyen jól nevettél rajtam?
Nemhiába mondják: más baján ne nevedd!...

A király beváltotta ígéretét; lányát férjhez adta Bahdóhoz, és
egy gyönyörű palotát is ajándékozott neki.

Ők szerencsével jártak – járjatok ti is szerencsével.

Az égből lepottyant három alma: egy azé, aki mesélt, egy azé,
aki hallgatta, egy azé, aki megszívlelte.

A KÍGYÓ MEG A HAL

A kígyó cimboraságot fogadott a hallal.

– Húgocskám – mondja a kígyó a halnak –, végy fel a hátadra, és vigyél el csónakázni a tengeren.

– Szívesen – felelte a hal –, ülj fel a hátamra, majd viszlek, hadd lásd, milyen a mi tengerünk.

A kígyó a hal köré csavarodott, s elúsztak a tengeren. Alig úsztak valamicskét, mikor a kígyó megharapta a hal hátát.

– Nővérekém, miért harapsz engem? – kérdezte a hal.

– Ó, csak úgy véletlenül – felelte a kígyó.

Megint úsztak egy ideig, s a kígyó ismét belemart a hal hátába.

– Nővérekém, miért harapdász engem? – kérdezte a hal.

– A napfény megzavarta a fejemet – felelte a kígyó.

Ismét úsztak egy ideig, s a kígyó megint megharapta a halat.

– Nővérekém, miért harapdász engem folyton?

– Ez a szokásom – felelte a kígyó.

– Hát nekem is van egy szokásom – felelte a hal, s jó mélyen lebukott a víz alá a tengerbe.

A kígyó fuldokolni kezdett s elmerült.

– Ilyen az én szokásom! – mondotta a hal.

A HASZNOS KECSKE

Élt egy paraszt a feleségével. Semmijük sem volt egy kecskén kívül. Abból éltek, hogy fejték a kecskét, s a tejével táplálkoztak.

Azt mondja egyszer az asszony az urának:

– Vezesd ki a kecskét a vásárba, add el, de úgy, hogy pénzzel és a kecskével gyere haza.

– Hogyan adhatnám el úgy a kecskét, hogy meg is maradjon, de pénzzel térjek haza? – kérdezi a paraszt.

– Az már a te gondod. Ha kecske nélkül jössz haza, hogyan leszünk meg tej nélkül?

A paraszt fogott egy botot, s a kecskét elhajtotta a városba. Reggel volt, s a vásárban hast árultak. Megpillantva a has-árust, a paraszt feléje hajtotta a kecskét, s elkezdett ordítozni:

– Eladó a kecske, ki veszi meg?

– Mit adjak a kecskéért? – kérdi tőle a has-árus.

– Adj egy tányér hast, odaadom a kecskét.

– Rendben van, gyere egyél.

A paraszt elvette a tányért, megette a hast – utána felállt, s hajtani akarta a kecskét, de a has-árus elkapta a karját, s mondja neki:

– Hová hajtod azt a kecskét?

– Mit képzelsz? Adsz egy tányér hast, s el akarod venni érte a kecskémet?

Csúnyán összevesztek, s már majdnem öltre mentek, de az egybesereglett tömeg a lelkükre beszélt:

– Nem szégyellitek magatokat verekedni?

– Hogyne verekednénk – mondja a kecskés ember –, ez a becstelen adott nekem egy tányér hast, s most el akarja érte venni a kecskémet, ami megér tizenöt aranyat is.

A tömeg rátámadt a has-árusra, s legorombították, amiért egy tányér has fejében el akarja venni a szegény ember kecskéjét. A paraszt tovább hajtotta a kecskét, s találkozott egy gata-árussal.

– Eladó a kecske, eladó a kecske, ki veszi meg? – kezdett kiabálni, amint meglátta a gata-árust.

– Mit adjak a kecskéért? – kérdi az árus.

– Adj annyi gatát, amennyi a bendőmbe belefér, s odaadom neked a kecskét.

– Rendben van, gyere, egyél.

A paraszt repedésig jóllakott gatával, felállt, megtörülte a száját, s el akarta hajtani a kecskét, de a gata-árus megállította:

– Hová hajtod a kecskémet?

– Az én kecskémet hajtom, nem a tiedet – felelt a paraszt.

– Akkor miért etted meg a gatát, ha nem akarod odaadni a kecskét?

– Nicsak, a bolondja, az egy gataért akarja elvenni tőlem az én jó kecskémet?

Egymásnak estek. A nép meg odacsődült, s kérdezgették, mi történt.

– Jó emberek – mondta a paraszt –, ez a szemtelen adott nekem egy kevés gatát, és azért most a kecskémet akarja elvenni tőlem.

– Nem szégyelled magad! – korholták az egybegyűltek a gata-árust.

Ezalatt a paraszt fogta a kecskéjét és továbbállt.

Nemsokára egy halva-árussal találkozott, aki halvát vitt a fején s kínálgatta:

– Finom a halva, kinek kell halva?

– Ki vesz egy jó kecskét, ki vesz egy jó kecskét? – kiabált a paraszt is.

– Mennyit kérsz a kecskéért? – kérdi a halva-árus.

– Adj egy darab halvát, viheted a kecskét.

– Nesze, egyél.

A halvát megette a paraszt, s hajtotta tovább a kecskét.

– Hé, hová hajtod a kecskémet? – támadt rá a halva-árus.

– Tán a tied a kecske? Csak nem gondolod, hogy egy darab halváért elveszed tőlem a kecskémet?

A paraszt ezzel is összekapott.

– Miért verekedtek? – kérdik a körjük gyűlt emberek.

– Nézzétek ezt a szerencsétlent! Adott nekem egy falat halvát, s most el akarja venni érte ezt a derék, nagy kecskét.

Erre minden oldalról püfölni kezdték a halva-árus fejét, elvették tőle a kecskét, s visszaadták a parasztnak. Az meg fogta, s eliszkolt vele.

Amikor beesteledett, a paraszt egy ház előtt ment el, s mondja magában: “Bemegyek én ebbe a házba, s meghálok benne.” Bement a házba, s meglátott egy asszonyt.

– Mit akarsz itt, hordd el magad! – mondja az asszony.

– Kedvesem, szegény vándor vagyok, engedd meg, hogy itt éjszakázzam, pitymallattal már megyek is tovább.

Az asszony nem ellenkezett, s a paraszt kiment a csűrbe. Eltelt egy vagy két óra, hallja, hogy kopogtatnak a lakás ajtaján. A paraszt kikémlelt a résen, s látja, hogy a has-árus zörget. Kis idő múltán ismét kopogtatás hallatszik az ajtón. Azt mondja az asszony a has-árusnak:

– Azt hiszem, ez az uram, bújj el gyorsan a csűrben, különben meglát, s menten agyonüt.

Amint belépett a has-árus a csűrbe, a kecske gazdája megrántotta a kabátja ujját, s kérdi tőle:

– Ki vagy, s mit akarsz itt?

– Hallgass, én vagyok, ne kiabálj – mondja a has-árus.

– Minek jöttél ide?

– És te minek jöttél?

– Én kecskét árulok. Hej, ki veszi meg a kecskémet!? – kezdett ordibálni a paraszt.

– Ne ordíts, csendben maradj, mit adjak a kecskéért?

– Tíz aranyat.

– Nesze neked tíz arany, de elhallgass!

Újra kopogtatás hallatszott az ajtón.

A paraszt fogta a pénzt, s zsebre vágta. Megint kikémlelt a résen, s látja, hogy a gata-árus kopog. Egy óra múlva megint kopogtak az ajtón. A halva-árus kopogtatott. Azt mondja az asszony a gata-árusnak:

– Azt hiszem, ez az uram, szaladj a csűrbe.

Amikor a csűrbe belépett, véletlenül hozzáért a paraszthoz.

– Ki üt engem? – kiabált a paraszt.

– Ne ordíts – suttogta a gata-árus –, én értem hozzád véletlenül. Mit keresel te itt?

– Én a kecském árulom. Hej, eladó a kecském, kinek adjam el a kecském!?

– Hallgass, ne kiabálj, mibe kerül az a kecske?

– Húsz arany az ára.

– Nesze, fogd, csak hallgass.

Miután a pénzt elvette és zsebre vágta, a paraszt újfent kopogtatást hallott az ajtón.

– Azt hiszem, ez az uram, szaladj gyorsan a csűrbe! – suttogta a halva-árus fülébe az asszony.

A halva-árus beszaladt a csűrbe.

– Mit akarsz itt? Vedd meg a kecském, mert ha nem, úgy elkezdek ordítózni, hogy mindjárt kijön a gazda, és nyakon csíp téged.

– Az isten szerelmére, ne ordíts úgy, mondd meg az árát és kifizetem.

– Huszonöt arany a kecském ára.

– Nesze, vedd és hallgass – mondja a halva-árus, s kezébe nyomta a pénzt.

Az utolsó kopogtató a férj volt. A paraszt meglátta őt a résen keresztül és elhallgatott. A férj bement a házba, megvacsorázott, és így szólt az asszonyhoz:

– Ideje lefeküdnünk, asszony, csak előbb még kimegyek a csűrbe, megnézem az állatokat. Amint visszajövök, lefekszünk.

– Hagyd, nincs ott mit nézni, te úgyis elfáradtál, lefekszünk most mindjárt – kérte a felesége.

– Ó, azt nem lehet, először meg kell néznem az állatokat – mondja a gazda, s ment a csűrbe.

Amint belépett, a kecske gazdája rákiáltott:

– Ki vagy?

A gazda kővé meredt.

– Hát te ki vagy, hogy így rám kiabálsz a saját csűrömben?

– Én kecskét árulok.

– Mi van itt, vásár, hogy kecskét árulsz itt?

– Persze hogy vásár – felelte a paraszt –, ha nem lenne vásár, mit keresne itt a has-, gata- és halva-árus?

- Mit beszélsz?
- Hát gyújts világot, majd meglátod.

Amint világosságot gyújtott, és meglátta a csűr közepén kuporgó has-, gata- és halva-árusokat, odafordult a paraszthoz és mondja:

– Mondd, mibe kerül a kecskéd? Adok neked pénzt, vedd és tisztulj innen, de nehogy valakinek is egyetlen kukkot szólj arról, amit itt láttál!

– Tíz arany a kecske ára.

– Nesze, és tűnj el innen. De ha valakinek szólsz erről valamit, búcsút mondhatsz az életednek!

– Rendben van, ide vele!

Elvette a pénzt a paraszt, s kizavarta kecskéjét a csűrből. Amikor hazaért, azt mondta a feleségének:

– Asszony, pénzzel jöttem haza, s megmaradt a kecske is.

– Na látod – felelt az asszony –, hányszor mondtam neked, eredj, add el a kecskét, de úgy, hogy pénzzel is, meg a kecskével is hazagyere, de te csak mind ellenkeztél.

Ők a céljukat elérték, érijétek el ti is a magatokét.

Az isten három almát küldött: egyet annak, aki mesélt, másikat annak, aki hallgatta, harmadikat annak, aki megfogadta.

OGÁN FIA

Élt egyszer egy paraszt, Ogánnak hívták, s volt egy fia, akinek megállott a kereke. Amikor Ogán minden igyekezete hasztalannak bizonyult, hogy fia életét eligazítsa, feltette magában, hogy elküldi a háztól.

– Feleség, a fiút inasnak adom valami mesteremberhez – mondta Ogán a feleségének.

– Jól teszed, add oda – felelte az asszony.

A paraszt fogta a fiút, s nyakukba vették a világot. Meddig, meddig se, de valameddig mentek, míg végül is lakott helyre érkeztek.

Megörült a fiú, amikor a házat megpillantotta, és azt gondolta magában: “Lám, milyen jó lesz, itt megpihenünk egy kicsit!” De nem sejtette szegény, mibe keverednek bele. Amikor a házba lépett, az apa és fia negyven haramiát pillantott meg.

– Ez már teszi – mondták a haramiák –, mi hegyen-völgyön át hajkurásszuk a zsákmányt, s íme, az maga jött a házhoz! Ki ija-fia vagy és hová való? – kérdik a haramiák a parasztot.

– Hát a fiamat szeretném elszerezni inasnak.

A haramiák vidáman nevettek rajta.

– Hogyne, hogyne, bátyó, felvesszük mi őt, nem ellenezzük, ha azt akarod, hogy a fiad is rablással foglalkozzék.

– Hát miért ne? Hiszen ti is megéltek a mesterségeitekből, keresse meg ő is így a mindennapi kenyeret magának.

– Aludj itt, bátyó, nálunk, aztán reggel menj haza. Amint fiad kitanulta mesterségünket, majd visszaadjuk neked.

Másnap reggel a rablók megparancsolták a paraszt fiának, hogy fogja a korsót, és menjen vízért. Vette a korsót, elszaladt a forráshoz, s ott belebuktatta a vízbe. Amikor a tele korsót ki akarja húzni a vízből, úgy érzi, mintha valaki húzná lefelé. Megrántja a fiú a korsót, hát meglát egy fehér kezet. De nem jött zavarba, hanem egyik kezével megragadta a korsót, a másikkal meg a vízből kilátszó kezet. Ekkor a forrásból sikítás hallatszott, és valaki egy csészét

vágott a fiúhoz. A fiú elengedte a kezét. A csésze nem találta el őt, hanem a forrástól nem messze leesett.

A fiú kiemelte a tele korsót, felvette a csészét, kimosta, zsebébe tette, és visszament a haramiákhoz.

A rablók elcsodálkoztak, amikor meglátták:

– Honnan szereztél vizet? – kérdik tőle.

– A ház melletti forrásból.

Mindjárt el is mesélte, mi történt vele; kihúzta zsebéből a csészét, s odanyújtotta a haramiavezérnek. Az meg kezébe vette a csészét, és csak száját tátogatta. Felkelt helyéről, homlokon csókolta a fiút, és így szólt:

– Fiú, ez a csésze megfizethetetlen, igen nagy szolgálatot tettél nekünk. – Majd társaihoz fordult, és azt mondta nekik: – No, fiúk, halálos vétek nekünk ezek után is rablással foglalkozni. Eladjuk ezt a csészét, és az ára bőségesen elég életünk végéig. Vezessétek elő a lovam, most mindjárt útra kelek, és eladom a csészét. Aztán visszatérek, s megosztozunk az árán.

A haramiavezér lóra szállt, és a városba indult, hogy eladja a csészét a kalmároknak. De egyik kalmár sem tudta megfizetni az árát.

– Ezt a csészét csak az a kalmár vehetné meg, aki a nagyvásárcsarnokban árul – mondták.

A nagyvásárcsarnokban a kalmár fogta és megnézte a csészét, majd azt mondta a rablóvezérnek:

– Ez nagyon drága holmi, menjünk a királyhoz, állapítsa meg ő az árát, s én megveszem.

Mikor a palotába értek, a kalmár a király lába elé vetette magát:

– Íme, királyom, ez az a csésze, amit néhány évvel ezelőtt elloptak boltomból. Megtaláltam a tolvajt, ő az, ni! Kérlek, vedd el tőle a csészét, s add vissza nekem.

– Honnan szerezted ezt a csészét? – kérdi a király a rablóvezért.

Az elmondta a történeteket. A király megparancsolta, hogy vezessék elébe a többi harminckilenc haramiát meg a fiút. Amikor a királynál megjelent a fiú, hétszer meghajolt, és megállt előtte.

– A csészét én szereztem – mondta a fiú. – Akarod-e, hogy fogadjunk: ha én még tizenegy ugyanilyen csészét szerzek, minden

kalmárt kikergetsz az országból, ha nem szerzek – nekem is, meg valamennyi társamnak is leütteted a fejét.

A király megparancsolta, hogy a haramiákat zárják tömlöcbe, a fiúnak meg azt, hogy szerezzen tizenegy ugyanilyen csészét.

A fiú felült a haramiavezér lovára, s útnak eredt. Meddig ment, meddig se, végül egy gazdag városba érkezett. A város szélén bezörgetett egy házba, s mikor belépett, egy öregasszonyt látott, aki úgy felhúzta szemöldökét, hogy ha abból egy bolha kiesik, száz részre szakad szét.

– Anyóka, miért keseregsz? – kérdi a fiú.

– Ej, hagyj nekem békét, edd a kenyered, hallgass, és maradj nyugton!

– Szépen kérlek, mondd el, mi az oka bánatodnak, hátha segíthetek rajtad!

– Náladnál különb legények is próbáltak már segíteni rajtam, de hiába, semmi sem sikerült.

– Kérlek, anyóka, mondd el, mi bánt.

– A királyunknak gyönyörű fia volt. Meghalt. El is temettük szépen. Nappal csöndben pihen a földben, de éjszakánként valaki mindegyre kiráncigálja holttestét a sírból, és széttépi köntösét.

– No, anyóka, leszedheted az asztalt, nem eszem többet.

– Miért, fiam?

– Nem kell. Elment az étvágyam.

Akkor az anyóka a királyhoz vezette a fiút.

– Íme, királyom – szólt az anyó –, ez a fiú azt állítja, úgy vigyáz fiad sírjára, hogy senki sem nyúl hozzá. Azt mondja: “Üssék le a fejemet, ha kudarcot vallok!”

– Eredj, örködj! – parancsolta a király.

A fiú elment, s a sírtól kissé távolabb elrejtőzött. Éjfélkor látja, hogy a sírhoz három galamb repül, tollukat leszórják magukról, három tündérszép leánnyá változnak, s beszélgetnek egymással.

– No, mit tegyünk? Talán ennénk először, és utána hívjuk ki a királyfit? – kérdezi az egyik.

– Ó, hogy szakadjon rád a ház, hiszen egy falat sem megy le a torkunkon, ha aludni hagyunk egy ilyen gyönyörűséges legényt! – felelte a másik.

A harmadik szétterített egy kendőt, kezébe vette piros pálcáját, megütötte vele a kendőt, és így szólt:

– Kendőm, terülj meg!

Erre a kendő megterült ezerféle csodával. Ezután egyikük a sírhoz ment, a piros pálcával megütötte a rajta levő kőlapot és megparancsolta:

– Kő, mozdulj el!

A kő elmozdult. Rásuhintott a földre, s így szólt:

– Föld, nyílj meg!

A föld megnyílt. A sírból kivették a holttestet, a földre fektették, s amikor a pálcával megütötték, a királyfi egyszeriben életre kelt. Azután a királyfit új ruhába öltöztették, és a kendőhöz vezették, magukkal szembe leültették, ők maguk pedig sorban egymás mellé telepedtek.

Észrevette ezt a fiú, s azt mondja magában: “No, az jó, hogy a leányok sorba ültek – kilövöm a nyilam, s a királyfit nem is érinti.”

Amint a paraszt fia kilőtte nyilát, a leányok megrémültek, otthagytak kendőt, pálcát, éppen hogy a tollukat magukra öltötték, s már el is repültek. A paraszt fia karddal a kezében a királyfihoz lépett és megszólította:

– Erőt, egészséget, királyfi!

– Erőt, egészséget, testvér!

– Én apád őre vagyok, gyere, üljünk le, falatozzunk egy kicsit.

Jóllaktak. Azt mondja a fiú a királyfinak:

– Most gyere, hadd tegyelek vissza a helyedre.

– Könörgök, ne tedd azt, menjünk inkább együtt a palotába.

– Nem, nem lehet! Feküdj vissza a sírba.

Mikor a kendőt a hátára vetette, egyik sarkában megpillantott egy gyűrűt, felemelte és a maga ujjára húzta. Utána vette a pálcát, megütötte vele a sírt, a királyfi belefeküdt, és a föld összecsukódott.

Reggelre kelvén, a sírhoz mentek a király emberei. Álmélkodva látták, hogy a kő nem mozdult el helyéről. Hírül adták ezt a királynak. Hívatta a paraszt fiát, és azt kérdezte tőle:

– Hogyan őrizted meg a sírt?

– Hát gyertek el a királynéval, majd meglátjátok.

A király, a királyné, nazirok, vizírek meg a paraszt fia, mind mentek megnézni a sírt.

– Látod, királyom, a kő nem mozdult el helyéről. Mit adnál, királyom, ha élve előhoznám fiadat a sírból?

– Mindent, amit csak kívánsz.

– No, ha így van, mindnyájan térjetez szépen vissza, én előhozom a királyfit és hazaviszem.

Alig ért haza a király a királynéval, nazírokkal, vizírekkel, már ment is mögöttük a paraszt fia a királyfival kézen fogva.

– Király, íme, itt a fiad!

Nem lehet azt elmondani, mennyire megörült a király meg a királyné!

– Kérj, amit akarsz!

A paraszt fia előhúzt a csészét, s azt kérte a királytól, hogy tizenegy ugyanilyen csészét adjon neki.

– Negyven bajtársam sínylődik a tömlőcben miattuk – mondotta a fiú.

– Fiam, ilyen csészéim nincsenek. Kérd a lányom, kérd minden kincsem, kérj, amit csak akarsz, de ilyen csészéim nekem nincsenek.

– Ha így van, akkor semmit sem kérek – szólt a fiú, lóra ült s elvágatott.

Hamar-e, sokára-e, de végül mégis egy nagy városba érkezett, a tenger partjára. Bement egy szélről álló házba, s ott látott egy gyászsújtotta embert.

– Testvér, mitévő legyek! Szívemből örülök, hogy meglátogatsz, de fáj, hogy nincs mivel megvendégeljelek!

– Sose búsulj, van bőven ennivalóm.

Így szólt a paraszt fia, elővette a kendőt, megütötte a pálcával, mire szétterült, mindenféle jóval tele.

Miután a házigazda és egész háza népe kedvükre jóllaktak, a paraszt fia kérte őket, mondják el, miért éheznek az egész város?

– Nincsenek szántóföldjeink nekünk, testvér.

– Honnan veszitek hát a kenyeret?

– A túlsó partról hoztuk.

– Miért nem hoztok hát most is?

– Az történt, hogy a vízből egy kar bukkant fel. Amikor innen a túlsó partra hajóztunk, átenged, de amint jövünk vissza a gabonával

megrakott hajón, ez a kéz felborítgatja hajóinkat, és nem tudjuk, mitévők legyünk.

– No, és ha én elmegyek, megrakom a hajókat minden jóval és áthozom, teljesíti-e a király a kérésemet?

– Még be is aranyoztat!

– No, ha így van, gyere, menjünk a királyhoz.

Megjelentek a király előtt, és azt mondja a paraszt fia:

– Mit adsz nekem, király, ha elmegyek, megrakom a hajókat mindenféle jóval, s visszajövök velük országodba?

– Mindent, amit csak kívánsz!

A fiú felszerelt negyven hajót, áthajózott velük a túlsó partra, ott megrakta őket gabonával és visszafordult.

Visszafelé menet, épp a tenger közepén látja, hogy a vízből egy fehér kar nyúlik ki karpereccel a csuklóján. A fiú nem vesztette el fejét – megragadta a kart, s maga felé húzta. Nem bírta vele, a kar a víz alá merült, csupán a karperec maradt a fiú kezében. Ezután a fiú nyugodtan folytatta útját, és szerencsésen megérkezett rakott hajóival a városba. Az egész város ujjongott örömében.

A fiú megjelent a király előtt, s így szólt:

– Add meg, király, amit ígértél, mert én elmegyek.

– Mit kívánsz hát? – kérdi a király.

– Tizenegy ilyen csészt – felelte a fiú, s megmutatta saját csészéjét.

– Nem, ilyent nem adhatok, hiszen ilyen csésze egymaga megér annyit, mint az egész országom. Kérjed bár lányom kezét, kérd egész országom, bármit odaadok.

– Nem kell nekem más. Negyven testvérem sínylődik tömlőben, s bármibe kerüljön is, de még tizenegy ilyen csészt kell szereznem, hogy megszabadítsam őket.

– Adj hát nekem időt holnap reggelig, beszélek a hajók parancsnokával, s megüzenem a választ – mondta a király.

Akkor magához hívatta a hajók kapitányát, és megkérdezte tőle, tudja-e, hol lakoznak Guri király leányai.

– Tudom – felelte a hajók kapitánya.

– Jött ide hozzánk egy legény. Vidd magaddal, és mutasd meg neki, hol tanyáznak Guri király leányai.

A fiú a városban hagyta lovát, hajóra szállt, hét nap, hét éjjel hajózott a tengeren, amíg a túlsó partra ért. Ott meglátott egy vaskaput.

– Menj be ezen a kapun, és mögötte találkozol Guri király lányaival. Mikor jöjtek vissza érted? – kérdezi a kapitány.

– Úgy tizenöt nap múlva.

Belépett a kapun, és alig ment tovább, csodálatosan szép öregembert pillantott meg, aki ingujját feltűrve főzött.

– Erőt, egészséget, öregapám!

– Erőt, egészséget, emberfia. Kígyó a hasán ide nem csúszhat, madár a szárnyán ide nem repülhet, hogy kerülsz te mégis ide?

– A szeretet hozott engem ide.

– Látszik, hogy jóra való legény vagy, gyere, hadd rejtselek el, mert jönnek a lányok, meglátnak és megölnék. Pedig sajnálnálak!

Elbújtatta a paraszt fiát, és a lelkére kötötte, hogy meg se mukkanjon.

Nemsokára megjelentek a lányok.

– Emberszagot érzek – mondogatták.

– Hiszen én is ember vagyok, ez az én szagom – felelte az öreg.

– Nem, ez idegen szag!

– De nincs itt senki idegen, mondom nektek.

– No, ha így van, akkor adj ennünk.

Az öreg szétbontott egy kendőt. A nővérek leültek. Alighogy hozzáfogtak az evéshez, megjelent Guri király egyik nazírja, írással kezében.

– Várj egy kicsit, majd elolvassuk evés után – mondták neki a leányok.

Ebéd után a legidősebb mindnyájuknak bort töltött és megszólalt:

– Iszom annak a legénynek az egészségére, aki kiragadta kezemből a csészét, és megmentette lelkemet. Negyven haramia oda sem mert jönni a forráshoz, ő meg nemcsak vizet merített a forrásból, de még a csészémet is elragadta tőlem. Igazán helyre legény!

A középső nővér felkacagott.

– Hát még ha én elmondanám, mi történt velem?

– Meséld el!

Újra bort töltöttek poharukba.

– Én meg annak a derék legénynek az egészségére iszom, aki elvette tőlem a bűvös pálcát, a kendőt, és feltámasztotta a királyfit, akit én öltem meg! Valóban helyre legény!

A legifjabb nővér is kacagásba tört ki.

– Én pedig arra a legényre emelem poharam, aki majd kirántotta karomat, és negyven megrakott hajót szerencsésen átvitt a tengeren az éhínségtől szenvedő országba. Az aztán a helyre legény!

Az öregember, a lányok beszédét hallva, mindjárt arra gondolt, hogy arról a legényről beszélnek, akit ő elrejtett.

– Hát mit adtok nekem, ha idehozom azt a legényt?

– Mindent, amit csak kívánsz!

Ezekre a szavakra a paraszt fia előbújt, és a lányok elé állt:

– Erőt, egészséget, szép szüzek!

A lányoknak ijedtükben még a szájuk is remegett.

– Kerülj közelebb, legény, s tarts velünk – hívták.

Alighogy leült a paraszt fia, megint megjelent a nazír, hétszer meghajolt, s karját keresztbe fonta mellén. A levél elolvasása után a legidősebb nővér szeme könnybe lábadt. S amikor a többiek is elolvasták a levelet, ők is keserves sírásra fakadtak.

– Mondjátok el, miért sírtok? – kérdi tőlük a legény.

A legidősebb nővér felkelt, dobozából egy képet vett elő, és megmutatta a legénynek:

– Hét évvel ezelőtt Azrail elrabolta egyetlen fivérünket. Akárhogy vergődünk is, sehogy sem tudjuk kiragadni Azrail körmei közül. Ha megszabadítod, azt adunk neked érte, amit csak kívánsz.

– Rendben van, ne keseregjetek, visszahozom én. De mondjátok meg, mitévő legyek, hogy tömlőcben sínylődő negyven testvéremet kiszabadíthassam?

– Az nem boszorkányság, másfél napon belül odaviszünk téged – felelték a lányok.

– Odavinni odavisztek – mondja a legény –, de nekem tizenegy ilyen csészére van szükségem!

– Még húszat is szerzünk, ne legyen rá gondod!

– No, ha így van, akkor menjünk Guri királyhoz.

El is mentek. A paraszt fia meghajolt hétszer, karját keresztbe fonta s megállt. Kérdi a király leányaitól, mi okból hozták ide az emberfiát. A lányok elmondták, hogy a legény vállalkozik fivérük kiszabadítására.

- És meg tudod ezt tenni? – kérdezte a király.
- Isten segedelmével.
- Láttad-e már valaha is Azrailt?
- Nem láttam.
- És mit kívánsz az útra?
- Engedd meg, hogy istállódból lovat válasszak magamnak, add nekem a szablyád, páncélod, íjad és buzogányod.
- Ez semmi, megkapod.
- Még azt kérem, adj mellém vezetőt, aki megmutatja Azrail hegyét.
- Eredj isten nevében, adok vezetőt is.

A paraszt fia bement az istállóba, kivezette onnan a legjobb táltost, amelyik a csillagok közt nőtt fel, s napot még nem látott soha, és teljes fegyverzetben állt a király elé.

Mikor a király meglátta a legényt, azt mondta magában: “Ez aztán beváltja ígéretét!” Ezután egy nazír lóra szállt, s ketten együtt útnak indultak. Ki tudja sokáig mentek-e, nem sokáig, végül elérkeztek a Dzsán-dzsava hegyhez. A nazír nem akart tovább menni.

- Én nem mehetek tovább.
- No, akkor az ég áldjon! – mondta a legény, és egyedül folytatta útját.

Feljutott egy hegy csúcsára, a hegyen túl magas házakat pillantott meg, s nagy lármát hallott. A fiú elkiáltotta magát:

- Jöjjön ki a ház gazdája, mert vérdíjat akarok!

Megjelent két arab és kérdezték:

- Ki vagy te?
- Vérdíjat akarok! – felelt a fiú.

“Ki merésze megzavarni urunk álmát?” – gondolták az arabok, és útját állták.

A legény nekik rúgogatott, kivonta kardját, s egy suhintással leütötte fejüket nyakukról. Leszállt lováról, fogta a fejeket, és az első ház erkélyére dobta.

A neszre felébredt Azrail, s kijött az erkélyre:

– Te követelsz tőlem vérdíjat? No, mindjárt lejövök, s majd adok én neked vérdíjat! – mondta Azrail a legény láttára.

Leugrott az erkélyről, lóra pattant, s a legény felé vágatott.

– Adjon isten, legény, no, mondd csak, ki a soros a buzogányvetésben?

– Te vagy a soros, én vendég vagyok! Vesd el mind a hét buzogányodat, hét kopjádát, s lödd ki hét nyiladat, majd elválik, ki lesz a győztes.

Azrail elhajította buzogányát, s hegyek, völgyek beleremegtek, de nem találta el a fiút. A paraszt fia felvette a buzogányt, visszaadta Azrailnak, s így szólt:

– Nem babra megy a játék, fogd meg a buzogányod, és vesd el, ahogy illik.

Azrail elvetette minden buzogányát, kopjáját, kilőtte hét nyilát, de a legény sértetlen maradt.

– Rajtad a sor – szólt Azrail, és megállt a fiúval szemben. A legény megmarkolta szikrázó szemű lova kantárszárát, felállt a kengyelben, és elvetette buzogányát. Fején találta Azrailt, aki holtan fordult le a földre. A fiú odaléptetett, s levágta fejét. A fej elgurult a földön.

“Hova gurul ez?” – gondolja a legény, s kardjával kettéhasította.

– Még egyszer, fiú! – szólt a fej.

– Nem, azt nem tehetem, én is csak egyszer születtem erre a világra.

Ezután a legény felment a házba, és a tűzhely mellett találta Guri király megbilincselte fiát. Kiszabadította a királyfit, és vele együtt visszatért a királyhoz. Útközben a királyfi azt tanácsolta a legénynek:

– Ha kérdez a király, mit kívánsz jutalmul, mondd, hogy a legkisebb lányát meg a gyűrűjét.

Amikor az udvar népe megpillantotta őket, ujjongásba tört ki.

– Most mondd, mit kívánsz? – szólt a király.

– Neked egészséget.

– Nem, kérj mindent, amit csak akarsz!

– Hát akkor legkisebb leányodat s gyűrűdet kérem, meg tizenegy ilyen csészét!

– Jól van, teljesül a kívánságod.

Hét nap, hét éjjel ültek lakodalmat, összeeskették a legényt meg a király legkisebb leányát, és azután a fiatalokat szobájukba kísérték. Ott a fiú elővette kardját, maga s a királyleány közé fektette.

– Mit jelentsen ez? – kérdezte csodálkozva a királyleány.

– Mindaddig, míg negyven testvéremet ki nem szabadítom, nem nyúlok hozzád – felelte a paraszt fia.

Reggel a királyleánnyal együtt útra keltek. Amikor hazaértek, a fiú elvitte a királyleányt szüleihez, maga meg a királyhoz ment, s elébe tette a tizenkét csészét.

Akkor előhívták a kalmárt.

– Nocsak, mutasd meg, melyik a tiéd?

A kalmár zavarba jött.

Amikor a király látta, hogy a kalmár becsapta, késedelem nélkül megparancsolta, hogy a negyven rablót bocsássák szabadon; elhívatta a hóhérokat is, és meghagyta, hogy országában irtsanak ki minden kalmárt.

Az egyik nazír így szólt a királyhoz:

– Miért nem hívatod ide a leányt, akit a legény magával hozott?

– Ki vagy te, szépséges leány? – kérdezte a király, mikor elébe állt a királyleány, aki a paraszt fiával érkezett.

– Én Guri király leánya vagyok.

– Te feleségül mentél ehhez a legényhez?

– Igen.

– És megőrizted ártatlanságodat?

A leány elmondta a történeteket. A király ekkor összehívta népét és kihirdette:

– A királyságot saját jószántamból átengedem ennek a fiúnak. Beleegyeztek-e?

– Beleegyezőnk! – kiabálták valamennyien.

A király levette gyűrűjét, és a paraszt fiának ujjára húzta.

– Én meg cserébe neked ajándékozom Guri király gyűrűjét – szólt a fiú, elővette a gyűrűt, és átnyújtotta a királynak.

A fiút kikiáltották királlyá. A negyven rabló híve maradt élete végéig. Ők szerencsével jártak, járjatok ti is szerencsével.

Az égből lehullott három alma: egy annak, aki a mesét mondta, másik annak, aki hallgatta, harmadik meg annak, aki megszívlelte.

A SÁNTA, A CSUPASZKÉPŰ MEG A PÚPOS

Élt egyszer egy kereskedő. Midőn haldokolt, magához hívta egyetlen fiát, és azt mondta neki:

– Fiam, kérve kérlek, ha úgy adódik, hogy útra kelsz áruddal, utazz bárhova, csak Aleppóba ne menj sohasem.

Alig múlt el egy kis idő, mikor a fiú anyja elé állt és bejelentette, hogy Aleppóba akar utazni.

– Gyerme kem – szolt az anyja –, elfelejtetted már, hogy apád arra kért, soha ne menj oda?

– Hiába, eltökéltem magam s megyek.

Amikor a fiú érdeklődött, mit lehetne nyereséggel eladni Aleppóban, azt hallotta, hogy ott a puszpángnak igen jó ára van.

Gyorsan puszpángot vásárolt, felmálházta negyven öszvér hátára, és útnak eredt. Sokáig ment, amíg végül szürkületkor Aleppó városához közeledett. A város előtti karavánszerájából emberek jöttek elébe és figyelmeztették:

– Hiába mégy be most a városba, mert a karavánszerájok ilyenkor zárva vannak; inkább tarts most pihenőt, itt megéjszakázol, és korán reggel bemégy a városba.

A kereskedő fiú megfogadta a tanácsot, és pihenőt tartott.

A sötétség leple alatt a Sánta kilopózott a karavánszerájából, és amikor látta, hogy a kereskedő áruja puszpángból áll, fogott egy köteget és elillant vele. A fele puszpángot betette a kemencébe, másik felét pedig elrejtette a lóca alá. Később a Sánta, a Csupaszkepű és a Púpos bevezették a kereskedőt a pitvarba, megvendégelték vacsorával, és megkérdezték tőle, mit hozott eladni.

– Ó, hát te puszpángot hoztál? – álmélkodott a Sánta. – Hiábavalóság, hiszen nálunk annyi van belőle, hogy fa helyett tüzeljük. Puszpánggal kereskedni itt éppen annyi, mint a gazdagnak fillért adni. No, testvér, azért ne búsulj, adok én neked az árudért hét mérő aranyat, s legalább a kiadásaid megtérülnek.

Reggel a kereskedő latolgatta magában: “Ha én most veszem az aranyat és hazamegyek – az nem lesz jó. Mit mondok majd, ha kérdezik, hogy milyen város Aleppó? Jobb, ha megnézem a várost.”

Sokáig tekergett a városban, végül betért egy öreg kereskedő boltjába, és köszöntöttek egymást.

– Erőt, egészséget, vándor atyafi, melyik vidékről való vagy? – kérdezte a boltos.

– Erivánból jöttem, Parpi faluból.

– Aztán mi járatban vagy?

– Csak úgy ténfergek a városban – felelte a kereskedő, s azután megkérdezte: – Nem volna véletlenül eladó puszpángod?

– Mennyi kéne neked?

– Hát úgy öt-tíz pud.

– Nem, barátocskám, itt a puszpángot nem pudsámra árulják. Az egész városban alig hiszem, hogy akadna öt-hat fontnyi ebből a fából, és dekáját öt ezüstért adják.

Amikor a kereskedő ezt meghallotta, még a lélegzete is elállt, és elmesélte a boltosnak, hogyan tették lóvá a karavánszerájban a városon kívül, s kérte az öreget, segítsen neki áruját visszaszerezni.

– Fiam, nehéz lesz az, mert ők hárman vannak. Az a mesterségük, hogy hazugsággal megkopasszák az embereket. Ha neked valaki segíthet, az csupán az ügyvédjük lehet. Legjobb lesz, ha hozzá fordulsz tanácsért.

A kereskedő beállított az ügyvédhez, és így szólt hozzá:

– Könyörgök, testvér, húzz ki a csávából. Itt a kezem a kezedben: vágd le vagy az enyémet, vagy a tiedet, csak ments meg, megadok mindent, amit kívánsz.

– Sose búsulj, testvér, nem kívánok én semmit, de szavamat adom, hogy kihúzlak a kátyúból. Ide hallgass: éjjel, mikor hazatérsz, a pitvarban nyisd ki a tűzhely ajtaját, és tedd oda a füledet. A Sánta, a Csupaszképű meg a Púpos érkezik majd a szomszéd szobába, s Her Szojlamaszt faggatják, s amit az tanácsol nekik, te mind csak azt csináld.

A kereskedő úgy tett, ahogyan az ügyvéd ajánlotta. Nemsokára megjött a Sánta, a Csupaszképű és a Púpos, s egymás szavába vágva kérdezték Her Szojlamasztól:

– Egy eriváni hozott negyven köteg puszpángot, mi ezért hét mérő arannyal tartozunk neki: mondd, Her Szojlamaz, mennyi nyereség üti markunkat?

– Az erivánival szőrmentén bánjatok, mert neki is van ám magához való esze, világot járt ember, és nyolcszor többet tud nálatok. S ha azt mondja: “Nem kell nekem arany, adjatok hét mérő bolhát!”, honnan vesztek annyi bolhát? – kérdezte Her Szojlamaz.

– Talán csak nem olyan furfangos, hogy azt kérjen?

A kereskedő kihallgatta beszélgetésüket, és kora reggel beállított a bíróhoz:

– Tizedik napja megrekedtem itt a városban – mondta a kereskedő. – Negyven köteg puszpángot hoztam, s árumat visszatartják a karavánszerájban. Parancsold meg vevőimnek, hogy fizessék ki árumat, hadd mehessek már haza.

A bíró azon nyomban hívatta a Sántát, a Csupaszképűt meg a Púpost, és megparancsolta, hogy fizessék ki a kereskedőt.

– Hét mérő arannyal tartozunk neki, jöjjön és vigye, amikor akarja.

– Nem kell nekem arany, magamnak is elég van belőle. Inkább adjatok a puszpángért hét mérő bolhát, éspedig három mérő kan bolhát és négy mérő nőtényt.

Ekkor a Sánta, a Csupaszképű meg a Púpos elindultak Abaránba bolháért. Csakhogy sok bajuk volt: mire fogtak egy bolhát, s megvizsgálták, kan-e vagy nőtény, s beletették vödrükbe, és mentek másikat keresni, addigra az első elugrált. Mikor látták, hogy a bolhavadászat nem sikerül, üres kézzel visszatértek Aleppóba. Ott megvesztegettek egy embert és felszólították:

– Testvér, barátkozz össze ezzel az erivánival, és tudd meg tőle részletesen, kinek a fia, kik a rokonai, s aztán gyere vissza ide hozzánk.

Az ember egyre az eriváni után leskelődött, s észrevette, hogy egy csapszékbe ment be, és egy üveg bort rendelt magának. Ő is így tett. Evés után fogta a kupáját, és ráköszöntötte az erivánira:

– Testvér, egészségedre!

Az eriváni is felhajtott egy kupával a szomszéd egészségére. Éppen ezt akarta csak a felbérelt ember. Odaült az eriváni mellé,

kiszedett belőle mindent, amit tudni akart, majd kiosont a csapszékből, és elindult, hogy a hallottakat a Púposnak elmesélje.

Másnap a Púpos találkozott az utcán az erivánival, és így szólt hozzá:

– Erőt, egészséget, drága Martirosz! Hogy s mint vannak a rokonaid? – és sorra név szerint emlegette rokonait és atyafiait.

Elámult az eriváni.

– Hála a jó istennek – folytatta a Púpos –, már régóta szerettelek volna látni, s lám, végre elibém hozott az úr. Ej, barátom, talán nem is tudod, hogy amikor megszülettél, egy szemmel jöttél a világra. Én vettem ki a magamét, az egyiket, és azt tettem beléd.

Rögtön ezután egyenest a bíróhoz ment a Púpos.

– Bíró – mondta neki –, amikor az eriváni Martirosz született, hiányzott az egyik szeme. Én akkor náluk voltam szolgalegény, kivettem az egyik szememet, s azt tettem beléje. Ez ideig egy szemmel küszködtem, de most már azt akarom, hogy adja vissza szememet.

A bíró elhívatta az erivánit és megkérdezte:

– Ismered te ezt az embert?

– Úgy látszik, hogy járt nálunk, de én nem ismerem – felelte a kalmár.

– Azt állítja, hogy a te egyik szemed az övé. Most visszaköveteli a szemét, vedd ki tehát, és add neki vissza.

A kereskedő egy nap haladékot kért a bírótól, és sietett az öreg boltoshoz tanácsot kérni. De az ismét csak az ügyvédhez irányította, és a lelkére kötötte:

– Az égvilágon rajta kívül senki sem segíthet rajtad!

Amikor az ügyvédhez ért, az megnyugtatta, és ismét azt tanácsolta, tegye fülét a tűzhely ajtajához, és hallgassa ki, mit beszél a Sánta, a Csupaszképű meg a Púpos Her Szojlamazzal. A kereskedő a lyukra tette fülét, és a következő beszédet hallja:

– Tőlünk egy fillért sem visz el az eriváni, de menten eltakarodik, ha meghallja, hogy ki akarják venni az egyik szemét.

– Azt nem! S ha az eriváni kijelenti: “Beleegyezem, hogy kivegyék az egyik szememet, de vegyék ki a Púposét is. A két szemet megmérjük, s ha egyforma súlyúak, adják neki a szememet.”

Amikor a bírónál az eriváni megismételte Her Szojlamaz szavait, a Púpos elkapta a Sántát meg a Csupaszképűt, és elszelelte. Még mind a mai napig is összerezzennek, valahányszor az eriváni nevét hallják.

Miután a zshiványoktól megszabadult, az eriváni jó áron eladta portékáját, egy köteg puszpángot ajándékozott az ügyvédnek, s hazafele indult.

Szerencsével járt, járjatok ti is szerencsével!

Az égből három alma esett le: egy nekem, egy annak, aki hallgatta, egy meg annak, aki megszívlelte.

IGAZSÁG ÉS HAMISSÁG

Két ember ballagott az úton és beszélgettek. Egyik kérdi a másiktól:

– Mondd, kinek kell elől mennie, az igaznak vagy a hamisnak?

– Az igaznak.

– Nem, mert a hamisnak.

Fogadást kötöttek, hogy ezt a dolgot az első szembejövőtől megkérdezzék, és aki nyer, az kivágja a másik szemét.

Hamarosan ráakadtak egy öregre, és a hamis kérdi tőle:

– Bácsi, kinek kell elől mennie, az igaznak, vagy pedig a hamisnak?

– A hamisnak – felelte az öreg.

– Na látod – mondja a hamis –, gyere, hadd vágjam ki a szemedet.

Az öreg elővette zsebéből a kését, odaadta a hamisnak, és mondja neki:

– Nesze, vágd ki.

A hamis kivágta az igaz szemét, és otthagya egy összedőlt malom ajtajában.

Egy idő múlva hazatért a malom gazdája, és ott látja az igazat.

– Mit heversz itt, barátocskám?

Az igaz pedig elbeszélte neki sorjában, ami történt vele.

– Kelj fel, elmegyünk hozzám, miért feküdnél itt tovább? – szolt a molnár.

– Nem – felelt az igaz –, nem megyek hozzád, inkább vezess be a malomba. Reggelig ottmaradok, s aztán majd meggondolom, hogy mitévő legyek.

– De az én malmomban ördögök tanyáznak, elemésztenek téged.

– Nem félek én az ördögöktől. Lesz, ami lesz.

A molnár felkapta vállára az igazat, bevitte s letette a malom egyik sarkába, maga pedig hazatért.

Éjfélkor furcsa jöves-menés kezdődött a malomban: mindenünnen odagyülekeztek az ördögök. Egyik közülük azt

mondja:

– Én eszét vettem a király lányának.

– Szóra sem érdemes! – feleli a másik. – Ha a pásztor fekete kutyáját megölik, s vérével bekenik a leány testét, mindjárt meggyógyul tőle.

– Én meg tegnap találkoztam két vándorral – szól a harmadik –, akik azon vitatkoztak, kinek kell elől mennie: az igaznak-e vagy a hamisnak. Én öregember képében megjelentem nekik, s megkérdeztek efelől. Mondtam nekik, hogy a hamisnak, zsebemből elővettem késemet, odaadtam a hamisnak, aki azután kiszúrta az igaz szemét.

– No, ez sem olyan jaj de nagy dolog – mondja az egyik ördög. – Ha a világtalan odamegy a malom melletti platánhoz, és ásni kezd alatta, víz buzog fel. A szeme a zsebében van, tegye a szemüregébe, nedvesítse meg azzal a vízzel, és menten látni fog.

– Én meg összeveszejtettem két embert az aranyon, ami a malomkö alatt van, és azok agyonütötték egymást – dicsekedett egy másik ördög.

Ekkor felhangzott a kakasszó, és az ördögök abban a szempillantásban eltűntek. Reggel jött a malom gazdája, és kérdi az igazat:

– No, mi van, testvér, nem történt veled valami az éjjel?

– Nem – felelt a vak –, semmi sem történt. De mondd: van-e a malom mellett platán?

– Van, hogyne volna.

– Vezess oda, és hagyj ott engem az árnyékában.

A molnár teljesítette a vak kérését s eltávozott. Az igaz tíz körmével kezdte kaparni a földet, majd hamarosan érezte, hogy szivárog a víz. A két szeme ott volt a zsebében. Előszedte, behelyezte szemüregébe, megnedvesítette vízzel és meggyógyult. Felállt s felemelte a malomkövet, s két mérő aranyat talált alatta. Fogta az aranyat, és elment ahhoz a pásztorhoz, a fekete kutya gazdájához.

A kutya, amikor meglátta az igazat, rá akart rohanni, de a pásztor még idejében odaért.

– Pásztor, nem adnád el nekem ezt a kutyát?

– Nem bizony, nem eladó.

– Száz aranyat adok érte.

Ennyi pénz hallatára a pásztor szinte reszketni kezdett:

– Ide vele, ide vele, eladom.

Az igaz adott neki száz aranyat, fogta a kutyát, és elindult a legközelebbi faluba. Ott szerzett egy edényt, levágta a kutyát, felfogta vérért, s elindult a városba a királyhoz.

Megjelent a királynál, meghajolt előtte, és elmondta, hogy meg akarja gyógyítani a leányát.

– S meg tudod-e őt gyógyítani? – kérdi a király.

– Éppen avégből jöttem – felelt az igaz.

– Ha meggyógyítod, hozzád adom feleségül.

Erre az igaz fogta a kutyavért, s bement a királylányhoz. Lábra állította, bekente kutyavérrel, és ettől a lánynak felfúvódott a bőre és kipattant. Ahogy magához tért a királyleány és megpillantotta a férfit – elszégyellte magát, és korholni kezdte:

– Te szégyentelen, mit keresel te itt?

Értésítették a királyt. A király nagyon megörült a lánya felgyógyulásának. A leánykát kiöltöztették, férjhez adták az igazhoz, és hét nap, hét éjjel ülték a lakodalmát.

Ezután a király nemsokára meghalt, s mivel nem volt örököse, trónját a veje foglalta el.

Telt-múlt az idő. Egyszer az igaz, ahogy az erkélyén üldögélt, látja, hogy a hamis megy el előtte az úton. Mindjárt parancsolja nazírnak, hogy hozzák elébe. A hamist odavezették. Kérdi a király:

– Emlékszel-e, volt neked egy barátod, hová lett, mi lett vele?

– Milyen barátomról beszélsz? Nem volt nekem semmilyen barátom – felelt a hamis.

– Emlékezz csak jól.

Hosszan törte fejét a hamis, s végre is emlékezett. A király megparancsolta, beszéljen el mindent, ahogy történt. Az pedig elkezdett mesélni: így, meg úgy, volt nekem egy barátom, vándoroltunk, és egyszer csak összeszólalkoztunk azon, ki menjen elől, az igaz vagy a hamis. Találkoztunk egy öregemberrel, és megkérdeztük tőle. Az azt mondta: a hamis, és adott nekem egy kést, amivel kivágtam az igaz szemét.

– Most aztán nem tudom – fejezte be elbeszélését a hamis –, él-e még az én barátom, vagy pedig már meghalt.

– Jól van, most már elmehetsz – mondta a király.
– Hová menjek? És mivégből kérdezgettél engem? –
ellenkezett a hamis.

– Csak úgy – felelte a király.
– Könyörgöm, mondd meg, miért kérdezgettél engem?
– Azért, mert én voltam a te barátod – felelte a király, és
elmondta neki sorjában, mi minden történt vele attól kezdve, hogy a
hamis otthagyta a malomnál.

“Ki hallott már olyant, hogy az igazból király lett, belőlem meg
nem?” – gondolta magában a hamis, és amikor eltávozott a királytól,
egyenesen a malomnak tartott. Bement a malomba, elrejtőzött egy
sarokban. Éjfélkor összegyűltek az ördögök:

– Aj, milyen kár: meggyógyult a királyleány! – szólt az egyik
ördög.

– Az az ember is meggyógyult, akinek én kivágattam a szemét
– panaszkodott a másik ördög.

– De még király is lett belőle – tette hozzá valamelyik.

Akkor azt kérdi a legöregebb:

– Nem lehetséges, hogy ember volt a malomban, és
kihallgatott bennünket? Nézzétek meg jól, nincs-e itt valaki?

Az ördögök már ugrottak is, felverték minden sarkot, és
ráakadtak az egyik sarokban gubbasztó hamisra, belecsavarták egy
szőnyegbe, nekiestek, és addig püfölték, ütötték, verték, míg ki nem
szállt belőle a lélek.

Ők elérték céljukat, érijétek el ti is a tiétek.

Az égből hullott három alma: egy a mesélőnek, egy meg
annak, aki meghallgatta, egy meg annak, aki megfogadta.

ÉSZ ÉS SZÍV

Egyszer az ész a szívvel összeszólalkozott. A szív azt állította, hogy az emberek érette élnek – az ész meg ennek az ellenkezőjét erősítgette. Nem akartak bíróhoz fordulni, hanem elhatározták, hogy mindegyikük külön próbál szerencsét, és egymás dolgába nem avatkoznak. Erejüket egy szántóvető emberen akarták kipróbálni.

A szántóvető, szokása szerint, fogta ekéjét, és kiment a mezőre. Ahogy nekiállt a szántásnak, észrevette, hogy ekéje váratlanul megakad a barázdában. Lehajol és a földben egy korsó aranyat pillantott meg.

“Mitévő legyenek most? – tűnődött magában. – Ezzel a sok kinccsel nagy dolgokat vihetek végbe – még híres ember is lehet belőlem...”

De az is eszébe jutott: “Mi történik, ha a rablók megtudják, és érte jönnek? Miközben számlálom – agyonütnek engem...”

Ilyen gondok között hányódva, hirtelen észrevette a bírót, aki az úton ballagott.

“Legjobb, ha a bírónak adom az aranyat, magam pedig nyugodtan folytatom a munkát” – határozta el a szántóvető, és a bíró után szaladt, hogy földjére vezesse.

Csakhowy ekkor közbelépett az ész! A szántóvető meggondolta magát, gyorsan letakarta az aranyat, és így szólt:

– Uram, te bíró és okos ember vagy, mondd meg nekem: két ökröm közül melyik a jobbik?

A bíró ilyen szavakat hallva, haragosan otthagyta a szántóvetőt. Vele együtt a parasztot az ész is elhagyta.

Ismét elgondolkozott: “Miért is nem adtam neki az aranyat, mit kezdek vele, hol fogom őrizni?”

Abbahagyta a munkát, ekképpen tűnődött magában estig, míg ismét meg nem látta a bírót, aki visszatérőben volt a faluból. Ekkor ismét odaszaladt hozzá, és kérlete, menjen még egyszer vele a földjére.

A bíró megsejtve, hogy itt valami titkos dolog lehet – vele tartott.

De az ész megint csak odaszegődött a szántóvetőhöz, aki erre így szólt a bíróhoz:

– Kérve kérlek, ne haragudj rám, vess egy pillantást földemre, hiszen te bölcs és tanult ember vagy, és mondd meg nekem, melyik szántásom nagyobb – a tegnapi vagy a mai?

A bíró azt hitte, hogy a szántóvető megháborodott, elnevette magát és távozott. Vele együtt az ész is elhagyta a szántóvetőt; leült a szántás szélére.

– Istenem, istenem – dühöngött magából kikelve a szántóvető –, miért is nem adtam neki az aranyat, most hogyan és hol fogom tartani?

Nem sokáig töprengett: a korsót az arannyal egy zsákba tette, amelyben élelmet szoktak neki vinni a mezőre, vállára vette, és amikor hazaért, így szólt feleségéhez:

– Asszony, gyorsan kösd meg az ökröket, adj nekik szénát, rakd el az ekét, mert én megyek a bíróhoz, de rögtön visszajövök.

Az asszony észrevette, hogy a férje hátán levő zsákban van valami, amit az ember nem akar neki megmutatni. Elhatározta, hogy végére jár a dolognak, s megtudta, mit rejteget az ember a zsákban?

– Nem az én asszonyi dolgom, hogy megkösse az ökröket, én csak a juhokkal és tehenekkel foglalkozom. Jobb lesz, ha megkötöd őket magad, és azután mehetsz, ahová akarsz.

Amíg a férj a zsákot a földre téve, az ökröket hajtotta be az istállóba és megkötötte, addig az asszonymak sikerült kivenni a zsákból az arannyal teli korsót, s helyébe ugyanakkora követ betenni. A zsákot ugyanoda tette vissza. A szántóvető pedig, ahogy kilépett az istállóból, sietve felkapta a zsákot, és indult vele egyenesen a bíróhoz.

– Ajándékot hoztam neked, fogadd el – szólt a bíróhoz.

Amint kioldotta a zsákot, elképedt a szántóvető. A bíró dühbe gurult, majd gyanút fogott, s arra gondolt, hogy itt valami nincs rendben: megparancsolta, hogy csukják börtönbe az embert, két őrt állított melléje, akiknek meghagyta, hogy mindent jelentsenek, amit csak tesz vagy mond.

A szántóvető pedig a tömlőben saját magának magyarázott valamit, s a kezeivel mutogatott, hogy a korsó ekkora meg ekkora volt, a szája ilyen, ekkora volt belül, ilyen volt a feneke, és ennyi meg ennyi arany volt benne.

Az őrizetére rendelt emberek pedig jelentették a bírónak: így meg így, valamit mutogat, de beszélni nem beszél.

A bíró megparancsolta, hogy vezessék elébe:

– Magyarázd meg, hogy mit mutogattál és méregetté!

Ekkor az ész a szántóvető mellé állt, és ő azt felelte a bírónak:

– Téged méregettelek: ilyen a fejed, a nyakad meg ilyen, ekkora a hasad, szakállad meg ekkora, és mondtam magamban: melyik nagyobb: te, vagy a mi szakállas kecskebakunk?

A bírót erre úgy elöntötte az epe, hogy kiadta a parancsot: akasszák fel az embert. A szántóvetőt elvezették, de mikor a kötelet meg akarták húzni a nyakán, rimánkodni kezdett:

– Ne végezzetek ki, hadd menjek a bíróhoz, a színigazat akarom neki bevallani!

Erre a bíró elé vezették.

– No, mondd meg az igazat, mit méregetté a tömlőben?

– Nincs nekem semmi mondanivalóm: hidd el, ha a zsineget le nem veszik a nyakamról, már meg is haltam volna: ez az igazság! – felelte a szántóvető.

De már erre a bíró is elnevette magát, s szabadon eresztette a szántóvetőt.

A szív és az ész megbánták, amit tettek, s megfogadták, hogy ettől a perctől kezdve együtt fognak cselekedni, mivel az embert emberré az ész csak a szívvel, a szív csak az ésszel együtt teheti.

MESE A KÍGYÓRÓL ÉS SIVÁRRÓL

Volt egyszer egy király. Azt álmodta egyszer, hogy az égből rókák potyognak, összegyűjtötte országának minden bölcsét és varázslóját, elmondta nekik az álmát, és szigorúan meghagyta, fejtsék meg értelmét negyven napon belül, mert ha nem, valamennyinek leütteti a fejét.

A faluban, nem messze a király székhelyétől, élt egy ember a feleségével. Annyira szegények voltak, hogy csak nagy nehezen keresték meg a mindennapi kenyerüket.

Amikor a király parancsáról hallott, az asszony nógatta férjét, hogy menjen, fejtse meg az álmot. “Ha nem fejt meg, a király leütteti a fejét, s legalább megszabadulok tőle” – gondolta magában az asszony.

Bárhogy szabódott is az ember – mindhiába volt, az asszony csak hajtogatta a magáét. Az ember látta, hogy nem tudja meggyőzni feleségét, fogott egy botot, és útnak eredt. Útközben találkozott egy nagy kígyóval, éppen egy nagy kő alól csúszott elő.

– Merre tartasz, Sivár? – kérdi a kígyó.

– Magam sem tudom – felelte az ember.

– Sivár, semmit se félj – szólt a kígyó –, menj csak a királyhoz, s mondd neki: “Király, te azt álmodtad, hogy az égből rókák potyognak; ez azt jelenti, hogy álnok, hazug emberekkel vagy körülvéve, s ezért résen kell lenned, nehogy ártsanak neked.” De tudd meg: amit kapsz ezért a királytól, annak felét nekem adod.

Az ember azzal elment, s szóról szóra elmondta a királynak a kígyó szavait.

Megörült a király nagyon, s vizírének meghagyta, hogy az embernek adjanak a kincstárból négy teverakomány aranyat, a bölcseket és varázslókat szétkergette, az embert pedig megtette udvari álomfejtőnek.

Megkapta Sivár az aranyat, és elindult haza, de nem azon az úton, amelyiken jött a királyhoz, hogy a kígyó meg ne lássa, és ne követelje a maga részét az aranyból.

Sivár felesége nagyon megörült, amint az aranyat meglátta.

Múltak az évek, s a király ismét álmot látott: az égből véreső esett. Megint összehívta a bölcseket, hogy fejtsek meg álmát. De ekkor eszébe jutott Sivár, az álomfejtője, és megparancsolta, tüstént kerítsék elő, s vigyék a királyi udvarba. Megijedt Sivár, mikor a küldöncök felkeresték, és elmondták neki, miért hívatja a király. “Mit tegyek most? Először a kígyó segített nekem megfejteni a király álmát, de most nem mehetek hozzá segítségért, mivel akkor nem adtam meg a neki járó részt. A király most fejemet véteti. De nincs mit tenni, elmegyek ismét a kígyóhoz, hátha kisegít a bajból, s ha nem, hát öljön meg” – gondolta Sivár, s elment a kígyóhoz.

Amint odaér Sivár a kőhöz, kibújt alóla a kígyó, és így szólt:

– Üdvözöllek, Sivár testvér, hogy s mint éldedél? Becsaptál a múltkor, s nem adtad ki részemet a király ajándékából. Annyi baj legyen! Most azt álmodta a király, hogy az égből véreső esett, ami azt jelenti, hogy ellenségei meg akarják támadni. Ezért gyűjtse össze hadát, s álljon készen, akkor megmenekül a veszedelemtől. Csakhogy most vigyázz, hozd el a felét annak, amit kapsz a királytól!

– Szem előtt tartom – felelte Sivár, mélyen meghajolt a kígyó előtt, s a királyhoz ment.

Odaállt a király elé, és így szólt:

– Üdvözöllek, király! Azt álmodtad, hogy az égből véreső esik. Ez azt jelenti, hogy ellenségeid fenyegetnek. Gyűjtsd egybe sereged, légy készenlétben, és ellenségeid nem árthatnak neked!

A király megköszönte Sivárnak, kétszer annyi jutalmat adott neki, mint először, és haza bocsátotta.

Sivár teljesen elvesztette a fejét, amint meglátta a király ajándékát, s megfélemedezett a kígyó segítségéről. Gondolkodott egy ideig, majd elhatározta, hogy megöli a kígyót, kincseit pedig elszedi.

“Akkor elég lesz az nemcsak nekem meg az unokáimnak, de még a dédunokáimnak is! A kígyóra nekem most már nincs szükségem. Ami pedig a királyt illeti: hát ő sem álmodik mindennap!” – gondolta Sivár.

Azzal a király ajándékát tevékre rakta, és elindult a nagy kőhöz. Ahogy a kígyó előmászott, Sivár gyorsan lehajolt, felkapott egy követ, s a kígyóhoz vágta. De annak volt ideje megfordulni, s a kő éppen csak hozzáért, és leszakította farka végét.

Azután megint eltelt néhány esztendő, s a király azt álmodta, hogy az égből tiszta búza hull. Ekkor a király már nem is hívta össze a bölcseket, hanem egyenesen Sivárért küldött. Sivár halálra rémült, mikor a király hírnökei érte mentek:

– Feleség, azt hiszem, hogy most már végem, leütteti fejem a király!

S egy kicsit gondolkodott, majd így határozott: “Ha már úgylis el kell vesznem, öljön meg hát a kígyó, akinek a jóért rosszal fizettem.” És elment Sivár a nagy kőhöz.

– Üdvözöllek, Sivár, buta barátocskám! Hát nem gondoltál arra, hogy a király még egyszer hívathat, és nélkülem nem boldogulsz? – mondta a kő alól kimászó kígyó.

– Eh, húgocskám – felelte Sivár a kígyónak –, belátom, hogy rosszul bántam veled; íme eljöttem, tégy velem, amit akarsz.

– Nem, én a rosszra jóval válaszolok – szolt a kígyó. – Menj csak a királyhoz és mondd: “Azt álmodtad, hogy az égből tiszta búza hullott. Ez azt jelenti, hogy országodban bőség lesz, és te életed végéig nem ismersz szomorúságot.” A király ezért nagyon sok aranyat fog neked adni, de a felét hozd ide nekem.

– Szem előtt tartom – felelte Sivár –, s adja isten, hogy most az egyszer tiszta szívvel állhassak meg előtted.

Amikor Sivár megjelent a király előtt, és elmagyarázta álmát, az megvendégelte sörbettel, és elrendelte, hogy hétszer annyi aranyat adjanak neki, mint előző alkalommal. Sivár tevékre rakta a királyi kincset, s útnak indult. Útközben elgondolkozott: “A kígyót, aki nekem annyi jót tett, egyszer becsaptam, egyszer pedig majdnem megöltem. Elég lesz nekem az, amim már van, ezt meg mind elviszem, s odaadom a kígyónak jóságáért.”

Amikor a nagy kőhöz ért, Sivár szólította a kígyót:

– Vedd a járandóságod.

– Testvér, nincs nekem szükségem földi kincsekre – felelte a kígyó –, én csak ki akartalak próbálni téged. Első alkalommal, mikor te a királytól visszatérőben utat cseréltél: a róka éve volt, ravaszság ideje, azért csaptál be engem, és mentél a másik úton; másodszor, mikor te megdobtál engem kővel és véremet ontottad: a vér esztendeje volt, azért látta álmában a király, hogy az égből véreső esik. Most pedig, amikor a király álmában búzát látott, a bőség ideje

van, megszűnt az emberek telhetetlensége. Vidd csak kincseidet, és térj vissza otthonodba.

Így szólt a kígyó és eltűnt. Sivár felrakta aranyát a tevékre, hazament, és élete végéig dúskált minden jóban.

De neked meg nekem semmi sem jutott.

PARI, A MADÁR

Hajdanában élt egy király. Volt három fia. A király vénségére elvesztette szeme világát. Bármint igyekeztek is az orvosok, hogy visszaadják a király látását, minden hasztalan volt. Akkor a király magához hívatta legidősebb fiát, s így szólt hozzá:

– El kell menned, hogy megszerezd nekem a vakság elleni orvosságot.

– Hová, merre menjek, apám?

– Eredj oda, abba az országba, melynek földjét még nem tapodta ló patája. Annak az országnak még a földje is meggyógyíthatja a szememet.

A legidősebb királyfi bement az istállóba, fogta a lovát, felült rá és elindult. Ment hat hónapon át, míg végül egy kietlen, kopár vidékre került, ahol egy forrás volt, és afölött egy kiszáradt fa állott.

– Nesze neked! – szólt a királyfi. – Itt áll a fa a bővizű forrásnál, és ki van száradva! Nincs itt még árnyék sem, ahol kialhatnám magam.

Így szólt, leborította a fát köpenyével, s az árnyékában lefeküdt aludni.

Amikor felébredt, látja, hogy a fa kirügyezett, s akkora almák csüngnek rajta, hogy mindegyik egy fontot nyomott. Ezeket az almákat leszedte, belerakta átalvetőjébe, a forrásból meg néhány kulacs vizet merített, s így szólt magában: “Elviszem ezeket apámnak, bizonyos, hogy ezen a vidéken nem járt még senki ember fia.” Azzal indult vissza, hazafelé.

Mikor a királynak jelentették, hogy megérkezett a fia, így szólt nehéz sóhajrással:

– Nincsen semmi értelme: üres kézzel ment el, üres kézzel is jött haza.

– Fiam, milyen vidékig jutottál el? – kérdezte a király, mikor a fia megjelent előtte.

– Apám, én eljutottam addig a helyig, ahova még a te őseid lába sem lépett.

– Mégis, hol voltál?
– Sokáig mentem, míg csak el nem értem egy forráshoz...
– Ismerem – vágott a szavába atyja –, felette áll egy kiszáradt fa. Te megháltál alatta, a fa kirügyezett s elborították az almák.

– Így volt, atyám.
– Voltam ott – szólt az apa –, reggel mentem oda teát inni, estére meg már visszatértem. Így tehát nem gyógyítod meg a szememet.

A király előhívatta középső fiát, s annak parancsolta, hogy induljon el.

– Atyám, hát én hová menjek, ha még a bátyám is semmi nélkül jött vissza?

– Nem, neked is el kell menned – erősködött az apa.

Felült hát lovára a középső fiú, vitt az útra ennivalót s elindult. Hat hónap múltán érkezett ahhoz a forráshoz, ahol járt a bátyja. Ő még ment tovább három hónapig, és érkezett egy dombhoz, melynek a teteje be volt borítva borostyánnal, topázzal, gyémánttal és másféle drágakövekkel.

“Ha az atyám járt volna valaha ezen a vidéken, akkor a kincseskamránk tele lenne ezekkel a drágakövekkel” – gondolta magában a fiú, és megtömve átalvetője mindkét zsákját ezekkel a kövekkel, hazaindult.

Mikor jelentették a királynak, hogy megérkezett a fia, így szólt nehéz sóhajjal az apa:

– Nincsen semmi értelme, mert ez is üres kézzel jött vissza.

– Atyám – mondja a középső fiú –, megfordultam én most olyan vidéken, hogy még az őseid hetedik nemzedéke sem jutott el addig soha. Eljutottam én egy dombig.

– Elég, ne folytasd, ismerem. Hoztál drágaköveket: gyémántot, topázt, borostyánt. Nem úgy van? Mutasd az átalvetődöt.

Mikor előhozták az átalvetőt és kibontották, nem volt abban üvegcserepeken kívül semmi sem.

– Eredj csak, gyermekem, hívd ide a legkisebb fiamat.

– Menj el most te – mondta a király a legkisebb fiának, mikor megjelent előtte.

– Atyám – szólt a legkisebb fiú –, nagyon fiatal vagyok én még, sehol sem jártam még, hogyan találhatnék én orvosságot a bajodra?

De mikor az apa csak erősködött, a fiú bosszankodva kiment, és lefeküdt a medence szélén aludni.

Álmában kérdik tőle:

– Mit alszol itt?

– Látod, apám követeli, hogy menjek vaksága elleni orvosságért, mikor én még az utat sem tudom.

– Semmiség, eridj s mondd meg apádnak: “Add ide a gyűrűdet, szablyádat és lovadat, elmegyek s megszerzem, ami kell.”

Amint felébredt a legifjabb királyfi, mindjárt futott az atyjához:

– Atyám, add ide lovadat, gyűrűdet és szablyádat, és én megszerzem neked, amit csak kívánsz.

Az apa megörült, és megcsókolta a fiát:

– Tudom, bátor fiacskám, te megszerzed nekem, ami kell.

Reggel az apa odaadta fiának a szablyát, gyűrűt és parancsolta, hogy a lovát is adják neki. Útnak indult a legkisebb királyfi. Délre odaért a forráshoz, ott megebédelt, estére pedig eljutott a dombig.

Amikor továbbment, látja, hogy van egy nap az égen, meg van egy másik nap a földön. “Miféle országba jutottam én?” – kérdezi magától, s folytatta útját.

Nemsokára megpillantott egy tollacskát, leszállt a lóról, a tollat felvette, és sapkájába tűzte.

– Dobd el, fiú, azt a tollat! – mondja neki a ló.

– És miért?

– Sok bajod lesz miatta.

– Ugyan már, miféle bajt hozhatna rám egy toll?

A ló háromszor megismételte szavait, de a királyfi nem hallgatott rá. Akkor így szólt a ló:

– Nos, a vétek száradjon a te lelkedben.

Tovább haladtak, és a királyfi valamilyen királynak az országába jutott. Hírül adták a királynak, hogy jön egy ifjú; egyik nap az égen, másik a fiú sapkáján.

– Hívjátok ide azt a fiút.

Amint előállt a királyfi, kérdi tőle a király:

– Ki vagy te?

– Idegen földről való vagyok én, eljöttem megnézni ezt a vidéket.

- Hát az a nap mi ott a sapkádön?
- Á, semmi, csak egy tollacska, találtam az úton.
- Add nekem.

Mikor a királyfi neki adta a tollacskát, a király majdhogy esztét nem vesztette örömében.

– Köszönöm, testvér, most már mehetsz – mondotta és a tollat a falra tűzte.

Attól kezdve a király egy pillanatig sem vette le szemét a falról. Bárki fordult is hozzá valamilyen ügyben, senkit sem fogadott.

- Nincs időm – mondogatta.

Egyszer egy öreg anyónak ellopták a csirkéjét: panasszal ment a királyhoz.

- Eredj, jó asszony, nincs most nekem időm ilyesmire.

Az öregasszony látta, hogy a király le nem veszi szemét a tollról, így szólt hozzá:

– Lám csak, mennyire bámulod te azt a tollat, hát még akkor mi lenne veled, ha meglátnád azt a madarat, amelyik ezt a tollat elhullajtotta?

Erre megfordult a király és kérdezi:

– Kedves anyókám, ki tudná nekem megszerezni ezt a madarat?

- Az tudná megszerezni, aki megtalálta a tollat.

Nosza, hívhatja a király a jövevény királyfit! Az meg is jelent, meghajolt hétszer, és megállt a király előtt.

– Jó fiú, én azért hívatlak téged, hogy indulj el, és szerezd meg azt a madarat, amelyik ezt a tollat elhullajtotta.

– Királyom, hol találom meg én azt, hiszen idegen vagyok, s először járok ezen a vidéken.

- Meg kell szerezned, mert ha nem, lenyakasztatlak!

A királyfi fejét bűnak eresztve, könnyes szemmel tért haza szállására. A ló, amint meglátta, megszólalt:

– Úgy kell neked! Látod, mondtam: ne vedd fel a tollat, bajt hoz rád. De te nem hajlottál szavamra. De ez még nem minden. Lesz ez rosszabbul is!

- Édes lovam, segíts ki a bajból.

– Jól van no, ne búsulj, feküdj le aludni, majd reggel kisegítelek én téged ebből a veszedelemből.

A királyfi reggelig a szemét sem hunyta le. Alig pitymallott, felkelt, felnyergelte lovát, evett valamit, s útnak eredt.

– Hová vigyen most az utunk, drága lovam?

– Engedd el a kantárszárat, majd én tudom, hova menjünk.

Ki tudja mennyi ideig ment a királyfi. De egyszer, mikor egy erdőhöz érkeztek, kérdezi a ló:

– Tudod, miféle erdő ez?

– Nem, honnan tudnám én azt?

– Ez a Verana-erdő – mondja a ló. – Szállj le, engem kantározz le, és engedd lazára a nyereghevederemet. Látod azt a platánt ott az erdőben?

– Látom.

– Az alatt a platán alatt van egy márványmedence. Menj oda, a medence mellett kaparj magadnak egy gödröt, és bújj meg benne. Minden pénteken odamegy fürödni a szűz Huri-Pari. Ma éppen péntek van, ma eljön, tollait leveti, leteszi őket a medence szélére, és meztelenül bemegy a medencébe. Mikor megfürdött, kijön és öltözködni kezd. Jól vigyázz, ne moccanj, de ha már tollait felölti és rendezgeti, nyújtsd ki a kezéd, és jó erősen kapd el a két lábát. Amikor megfogtad, hozd ide hozzám.

Minden úgy történt, ahogy a ló megmondta. Odarepült a madár, megfürdött, és amikor már a tollait rendezgette, a királyfi elkapta lábánál fogva.

– Szép fiú, engedd el, különben bajod lesz – mondta a madár.

– Drága madárkám – felelt a királyfi –, az életemet adom nevedért és lábadért. Még fiatal vagyok, s ha most téged elengedlek, a király levágatja a fejemet.

– Hát ezt még megbánod! Én olyan helyre viszlek, ahonnan többé nem térsz vissza.

A királyfi fogta a madarat, visszatért vele lovához, felült rá, és ment a királyhoz. A király elvette a madarat, megköszönte, és a királyfit üres kézzel útjára engedte.

A királyfi szállására tért. A király meg a madarat aranykalitkába zárta, és felakasztotta a falra. A madár egyetlen hangot sem hallatott, s ez nagyon gyötörte a királyt. Kérte, könyörgött a madárnak, hogy énekeljen, szerette volna tudni, milyen a hangja. Nagy sokára megszólalt a madár:

– Dúljon össze a házad, király! Én gyönyörű szép szűz vagyok, de olyan szép, hogy ha keresni akarnál, ilyen nem találnál kelettől nyugatig. Szerezd meg nekem azt, amit kívánok, akkor levetem tollaim, királynő leszek, s téged minden ember irigyelni fog.

– Szólj, drága madár, mit kívánsz?

– Akarom, hogy hozd ide nekem a szolgálómat, aki a vörös sárkánynál van a fekete meg a fehér tenger között. Parancsolt, hogy hozzák ide, és én akkor a feleséged leszek.

– Ki tudná őt elhozni?

– Az, aki engem elhozott, elhozza a szolgálómat is.

A király mindjárt szalajtott is a királyfiért. Az pedig szomorúan megjelent a király előtt, s ahogy illik, meghajolt.

– Azért hívattalak ide, hogy menj el, és hozd el nekem azt a leányt, aki a vörös sárkánynál van a fekete és a fehér tenger között.

– Királyom – felelte a királyfi –, ahhoz, hogy elhozzam a leányt, át kellene kelni a tengeren, és megverekedni a sárkányokkal, hogyan tegyem meg ezt?

– Megmondtam, hogy hozd el! Ha nem szerzed meg, leüttetem a fejed!

A királyfi ismét könnyes szemmel tért meg szállására.

– Hát te miért sírsz? – kérdi a ló.

– Hogyne sírnék, drága lovam, mikor a király, szakadjon rá a ház, nekem esett, és azt akarja, hogy hozzam el a leányt, aki a vörös sárkánynál van a fekete és a fehér tenger között.

– Jól van, no, ne szomorkodj. Jó az isten, majd megsegít. Feküdj le és aludj.

De bizony a királyfi nem sokat aludt ezen az éjszakán. Alig pirkadt az ég alja, felkelt, s úgy, mint az első alkalommal, evett, felült lovára, s megkérdezte tőle:

– Hová, merre vegyük utunk?

– Ereszd el a kantárszárat, én már tudom, hova menjünk.

Midőn elértek a tengerhez, azt mondja a ló:

– Íme, ez a fekete tenger. Te tudod, hogyan lehet ezen átkelni?

– Nem, kedves lovam, nem tudom.

– Akkor ide fülelj. Apád szablyája, ami oldaladon lóg, villámból készült. Húzd ki hüvelyéből, markolatát emeld a homlokodhoz, élet pedig fordítsd a tenger felé, akkor megnyílik előtted az út. Amint

átérsz a túlsó partra, ott látsz egy barlangot, s a tetején vékonyka füstcsíkot. Állj a barlang szája elé és mondd: “Sárkány, gyere ki, verekedni fogunk.” Az meg visszafelel: “Gyere be, előbb eszünk.” Te ne menj be. Ha háromszor mondod: “Sárkány, gyere ki”, kijön. Akkor vágj hozzá a szablyáddal, és lerepül a feje, és a föld alá süllyed. Te meg menj be a barlangba, fogd kézen a lányt, ültess a nyergedbe, és ismét fordítsd szablyád élét a víz felé: az út megnyílik előtted, s elviszed a lányt a királynak.

Úgy is csinált a királyfi mindent, ahogy a ló kioktatta, és a leányt a király elé vitte.

A király nagyon megköszönte a fiúnak, amit tett, de megint csak nem ajándékozta meg semmivel, hanem üres kézzel bocsátotta el.

Azután így szólt a madárhoz:

– Itt van, kedvesem, a leány, akit te akartál. Most vedd le tollaidat.

– Azt hiszed, hogy ez minden? – felelt a madár. – Te talán nem is tudod, hogy ha levetem tollaimat, és te meglátsz engem, menten meghalsz a gyönyörűségtől.

– Mitévő legyek hát most? – kérdi a király.

– Ezt: a vörös tengerben él negyven kanca. Fogd el őket, fürdődjél meg a tejükben, hogy te is Huri-Pari légy, és akkor élhetünk együtt. Akkor a gyermekeink is Huri-Parik lesznek.

– De ki fogja el nekem a kancákat?

– Az, aki elfogott engem, és elhozta szolgálómat.

A király újfent a királyfiért küldött.

– Azért hívattalak – mondja a fiúnak, mikor megjelent előtte –, hogy szerezd meg nekem a vörös tengerből a negyven kancát.

A királyfi ellenkezni próbált, s azt mondta, hogy ez nagyon nehéz, meg hogy ő egyedül nem tud elfogni negyven kancát. De a király megfenyegette, hogy leütteti a fejét. Mikor aztán könnyes szemmel szállására tért a fiú, azt mondta neki a lóva:

– Jól van, ne ess kétségbe, neked nem lesz semmi bajod, de én, lehet, hogy a rövidebbet húzom. Eredj, mondd meg a királynak, hogy küldjön a tenger partjára negyven bála gyapjút, negyven bála nemezt és negyven bála bőrt.

A királyfi ezt jelentette a királynak, aki mindjárt kiadta parancsba, hogy másnap korán reggel küldjenek a vörös tenger partjára gyapjút, nemezt és bőrt. Mindjárt utána a királyfi is elindult a tengerhez. Azt mondja a ló az úton:

– Királyfi, a tengerben nem negyven, hanem csak harminckilenc kanca van. Közülük egy az én anyám, harmincnyolc pedig a nővérem. Én voltam köztük az egyetlen fiúgyermek, de összevesztem anyámmal, úgy kerültem apád kezébe. Harminc esztendeje múlt, hogy elváltam tőlük. Anyám megfenyegetett, hogy ha valamikor a keze közé kerülök, széttép cafatokra. Amint odaérünk a partra, én lefekszem. Te letakarsz majd először gyapjúval, utána nemezzel, végül bőrral. Amint ezt elvégezted, a közelben valahol elrejtőzöl. Akkor én könnyedén fölnyerítek, mire a tengerben háborgás keletkezik, de te ne ijedj meg. Hamarosan megjelenik majd anyám és a nővéreim. Anyám odaszalad hozzám, a nővéreim megállnak távolabb, s ott fognak sírni. Amikor hozzám ér anyám, először a bőrt szaggatja le rólam, te meg se mukkanj; utána a nemezt tépi le rólam, te csak hallgass: s amire a gyapjú felét leszedi rólam, addigra elfárad és elnyújtózik. Akkor szaladj oda, tedd a kengyelbe a lábad, és ugorj fel rá. De jól vigyázz, keményen tartsd magad: mert anyám nekibőszül, és felrepül az egekbe, hogy téged elemésszen. Te meg akkor csússz a hasa alá. Ő erre leveti magát, hogy téged ledobjon magáról, de te ismét kapaszkodj fel a hátára. Amikor a nyeregbe ülsz, húzz rá jól a hasára a korbáccsal, úgy, hogy a csecseből csepegjen az anyatej. Azután mondd ezt: “Én a gazdád vagyok”, ő engedelmessé válik, s attól kezdve oda megy, ahova te akarsz. Őutána mennek majd nővéreim is.

A királyfi pontosan követte a ló tanácsát, elfogta a kancákat, és elhajtotta őket a király országába.

Pari, a madár azt mondta a királynak:

- Parancsold, hogy fejjék meg őket, és fürödj meg a tejükben.
- De ki fogja őket megfejni?
- Természetesen az, aki ide hajtotta.

Megint csak a királyfiért szalajtottak. Mondja neki a ló:

– Királyfi, engem vigyél magaddal. Mielőtt nekifognál a fejesnek, köss cérnát a gyűrűdre, és engedd le az üstbe, az üstre pedig tedd rá a szablyádat keresztbe. Mikor ezt megtetted,

egyenként vezesd elő a kancákat, úgy fejd meg őket, s mikor ezzel végeztél, fürödj meg a tejben, vedd ki belőle a gyűrűdet, töröld meg, húzd az ujjadra, a szablyádat meg kösd a derekadra, s úgy menj a királyért. Mondd, hogy minden készen, menjen fürödni. Amint a király belép az üstbe, a tej felforr, és a királyból csak egy kis gömb marad. Ezt a kis gömböt a ruháddal együtt lökd a kútba, öltözz fel a király ruhájába, és foglald el a trónját.

Mikor a királyfi mindezt véghezvitte, a madár azonnal észrevette a király pusztulását. Leszórta magáról tollait, szépséges leánnyá változott, megölelte a királyfit, és azt mondta neki:

– Mindezt teérted tettem. Most te vagy a király, én a királyné.

A nép mit sem tudott arról, ami történt. Pár hónap múltán a királyfi atyjára emlékezett, és könny szökött a szemébe.

– Mi oka van, hogy sírsz, nem szégyelled magad? Ágrólszakadt ember voltál: király lett belőled, ilyen gyönyörű szép feleséged van, és te sírsz?

– Királyném, eszembe jutott apám. Elvesztette a szeme világát, engem küldött orvosságért, s én eljöttem, király lett belőlem, s bizton ülök a trónon. Nem tudom, él-e még jó atyám? Reá emlékeztem, s úgy fáj most nekem!

Ezekre a szavakra elnevette magát a királyné, megölelte férjét, és így szólt:

– Apád megvakult, mert tíz esztendeig hajszozt engem, s nem tudott megfogni. Ha meglátom őt, megvágom egy ujjam, bekenem véremmel a szemét, s mindjárt látni fog. Kelj fel, elmegyünk apádhoz.

A királyfi összehívatta a népet, megvendégelte, és azt mondta nekik:

– Válasszatok magatoknak más királyt, mert én elmegyek más országba, lehet, hogy vissza se térek.

A nép választott másik királyt, s trónra ültette. A királyfi a feleségével együtt köszönetet mondott a népnek, egyszerű ruhát öltöttek, vettek magukhoz útravalót, harminckilenc kancát, s útnak indultak.

A királyfi a legidősebb kancán utazott, a királyné meg a királyfi lovára ült. A nép is hálálkodott nekik, és elkísérte őket egy napi járóföldre.

Amikor apja országába érkeztek, azt mondja a királyfi egy pásztornak:

– Eridj, üdvözlöd a királyt, mondd, hogy fia megérkezett.

Mikor a pásztor ezt hírül adta a királynak, azt kérdezte tőle:

– És még ki jött vele?

– Negyven égszínkék ló, és egy szépséges asszony.

– Hálistennek! – kiáltott fel a király, s örömében a pásztornak egy mérő aranyat adott.

Amikor hazaért a fiú, kezét csókolt apjának, s az apa is megcsókolta fiát. A királyfi felesége megvágta egyik ujját, vérével megkenste a király szemét, aki ettől visszanyerte látását. A király homlokon csókolta menyét, koronáját pedig a fia fejére tette.

– Mától kezdve te leszel a király, feleséged pedig a királyné – mondta nekik.

Ők elérték céljukat, érijétek el ti is a magatokét.

Az égből lehullott három alma: egy a mesélőé, egy a hallgatóé, egy meg azé, aki megfogadja.

A KIRÁLY, AKI MENYÉRE VETETTE SZEMÉT

Élt egyszer egy király, s volt neki három fia. Összegyűltek a vizírjei, nazírjai, és azt mondták neki, hogy a fiai már felnőttek, ideje volna megházasítani őket.

– Rendben van – felelt a király –, jöjjenek ide a fiaim, és lőjenek nyíllal: akinek a küszöbén a nyíl megáll, annak a szomszédnak vegyék el a leányát feleségül.

Kilőtte nyilát a legidősebb fiú: beleállt a nazír küszöbébe; kilőtte a középső fiú: beleállt a vizír küszöbébe; kilőtte a legkisebb fiú: az ő nyila a szikla tövébe esett.

A király a két első fiút megházasította, s a menyecskéket udvarába vette.

Azután azt ajánlotta a legkisebbnek, hogy ismét lője ki a nyilát.

– Nem – felelt a fiú –, az én sorsom ennél a sziklánál van.

Így szólt, s odaállt a sziklához, és sírva fakadt. A sziklában váratlanul egy nyílás támadt.

Az ifjú király bement rajta, és meglátott ott egy öregasszonyt.

– Gyermeke – szólt az öregasszony –, kígyó a hasán, madár a szárnyán nem tud ide bejönni, s te mégis hogy eszelted ki, hogy bejuss hozzám?

– Öreganyám – felelt a királyfi –, itt van az én boldogságom, add ide, hadd vigyem el.

“Úgy látszik, ez az isten akarata” – gondolta magában az öregasszony, és hozzáadta a legfiatalabb lányát, mondván:

– Íme a boldogságod, vedd és eredj.

A fiatal királyfi fogta az öregasszony lányát s hazavitte. A király ünnepélyesen összeadta őket. Hét nap, hét éjjel tartott a lakoma.

Az öregasszony lánya igazi szépség volt. A király bűnnek eresztette a fejét, s azt mondta magában: “A király én vagyok, s ilyen tündérszép leány mégsem nekem jutott, hanem a fiamnak.”

Mikor ezeket a botor gondolatokat a királyné megtudta, elszomorodott, és bánatában meghalt.

A királyné halála után a király már többé nem szégyenkezett, s elhatározta, hogy a fiát elteszi láb alól, a feleségét pedig magának veszi.

Előhívatta legkisebb fiát, és így szólt hozzá:

– Anyád magával vitte a kincstár kulcsait. Menj, kerítsd elő őket, mert ha nem, levágom a fejedet.

Bánatos lett a fiú.

Azt mondja neki a felesége:

– Ne szomorkodj, eredj el anyámhoz, majd ő segít rajtad.

A királyfi elment anyósához, és elbeszélte neki búbánatát.

– Nyugodj meg – felelt az –, idehívom a fiam, majd segít ő neked.

Az öregasszony elő is hívatta fiát, és mondta neki:

– Fiam, a vőmet át kell vinned a másvilágra, hogy édesanyjától megkaphassa a kincstár kulcsait.

– Ehhez az kell – felelte a fia –, hogy adj egy kis gyapjút meg rongyot: belebugyolálom a vőt, hogy meg ne fázzon.

Az öregasszony hozott gyapjút meg rongyot, és a vőt jó szorosan belecsavarta. A királyfit akkor fogta a sógora, felvette a vállára, s egyenesen a másvilágra vitte át. Ott letette válláról a terhet, a gyapjút szétbontotta, s így szólt:

– Sógor, menj mindig csak ezen az úton, s mindenkitől, aki az utadba kerül, kérdezősködjél. Amikor odaérsz a patakhoz, szólítsd anyádat. Ő majd megjelenik, és elmondhatod neki minden bánatodat.

A királyfi útnak indult. Elsőben egy csupa sziklás helyen látott egy nagyon kövér ökröt. Tovább haladt, s egy buján zöldellő rétre jutott, s azon a réten látott egy olyan sovány ökröt, hogy alig állt a lábán.

Azután a királyfi talált egy öregasszonyt, aki ingével tisztogatta a kemencét, és kenyérsütéshez készülődött. Ezután odaért a patakhoz és kiáltott:

– Édesanyám, hol vannak a kincstár kulcsai?

Erre megjelent az édesanyja, s mikor meglátta a fiát, felsikoltott:

– Istenem, hát te is itt vagy?

A fiú elmondta, hogy a kincstár kulcsaiért jött.

– Hát még mindig üldöz téged az a megkövült? Eredj, kedvesem, haza, a kulcsok az erkély gerendája alatt vannak.

A visszaúton kérdi a királyfi az öregasszonytól:

– Öreganyám, miért az ingeddel tisztítod a kemencét?

– Gyermekeim – felelt az öregasszony –, az árnyékvilágon kenyérsütés előtt mindig azzal tisztítottam a kemencét, ami a kezem ügyébe akadt. De itt a túlvilágon az ingemmel tisztítom a kemencét, hogy lelkemet megszabadítsam a bűnöktől.

Azután a sovány ökörhöz ért, kérdezi tőle:

– Körös-körül mindent zamatos fű borít, mint a paradicsomban, miért vagy te mégis ilyen ösztövé?

– A másik világon – felelte az ökör – teljes bőségben éltem, azért itt böjtölnöm kell.

– Hogyhogy te így testesedsz ezeken a kopár mezőkön? – kérdezte a királyfi, mikor a kövér ökörhöz ért.

– Azon a világon szűkösen éltem, azért itt az isten meghizlalt engem.

Mikor aztán visszaérkezett a sógorához, az ismét betekergette a gyapjúba és rongyokba, felvette a vállára, és visszavitte anyjához a barlangba.

Az öregasszony mindkettőjüket összeecsókolta, és azt mondta a királyfinak:

– No, fiam, most már térjél haza, s kívánom, hogy boldog légy.

A királyfi megcsókolta az öregasszony kezét s hazatért.

Otthon apját, a királyt megkövülve találta. Akkor értette meg, hogy ez az édesanyja átka, s eszébe jutottak szavai, melyeket a másvilágon mondott: “Hát még mindig üldöz téged az a megkövült?”

Bátyjai a királyfit apjuk trónjára emelték.

Ők elérték a boldogságukat, érijétek el ti is a tiéteket.

Az égből lehullott három alma: egy nekem, egy annak, aki hallgatta a mesét, egy meg annak, aki megfogadja.

ASSZONYI FURFANG

Egy jámbor életű ember minden alkalommal, amikor elindult a mezőre, s amikor onnan hazatért, istenhez imádkozott.

Azt mondja neki egyszer a felesége:

– Férjecském, imáidban miért nem kéred az istent, hogy mentsen meg a feleség furfangjától?

– Még csak az hiányzik! Hát miért kellene nekem a feleségtől való félelmemben imádkoznom!

Amikor ezt hallotta az asszony, elhatározta, hogy móresre tanítja az urát s megtréfálja. Vásárolt néhány halat, bekötötte őket egy kendőbe, s az ebéddel együtt kivitte a mezőre. Az alatt az idő alatt, amíg a férje fogta az ételt, és a forráshoz ment, hogy megebédeljen, ő a halakat egyenként lopva bekaparta a földbe. Ezt így elrendezte, majd összeszedte az edényeket és hazatért.

Az ember nekilátott a szántásnak, s egyszer csak látja, hogy a kifordított földből halak kerülnek elő. Összeszedte a halakat, este hazavitte, s elmesélte a feleségének, hogyan szántotta ki őket a földből, és kifejezte csodálatát is, hogy az isten még a földben is képes megteremteni a halakat. Az ember meghagyta az asszonynak: főzze meg őket, hogy másnapra legyen belőlük ebédje kint a mezőn. Az asszony megfőzte a halakat, de meg is ette, s az urának ki a mezőre csupán egy kis levest vitt.

– Hát a halak hol vannak? – kérdi az ember.

– Miféle halakról beszélsz?

– Azokról, amiket a földből szedtem ki.

– Igazán, te megzavarodtál. Semmiféle halakat nem hoztál haza, és én színüket sem láttam.

Az embert erre előntötte a méreg, fogott egy botot, és rá akart támadni az asszonyra, de az kiabálni kezdett, és segítségül hívta a mezőn dolgozó szomszéd parasztokat.

– Engedjetek – kiabált a férj –, hadd tanítsam meg ezt a semmiházit! Megette a halaimat, és még ő mondja rám, hogy megzavarodtam.

A segítségre jött parasztok kérdezgették az asszonyt, hogy miféle halakról van szó?

– Kérlek benneteket – felelt az asszony –, kötözzétek meg, ez teljesen megbolondult, és agyon akar engem csapni. Legjobb lesz, ha őt magát kérdezitek meg, miféle halakról beszél!

– Azokról a halakról beszélek, amiket itt a mezőn szedtem ki a földből – felelt a férj.

– Ó, te szegény szerencsétlen asszony! Igazad van, csakugyan elvesztette az eszt – állapították meg az egybegyűltek, és azt híván, hogy a paraszt bolond, megkötözték a kezét, hazavitték, s ott egy oszlophoz kötötték.

Mikor az emberek szétszéledtek, és az asszony négyszemközt maradt az urával, azt mondta neki:

– No, mi az, még mindig nem félsz az asszonyi furfangtól? Tudd meg, hogy ez még a legkevesebb, ami veled történhetett volna!

– Szépen kérlek, feleség, az isten nevére – esedezett a férj –, bontsd ki a kötelet, és szabadíts meg ebből a bajból. Fogadom, hogy a mindennapi imámban elsősorban azért fogok könyörögni: mentsen meg az ég az asszonyi furfangtól.

A TAKÁCS FELESÉGE

Élt egyszer egy király Bagdad városában. Egy nap így szólt vizírjéhez:

– Tudod mit: kiadok egy parancsot, hadd lássam, végrehajtja-e a nép.

– Tégy, ahogy akarsz, kívánságod parancs – felelte a vizír.

Városszerte kihirdették a királyi parancsot, hogy senki a házában ne gyújtson világot, aki a parancsnak nem engedelmeskedik, azt karóba húzzák.

A sötétség beálltával a király szétküldte embereit, hogy figyeljék: nincs-e valahol a városban világosság?

A királyi küldöncök sehol sem láttak világosságot, de midőn kijutottak a város szélére, egy piciny ablakban világosságot pillantottak meg.

Bementek csöndesen a házba, s egy takácsot találtak, szövőszékén szőtt, felesége meg fonalat font rokkáján. A küldöncök elrejtőzve kihallgatták, mit beszélnek.

– Uracskám, álmos vagyok – mondta az asszony férjének.

– Hajtsd ide fejed a térdemre s aludjál – felelte a férje.

Az asszony férje térdére hajtotta fejét és elszenderült. Egy idő múlva azonban a takács felébresztette feleségét:

– Asszony, most ülj te a rokka mellé, hadd szundítsak egyet én is. – Az asszony felkelt, odaült rokkájához, a takács pedig felesége térdére hajtotta fejét és elaludt.

A küldöncök jelentették a királynak.

– Király urunk, az egész városban csupán egy takácsnál égett a lámpa.

– Hívjátok ide azt a takácsot – parancsolta a király.

Amikor a takács megjelent, így szólt a király.

– Hogy merészelted megszegni parancsomat? Hiszen elrendeltem, hogy a városban senki se gyújtson világot!

A takács azt felelte a királynak, hogy ő szegény ember, két keze munkájából él, s ha nem dolgozik éjt nappallá téve, még betevő

falat kenyere sem lesz.

– Figyelj ide – szólt a király –, látom, derék ember vagy. Minek maradnál te takács? Menj, öld meg az asszonyt, azután gyere hozzám, megteszlek vizírnek: igyál, mulass kedvedre életed végéig.

– Nem, király – felelte a takács –, még ha nem is folytathatom mesterségemet, akkor is inkább a jó emberek irgalmából élek, de a feleségemet nem bántom.

– Hát akkor hordd el magad, vigyen el az ördög!

A takács elment, és a király megparancsolta, hívják be a feleségét.

Az asszony megjelent a király tróntermében és kérdi:

– Miért hívtattál, király?

– Tudom, hogy jó asszony vagy, de meddig akarsz még a rokka mellett gürcölni egy takács feleségeként?

– Mi egyebet tehetnék, király?

– Menj, tedd el láb alól az urad, s gyere vissza hozzám, én királynévá teszek, s úgy élsz majd, mint hal a vízben. Sajnállak, hogy így nyomorogsz – mondta a király.

– Hihetek-e neked? – kérdi az asszony.

– A király sosem hazudik – hidd el.

Amikor a takács felesége hazament, a király megbánta tettét, és így tűnődött: “Hátha csakugyan megöli a férjét?” – és az asszony után küldte szolgálait, hogy vigyázzanak a takácsra, nehogy megölje a felesége.

Az asszony meg amikor hazaért, megfent egy kést, köténye alá rejtette, és nekiült fonni.

A takács elálmosodott, és így szólt feleségéhez:

– Asszony, szundítok egyet.

– Hajtsd fejed a térdemre és aludjál – felelte az asszony.

Mikor a takács elaludt, felesége óvatosan felemelte fejét, rátette egy tökére, elővette kését, levágta férje fejét, s eloltotta a lámpát.

Mikor az őrség jelentette, hogy a takácsnál kialudt a világosság, a király felkiáltott:

– Ó, milyen kár, egy ártatlan ember halálát okoztam!

A takács felesége arcát fátyolába burkolva a királyhoz ment a palotába. A kapukat zárva találta, s így reggelig várakozott. A

palotaőrök reggel, ahogy megpillantották az asszonyt a kapu előtt, kérdik tőle, mi járatban van.

Az asszony azt felelte, hogy a királyt szeretné látni, panasszal jött hozzá. Bebocsátották a trónterembe.

– Ki vagy te? – kérdi a király.

– Tegnap nálad voltam, király. A takács felesége vagyok – felelte az asszony.

– Miért jöttél?

– Azt mondtad nekem: menj, öld meg az urad, s én királynévá teszek. Elmentem, megöltem az uramat, s íme, itt vagyok.

A király haragra gerjedt, hívatta a hóhért, és megparancsolta, hogy vágja le az asszony fejét. Aztán vizírének meghagyta:

– Elmegyek vadászni, te meg végy magad mellé katonákat, s menj először palotámba, ölj meg minden nőt, azután menj saját házádba, s tedd ugyanezt, azután pedig az egész városban irtsd ki az asszonyi nemet, csak a kétéves csecsemőket hagyd életben. Ha visszatérésem után csak egy asszonyt is találok, leüttetem a fejedet.

Lóra szállt, s útnak indult.

A vizír megrökönyödött, s fejét lehajtva, könnyekkel szemében hazavánszorgott. A vizír apja könnyörületes szívű volt. Amikor meglátta síró fiát, megkérdezte:

– Mi történt veled, fiam?

– Apám – felelte a vizír –, a király megharagudott rám.

– Miért?

– Mert egy hitvány fehérnép, a takács felesége, megölte férjét, a király megdühödött, és megparancsolta, hogy minden asszonyt öljek meg: elsősorban nála a palotában, utána nálunk itthon, s végül az egész városban, de úgy, hogy egyetlen asszony se maradjon életben. Ha visszatérésekor a városban akár egy asszony is marad, leütteti fejemet.

– Ó, fiam – szólt az apa –, előbb vagy utóbb, de egyszer úgyis meg kell halnod, és jobb, ha meghalsz most, mint hogy annyi halál bűne terhelje lelkedet. Várjál estig, s amikor megjön a király, vezess engem hozzá, s én mondok majd néhány szót neki: ha lehet, megmentelek, ha nem, hát levágják a fejedet.

Mikor a király hazafelé közeledett, a vizír szólt apjának.

– No, fiam, fogd meg a kezemet, és vezess a királyhoz.

A fiú kézen fogta a világtalan apját, elvezette a palota küszöbéhez, és leültette ott egy kőpadra.

A király, amikor a városba ért, látja, hogy az utcákon nyüzszög a sok asszony, s szörnyen megharagudott azért, hogy nem teljesítették parancsát. Midőn a palotához ért, meglátta a vizír apját, aki a kapuban a kőpadon üldögélt. Az öreg fel akart állni, de a király megfogta kabátja ujját s visszaültette:

– Te megboldogult apám vizírje voltál, s nekem fájna, ha előttem felállnál helyedről.

– Király, engedd meg, hogy néhány szót mondjak neked.

– Jogod van hozzá, vizír-apó – felelte a király.

Széket hoztak a királynak, leült, az öreg vizír pedig beszélni kezdett:

– Király, én hajdanában rablással foglalkoztam, és negyven rabló feje voltam. Atyád nem tudott megtörni, s félelmében vizírévé tett.

...Rabló koromban egyszer kilovagoltam az országútra, s találkoztam egy ifjú lovassal: úgy tizenöt évesnek látszott, és nem volt még szakálla. Lantját pengette, lovagolt, sírt és énekelt. Amikor megpillantottam, hozzá lovagoltam:

– Fiú – mondtam neki –, add ide a lovadat, vedd le a ruhádat és takarodj, megkegyelmezek az életednek.

De nem is hederített rám, mintha nem hozzá szólnának. Akkor közelebb ugrattam hozzá, s buzogányommal hátulról fejbe vágtam, ahogy csak erőmből tellett. De még csak meg se fordult. Mikor a harmadik ütést mértem rá, felém fordította lovát és megkérdezte:

– Meddig kínoz még engem?

Elkapta lovam kantárát, engem a földre taszított, s meg akart ölni, de én könyörögtem:

– Fiú, az isten szerelmére, ne ölj meg. Ígérem, amíg élsz, szolgád leszek.

– Ohó, hát megjött az eszed! Állj fel, s ülj lovadra! – felelte.

Felálltam, lóra szálltam, s elindultunk együtt. A rengetegben ráakadtunk egy hatalmas palotára. A palotánál leszálltunk a lóról, és a fiú a nyergén átvetett tarisznyából negyven vastag szeget vett elő, s azt mondta nekem:

– Ide figyelj, én ezt a negyven szeget beverem a falba, és felmászom egészen a palota tetejéig. Várj rám egy órát, s ha nem jönnek, vedd a lovamat, s menj isten hírével.

Ezt mondva, a falba verte a szegeket, feljutott a tetejére, és egy óra múlva megjelent, véres fejet tartva kezében. Leereszkedett, a fejet a tarisznyába tette, átvette nyergén, s így szólt:

– No, mehetünk!

Amikor a városhoz közeledtünk, a temető felé lovagolt, s a temetőnél leszálltunk. Ott bement egy kis kápolnába. Figyeltem a kis ablakon keresztül, s látom: előveszi a fejet a tarisznyából, egy friss sír kövéhez vágta, és így szólt: “Íme, nyugodj meg, bosszút álltam ellenségeden.” E szavakkal elővette törét, s olyan erővel dőfte magába, hogy a tör átjárta testét, és kijött a hátán vagy négy ujjnyira.

Amikor ezt láttam, felrántottam az ajtót, és berontottam a kápolnába. Így kérlelt:

– Hallgass meg: ez férjem síremléke, én asszony vagyok. A fej gazdája megölte férjemet; megbosszultam, s most megbékélt a szívem. Az isten nevére kérlek, húzd ki törömet, ásd fel uram sírját, fektess engem melléje, lábainkhoz pedig tedd ellenségünk fejét. Utána hantolj el bennünket. Vedd a lovam, és ennek az általam megölt embernek minden vagyonát.

– Király – folytatta az öreg –, a tört kihúztam, s az útitársam kiszenvedett. Valóban asszony volt. Felástam a sírt, odafektettem férje mellé, a fejet a lábukhoz tettem, s a sírt betemettem. Utána felültem lovamra, fogtam a másik lovat is, és a palotához mentem: sok kincs volt ott, azt összeszedtem és elhoztam. Ezután lettem atyád vizírje. Látod, király, ez is asszony volt, és a takács felesége is asszony... mindenféle asszony van. Vajon egyetlen asszony miatt valamennyit meg akarod büntetni? Még ha itt ki is irtod az egész női nemet, attól még az asszonyok nem változnak meg. Hiszen nem pusztíthatod ki a nőket a többi falvakban és városokban.

– Igen, vizír-apó, igazad van – felelt a király. – Megkegyelmezek fiadnak.

Ők szerencsével jártak, járjatok ti is szerencsével!

A FÉRFIÚSÁGOT ÉRDEMLŐ LEÁNY

Egyetlen leánya volt egy öregasszonynak. Anyja férjruhába öltöztette, hogy játszhasson a szomszéd kislányaival.

Hogy, hogy nem, egyszer elveszett a király leánya. Az öregasszony leánykája megtalálta s hazavezette.

– Édesanyácskám – mondta –, ez a leányka eltévedt, s én elhoztam hozzánk.

Az öregasszony magához vette a leánykát.

Hamarosan szétnyargaltak a király hírnökei, s fennszóval hirdették:

– Elveszett a király leánya, aki megtalálja, fényes jutalomban részesül.

Meghallotta ezt az asszony, hírül adta a királynak, hogy megtalálta a leányát, ott van a házában. Nazírja felpattant a király Lülizár nevű paripájára, s elment a király leányáért. Az öregasszony leánya kérte a nazírt, hogy őt is vigye magával a királyhoz.

Útközben az isten parancsára megszólalt Lülizár emberi szóval, s titkon azt mondta az öregasszony leányának:

– Ha kérdezi a király, hogy mit kívánsz, feleld, hogy csak Lülizárt akarod, mást semmit.

Mikor a leány megjelent a király előtt, és az megkérdezte tőle, hogy jutalmul mit szeretne, azt válaszolta, hogy egyedül csak Lülizárt.

– Hogyan válhatnék meg Lülizártól? Hiszen ő többet ér, mint az egész királyságom. Ha őt neked adom, akkor vele együtt kell hozzád adnom a leányomat is.

A király így hozzáadta a leányát is, megölték a lakodalmat hét nap és hét éjjel.

A király leánya azonban hamarosan rájött, hogy a férje – nő; az anyjához ment, és haragosan mondta neki:

– Dűljön össze a királyságotok! Nem férfi az én férjem, hanem nő, mit fogok most csinálni vele?

A királyné közölte ezt a királlyal.

– Mitévők legyünk most? – kérdezte a király. – Ha megöletem a vőmet, annak semmi értelme. Jobb lesz, ha elküldöm egy olyan helyre, ahonnan sosem tér vissza.

Ezt mondva, magához hívatta vejét.

– Fiam, el kell menned, s idehozni Lülizár testvérét.

Amikor a vő szomorúan visszatért Lülizárhoz, az megnyugtatta:

– Ne keseregj, eredj a királyhoz, kérj tőle egy tömlő óbort, meg egy kevés gyapjút. Elmegyünk és idehozzuk a testvéremet.

Mikor a leány megkapta a királytól a bort és a gyapjút, felült Lülizárra s útnak eredt.

Hosszú bolyongás után kijutottak a tenger partjára, ahol egy forrás csörgedezett. Itt azt mondja Lülizár a leánynak:

– Dugd be a forrás harmadik lyukát, a forrás medréből merd ki mind a vizet, és önts oda bort, te meg rejtőzz el. A testvérem kijön a tengerből, kiissza a bort, és berúg tőle. Akkor te felugrasz rá. Ha a tenger felé fordul, azt mondd neki: “Lülizár hív” – és ő követni fog engem.

A leány rendre mindent úgy cselekedett, ahogy a ló tanácsolta, és átadta Lülizár testvérét a királynak.

A király leánya meglátva férjét, felfortyant:

– Szabadítsatok meg tőle!

A király hívatta nazírját, és tanácskozni kezdtek, hogyan lehetne megszabadulni a vőtől, hogy többé ne térjen vissza.

– Királyom – szólt a nazír –, küldjük el a tündérekhez. Azoknak már úgylis hétéves a tartozásuk. Menjen el a vőd a tartozásért, a tündérek bizonyosan elpusztítják.

A király hívatta vejét, és megparancsolta, hogy menjen a tündérekhez a tartozásukért.

Lülizár megint csak megnyugtatta a tanácsért hozzá forduló leányt:

– Ne félj, elhozzuk mi a tartozást is!

A leány felült Lülizárra, és elindult a tündérek országába. Ott Lülizár azt mondta neki, hogy kösse farkát egy márványkőhöz. Akkor kirántotta azt helyéből, s a kő alatt nyílás tátongott.

A leány lement a mélybe, és ott talált negyven tündért.

– Ez aztán jó dolog! – mondták a tündérek örvendezve. – Finom csemege jött hozzánk!

– Még mi nem jut eszetekbe? – felelt a leány a tündéreknek. – Jobb lesz, ha a márványotokra vigyáztok. Megjelent itt a király, és elvitte a tartozás fejében a követ – én meg azért jöttem ide, hogy értesítselek benneteket.

Mikor ezt hallották, nagy riadalom támadt a tündérek között. A leány pedig, amint magára maradt, felkapta a batyuba kötött tartozást, amely egy oszlopon lógott. A tündérek még észhez sem tértek, mikor Lülizár már el is tűnt a leánnyal.

A király országába érve, a leány átadta a királynak a tündérek hétesztendei tartozását.

A király leánya újra kikelt magából, s ekkor a király nazírja tanácsára elküldte vejét, hogy hozza el a tündérek anyjának az olvasóját.

– Királyom – szólt a nazír –, szavamat adom, hogy ez egyszer nem tér vissza a vőd.

– Ne félj – vigasztalta Lülizár a leányt –, elhozzuk az olvasót is.

Megint csak felült a leány Lülizár hátára, és megérkezett a tündérek anyjának földjére. Háza egy meredek szakadék szélén állott.

– Ahogy bemégy a tündérek anyjának házába – mondta Lülizár a leánynak –, a vén banyát egy oszlopnál találod alva, az oszlopon pedig ott látod a himbálózó olvasót. Egy óra múlva az olvasó a vénasszony kezére pottyan. Jól ügyelj, amint az olvasó leesik, azonnal kapd el, gyere ki a házból, és ugorj a szakadékba, én ott várlak.

A leány mindent úgy csinált, ahogyan Lülizár tanácsolta neki, s amikor a szikláról leugrott, egyenesen Lülizár nyergébe esett.

A tündérek anyja, amikor felébredt, és észrevette, hogy eltűnt az olvasója, megszólalt:

– Nem átkozlak mással, csak azzal, hogy ha férfi vagy: válj asszonnyá, ha nő vagy: légy férfiú.

S abban a szempillantásban férfi lett a leányból.

Amint az olvasót átadta, a király veje sietett a feleségéhez. Kis idő múlva előjött a királyleány ragyogó mosolygással, s mondja szüleinek:

– Nem cserélem én az uramat senkivel a világon!

A király pedig egy egész várost ajándékozott leányának és vőjének, mondván:

– Éljetek ott kedvetek szerint.

Az égből leesett három alma: egy a mesélőé, másik azé, aki hallgatta, harmadik azé, aki megfogadta.

HÁROM TESTVÉR

A bagdadi kalifa bölcsességének és igazságosságának híre bejárta a világot. Egyszer három bölcs elhatározta, útra kel Bagdadba, hogy személyesen meggyőződjön erről. Útközben megszólal egyikük:

– Barátaim, ezen az úton elhaladt egy teve, amelynek hiányzott egyik szeme, s elülső fogai sem voltak.

– Ez igaz – szólt a másik bölcs –, és a teve púpjának egyik oldalán búza lógott, a másikon méz.

– Egy terhes asszony ült ezen a tevén – állapította meg a harmadik bölcs.

Egy idő múlva a bölcsök észrevették, hogy egy ember lohol utánuk. Ahogy utolérte őket, kérdi tőlük, nem látták-e az elveszett tevéjét.

– Egy félszemű tevét, amelynek hiányzottak elülső fogai? – kérdi az első bölcs.

– S amely egyik oldalán búzával, s a másikon mézzel volt felmálházva? – kérdi a második bölcs.

– Igen.

– Amelyiken egy terhes asszony ült? – kérdi a harmadik.

– Igen.

Az ember könyörögve kérte őket, mondanák meg, milyen irányban ment a teve.

Ekkor mind a hárman egy emberként felelték, hogy a tevének még színét sem látták. Az ember azt hitte, tolvajok, s panaszt tett a kalifánál:

– Ezek az emberek pontosan leírták a tevémet, tudják, mi volt rajta, s mégis erősködnék, hogy színét sem látták.

– Honnan tudjátok hát a teve ismertetőit, ha nem láttátok? – kérdi tőlük a kalifa.

– Azt, hogy a teve félszemű, és nem voltak elülső fogai, onnan tudtam meg, mert az útnak csak egyik oldalán tépte a füvet, s annak is csak a két szélét harapta, közepét pedig meghagyta – válaszolta az első bölcs.

– Azt, hogy a teve egyik oldalán búza lógott, a másikon meg méz, onnan tudtam meg, hogy az úton, amerre ment, az egyik oldalon legyek ültek, másikon meg madarak ugráltak – felelte a második bölcs.

– Azt, hogy a tevén terhes asszony ült, onnan tudtam meg, hogy ott, ahol az asszony leszállt a tevéről, a földön tenyérnyomokat láttam. Két kézre támaszkodva pedig csak a viselős asszonyok szoktak feltápaszkodni – felelte a harmadik bölcs.

Csodálkozott a kalifa a három ember bölcsességén, és megparancsolta, hogy estére hívják meg őket a palotába ebédre. Ebéd után, amikor a számukra kijelölt szobába vonultak, a palotának egyik szolgája kihallgatta beszélgetésüket.

– Ízletes volt a rizs, mellyel megvendégelték bennünket, csak kár, hogy hullaszaga volt – mondta az egyik.

– A hús sem volt rosszabb, de kutyaszagot árasztott – szólt a második.

– Jó volt a bor is, amit ittunk, de íze és szaga egy kissé emlékeztetett a vére – jegyezte meg a harmadik.

Mikor ezt a beszélgetést a kalifának jelentették, megparancsolta, hogy vizsgálják meg a dolgot. Megállapították, hogy az a föld, ahol a rizs termett, előzőleg temető volt; a vacsorára leölt bárány néhány napos koráig kutyatejjel táplálkozott és hogy a szőlő sajtolásakor a szőlősajtoló megvágta a lábát, s vére a borba keveredett.

A kalifa ekkor magához hívatta a három férfiút, és tudásukért, bölcsességükért nagy tisztességben részesítette őket.

A teve gazdája meg lógó orral hazaballagott.

NŐI HÓBORT

Élt egyszer egy öregember meg a felesége. Volt egy fiuk, aki nemrégén házasodott. Amint a menyecske egyszer éppen a pamlagot tisztította lehajolt s véletlenül elszellentette magát.

Szégyenében gyorsan körülnézett, nem hallotta-e meg valaki, s meglátta a kecskebakot, és még jobban elszégyellte magát.

– Bak-úrfi, összevissza csókollak, csak ne szólj erről semmit az apósomnak.

De a kecskebak szénát evett, s mind csak csóválta a fejét.

– Vedd az övemet, csak ne szólj! – esedezett a menyecske, azzal leoldotta az övét, és a kecskére akasztotta.

A kecske azonban azután is csak csóválta fejét. A menyecske azt gondolta, hogy a kecske mégiscsak el akarja mondani a dolgot apósának, ezért levette fátylát, és a kecskére terítette. A bak egyre csak fejét csóválta.

– Nesze, vedd hát a gyöngyömet is!...

Éppen akkor lépett be a menyecske anyósa. Amikor megtudta, mi történt, ő is nyaggatta a bakot.

Estére hazajött az após, és vizet kért menyétől. De mivel a korsó ott állt a sarokban a kecske mellett, a menyecske nem mert odamenni, s meg sem mozdult.

Az após háromszor vagy négyszer is megismételte kérését, de mikor látta, hogy a menyecske meg sem mozdul, feleségét kérdezte:

– Mi történt a menyemmel? Miért nem ad nekem vizet?

– Férjecském – felelt az öregasszony –, az isten elől is eltitkolom, de neked elmondom: a menyecske nem messze a kecskétől a pamlagot tisztította, s egyet szellentett, s most azért nem mer elmenni a kecske mellett, mert attól fél, hogy a bak elmondja neked is. Bármennyit könyörgött is a kecskének, hogy ne mondja el a dolgot, hiába minden! Már neki adta övét a derekáról, a fátylat fejről, még a gyöngyöt is nyakáról. A bak folyton azt hajtogatja, hogy elmondja.

– Az se baj, mit bolondozik itt! Elmegyek én a sataki javashoz, és megkérdezem tőle, hogy jót jelent-e ez – szolt az após, s már indult is Satakba.

Amikor a sataki javashoz ért, az öregember megkérdezte tőle:

– A menyem ma a pamlag tisztítása közben elszellentette magát: jót jelent-e ez, vagy rosszat?

– Attól függ, miképpen. Ha hangosan, jót jelent, de ha halkan, rosszat jelent.

Amikor az após hazaért, kifaggatta menyét, s mikor megtudta, hogy hangosat szellentett, az öreg azonnal a zenészekért szalasztott, hadd üssék a dobot, hadd táncoljanak...

A fiatalasszony férje, a mezőről hazafelé menet, meghallotta a házukból kihallatszó trombitaszót, a legelső útjába kerülő falubelitől megkérdezte:

– Mondd, testvér, mért fújják úgy a trombitások a házunkban?

– Mi az, hát te nem tudod? A feleséged ma egy hangosat szellentett. A sataki javas megjósolta, hogy ez valami jót jelent, ennek az öröme fújják olyan vidáman.

A menyecske férje haragosan visszafordult, s azt mondta magában: “Én ne legyek én, ha még egyszer életemben visszatérek ezekhez a megháborodottakhoz!”

Elindult világgá, megérkezett egy idegen faluba, s az egyik házban éjjeli szállást kért.

– Szíves örömet, örülünk a vendégnek – felelték neki, és az egyik sarokban helyet készítettek számára.

A gazdasszony éppen kenyérsütéshez készülődött, s a legnagyobb lányát elküldte vízért. Amikor a leány a forráshoz ért, leült a fa alá, s magában mesélni kezdett: “Majd ha férjhez megyek, születik egy fiam, s elnevezem Kikosznak. Csintalan gyermek lesz, elmegy a forráshoz, felmászik itt erre a fára, az ág letörik alatta, leesik és kitöri a nyakát!”

Az utolsó szavaknál elkezdett szörnyen jajveszékelni:

– Jaj, a Kikoszom kitörte a nyakát! Jaj, Kikosz drágám!...

Az öregasszony látva, hogy a legidősebb lány csak nem jön vissza, elküldte utána a középső lányát. Amint a húgát meglátta, a legnagyobbik leány már messziről elébe futott, és elpanaszolta neki

a bánatát. A középső lány is odaült a nővére mellé, s ő is keservesen jajgatott Kikosz miatt.

Az anyjuk elküldte a legfiatalabb lányt is – az is bőgni kezdett Kikosz miatt.

Végül az öregasszony is odament a forráshoz, mert már nagyon nyugtalanította lányai távolléte. Mind a három lány könnyes szemmel szaladt feléje, s elsírták neki Kikosz halálát. Erre már az öregasszony is ordítani kezdett.

Mikor a vendég látta, hogy már senki sem maradt otthon, kiment az utcára, és megtudakolta a falubeliektől, hogy merre visz az út a forráshoz. Mikor odaért, és meglátta a jajveszékelő nőket, megkérdezte az öregasszonytól bánatuk okát.

– Hogyne sírnánk, jó ember! – felelte az asszony. – Nos, a legidősebb lányom férjhez megy, születik egy fia, elnevezi Kikosznak, Kikosz csintalan gyermek lesz, eljön a forráshoz, felmászik itt erre a fára, letörik alatta, és kitöri a nyakát. Jaj, forrón szeretett Kikoszunk! Jaj, Kikosz drágám!

– Ó, hogy szakadna rá a tető ezekre a meghibbantakra! A saját bolondjaimtól elmenekültem, s új bolondokhoz kerültem! Akkor már mégis jobb, ha visszatérek az enyéimhez!...

AZ ASSZONY, AKI A KOLDUSTÓL IS CSÓKOT KAPOTT

Élt egyszer egy pópa. Történt, hogy hajnali misét kellett bemutatni, ezért jó időben felkelt, s elment a templomba.

A feleségének meg ezen a napon kellett kenyeret sütnie. Befűtött a kemencébe, és kezdte bevetni a kenyeret. A kemence melegétől úgy kipirult a pópáné arca, hogy olyan lett, mint a piros alma.

Éppen akkor ment el a ház előtt az utcán egy koldus, aki megérezve a friss kenyér illatát, így szólt magában: “Bemegyek, kérek egy darabkát belőle.”

Kinyitotta az ajtót, belépett s megállt a kemencénél. De amikor meglátta az asszony kipirult arcát, megfedkezett a kenyérről, s mind csak a pópáné arcát nézte. Amikor a koldust megpillantotta, a pópáné a vidék szokása szerint benyúlt a kemencébe, kivett egy meleg cipót, és feléje nyújtotta. A koldus azonban visszautasította.

– Mit akarsz hát, bácsikám? – kérdi a pópáné.

– Nem akarok én semmit sem. Csupán csak egyet kérek tőled: engedd meg, az isten szerelmére, hogy megcsókoljam a két orcádat, és utána elmegyek.

A pópáné az isten nevét hallva, nem tagadhatta meg a kérést, körülnézett, és látva, hogy senki sincs a közelben, szó nélkül odatartotta arcát a koldusnak. Ez meg jó erősen, élvezettel megcsókolta mind a két orcáját, és gyorsan kerekét oldott.

Mise után hazament a pópa és a kenyérsütéssel foglalatoskodó feleségét megpillantva, így szólt:

– Asszony, kérdezni akarok tőled valamit, de vigyázz, igazat mondj!

– No, csak ki vele, kérdezz, miért ne felelnék!

– Nem követtél el ma valami bűnt?

A pópáné tagadni próbált, de mikor látta, hogy a pópa erősködik – sorra mindent elbeszélt neki, ami vele történt:

– A mai napon – kezdte az asszony – beállított hozzánk egy koldus. Akartam neki kenyeret adni, de nem fogadta el. “Mit akarsz hát?”, kérdeztem tőle. “Könyörgök az isten nevében, tartsd az orcádat, hogy megcsókoljam egyszer.” Isten nevében odatartottam neki az arcomat, ő megcsókolta és elment. Hát ennyi az egész, kedves férjem: most nem tudom magam sem, bűnt követtem-e el, vagy istennek tetsző dolgot cselekedtem. Ítéld meg, s tégy velem, amit akarsz.

– Ha te, feleségem, ennyire szereted istent – felelt a pópa –, hadd lássam, az ő kedvéért hajlandó vagy-e beleugrani a kemencébe?

Ezekre a szavakra a pópáné letette kezéből a sütőlapátot, keresztet vetett magára, és beleugrott a tüzes kemencébe.

De isten parancsára a kemence azon nyomban megtelt vízzel, a pópáné meg átváltozott gyönyörű szép halacskává, s vidáman úszkált benne.

A BOSZORKÁNY

Élt egyszer egy koldus. Nagyon sok aranya volt bevarrva a rongyai közé. Egyszer betévedt a városba, ott kiválasztott magának egy nyugalmas kis sarkot, körültekintett, s látva, hogy nincs a közelben senki, mondja magában: “Hadd látom csak, mennyi aranyam van nekem.” Csakhogy titokban egy vén banya követte őt, s amikor látta, amint a pénzét számolta, majd újra bevarrta rongyaiba, odament hozzá, mondván:

– Erő, egészség, emberkém, hová vesztél el ennyi időre? Hiszen te vagy az én uram!

– Az ördögbe is, minek esel így a torkomnak? Miféle feleségem vagy te nekem, mikor soha életemben sem volt feleségem? – felelte a koldus.

– Nem, ne tégy bolonddát, te a férjem vagy, ne is ellenkezz!

Szó szót követett, összeakaszkodtak, s mentek a bíróhoz panasszal. Azt mondja a koldusnak a bíró:

– Mit ellenkezel, öreg, ha egyszer a feleséged akar lenni. Egyezz bele, s nem kell hiába kódorognod, majd ő keres és eltart téged.

Az öregasszony fogta a koldust, s hazavitte magával.

– Ó, ó, te ember, rád sem tudok nézni, olyan mocskos a ruhád! Vesd le, majd én kimosom, téged is megmosdatlak, s tisztán fogsz járni – mondta neki otthon a vénasszony.

Az öreg levetette ruháját, s odaadta az öregasszonynak. Az meg fogta a ruhát, szétbontotta, az aranyat kiszedte belőle, utána kimosta a rongyokat, és kiteregette egy madzagra, maga pedig elszelelt.

Az öreg mind csak várta, hogy visszatér. Amikor már sokáig nem jött, mondja magában: “Kimegyek, megnézem, hová lett az öregasszony.” Ekkor mindjárt eszébe jutott az arany, és szaladt a rongyaihoz. Az aranyat nem lelte az öreg, és megértette, hogy az asszony kirabolta. Sokáig kesergett, végül aztán a nyomába eredt.

Az öregasszony pedig magával vitte a koldus aranyát, és egy másik városba költözött. Ott az utcán ténferegve megállt egy gazdag ember ablaka alatt. Csupán a háziasszony volt odahaza. A férje egy másik városba ment. A háziasszony nagyon szép nő volt. Kinézett az ablakon, meglátta a vénasszonyt s megkérdezte:

– Mit csinálsz itt, anyóka?

– Ó, könyörülj rajtam, nem tudom, mitévő legyek. Magányos asszony vagyok, kérlek, adj nekem egy kuckót, ahol a fejem lehajtsam. Falat kenyeredért életem végéig szolgállok neked.

Az asszony magához fogadta az öregasszonyt, jóltartotta, s adott neki egy zugot. Néhány nap múlva elküldte az öregasszonyt a piacra bevásárolni.

A piacon egy gazdag kereskedő magához hívta, és mondja neki:

– Anyóka, megtetszett nekem a gazdasszonyod. Annyi pénzt adok, amennyit csak akarsz, ha elrendezed, hogy éjjel be tudjak férközni hozzá.

– Adj háromezár aranyat, és én ezt még ma éjjel nyélbeütöm – felelt az öregasszony.

A kereskedő odaadta a pénzt, s az asszony elment. Éjfélkor megérkezett a kereskedő, s bekopogott az ajtón. Az öregasszony beeresztette a házba.

– Anyó, kit eresztettél be a házba? – kérdi a háziasszony.

– Ne aggódj, lelkem, ez az én földim, aki ma megalszik itt, és holnap korán reggel már megy is tovább – felelte az öregasszony.

– Nem, anyó, én éjjel nem engedhetek a házamba idegen férfit.

De az öregasszony kérlelni kezdte: engedje meg, hogy a földije megéjszakázzon nála a pitvarban.

– Jól van no, aludjék hát nálad – engedett a háziasszony.

Az öregasszony bevitte magához a kereskedőt. Ez meg kérdi tőle éjfél után:

– Most mi lesz?

– Úgy – mondja az öregasszony –, hogy én már beszéltem neki rólad, vetközz le, és menj be hozzá.

A kereskedő levetkőzött, és bement a háziasszony szobájába. A ravasz banya meg ezalatt összeszedte a kereskedő ruháját, óráját, övét, lábbelijét – bezárta az ajtót és elszaladt.

Amikor a kereskedő bement a háziasszonyhoz, ez szörnyen megijedt: – Mit akarsz te itt?

– Hiszen beleegyezésed adtad, s ezért jöttem.

– Kinek adtam a beleegyezésem?

– Az öregasszonynak. Tegnap kapott tőlem háromszáz aranyat azért, hogy hozzád vigyen.

– Hej, te átkozott boszorkány! – kiabált az asszony. – Még mit nem találtál ki, így megtréfálni engem! – és szaladt az öregasszony szobájába.

De már késő volt: eltűnt a vénasszony, magával vitte a kereskedő ruháját is. Az asszony nagy lármát csapott, s a szomszédok innen is, onnan is segítségére siettek. A kereskedő meg amikor látta, hogy a dolog rosszra fordul, egy szál alsóruhában futásnak eredt.

Reggel az asszony embereket fogadott, akik utca hosszat kiabálták a vénasszony turpisságát. Akkor érkezett a városba a koldus, az öregasszonyt keresve. Elmesélte az asszonynak, hogy a vénasszony őt is megkopasztotta.

Sok keresés után végre valahára elkapták a vénasszonyt, és a király elé vitték. Vele együtt ment a királyhoz a háziasszony, a koldus és a kereskedő. Amint bevezették őket a palotába, a vén banya rögtön észrevette, hogy a háziasszony igen megtetszett a királynak. Titokban odasettenkedett a királyhoz, és lopva megkérdezte tőle:

– Király, miért nézel olyan mereven arra az asszonyra?

– Hogyne néznék, szakadjon rád a tető, ilyen szépséget még életemben sose láttam – felelt a király.

– Az én lányom, király. Mit adsz nekem, ha hozzád adom?

– Kérj, amit akarsz.

– Adj háromszáz aranyat.

A király adott neki háromszáz aranyat, mire az öregasszony megkérte:

– Király, segíts nekem innen észrevétlenül eltűnni, mert még utóbb a lányom észreveszi, hogy nem vagyok mellette, és sírva fakad.

– Ugorj ki ezen az ablakon keresztül, senki sem veszi észre.

Ahogy az öregasszony eltűnt, a király hívatta az asszonyt, és így szólt hozzá:

– Anyád férjhez adott hozzám, te az enyém vagy.

– Miféle anyám? Tán csak nem tréfált meg bennünket megint az a banya? Mi azért jöttünk hozzád, hogy panaszt tegyünk ellene.

Ekkor a királyt elfutotta a méreg, és megparancsolta, hogy bármibe kerüljön is, a vénasszonyt fogják meg. El is fogták, és vitték a király elé. Ott úgy eltángálták, hogy elállt a lélegzete. A király meg elrendelte, hogy testét csavarják bele nemezlapba, adják oda az öszvérhajcsároknak, hogy vessék a tengerbe.

A hajcsárok felkötötték az öregasszony testét az öszvérré, és elindultak a tengerhez. Az meg nem messze a tengertől magához tért, fejét felemelte és felült. A hajcsárok elámultak.

– Térjetek vissza a királyhoz – mondta nekik a vénasszony –, és üdvözljétek: mondjátok meg neki, hogy úgymond, feltámadott az anyád. Úgy végrendelkeztem, hogy halálom után dobjanak a tengerbe.

Az öszvérhajcsárok sietve visszatértek a királyhoz, és jelentették neki:

– Király, üdvöz légy, anyád feltámadott, és kéri, hogy küldj érte embereket, akik idehozzák elibéd.

– Hogy a tető szakadjon rátok! Fussatok vissza, fogjátok el és hozzátok ide! – parancsolta a király.

Mire azok visszafutottak, addigra már nem volt ott se vénasszony, se öszvérek: a banya az öszvéreket behajtotta egy csónakba, és átkelt a túlsó partra. Pusztá kézzel tértek vissza a hajcsárok.

– Hát az öregasszony hol van? – kérdi a király.

– Király – felelték azok –, mire mi odaértünk a tengerpartra, ő már ladikra rakta az öszvéreket, és kijutott a tengerre.

Így szólt a király a háziasszonynak, a koldusnak meg a kereskedőnek:

– Mit tehetnék én az érdeketekben, mikor az én eszemen is túljárt a vénasszony.

Azok meg lehorgasztották fejüket, s ki-ki hazatért.

OHÍK

Volt egyszer egy ember meg a felesége. Volt nekik egy szem gyerekük. Történt, hogy az apa magával vitte a fiút, hogy odaadja egy mesterhez inasnak. Amikor elérkeztek egy forráshoz, megállt inni, s amikor szomját oltotta, azt mondta: “Oháj!” Abban a pillanatban felbukkant a víz alól Ohík, s az ember elé állva, azt kérde tőle:

- Mit akarsz tőlem? Merre visz az utad?
- Viszem a fiam inasnak – felelt a férfi.
- Add ide nekem, jó mester vagyok én is.

Az apa odaadta a fiát, és Ohík magával vitte a víz alá. A paraszt azután hazatért.

Telt-múlt az idő, s a gyermek szüleinek rosszul ment a sora. Az apa odament a forráshoz, jót ivott, és azt mondta: “Oháj!”

Abban a pillanatban felbukkant a vízből Ohík és kérde:

- Miért hívtál engem?
- Nagyon nehezen tengődünk; azért jöttem, hogy a fiút hazavigyem, segítsen nekünk egy kicsit – felelt az apa.
- Csakhogy ő még nem tanulta ki a mesterséget – mondta Ohík.
- Ha így van, akkor hát adj nekünk valamit, hogy valahogy eltengődjünk.

Ohík leereszkedett a víz alá, felhozott onnan egy terítőt, odaadta az embernek, s így szólt:

– Nesze, vedd ezt magadhoz. Amikor enni akarsz, bontsd szét, és telides-teli megterül étkekkel.

Az ember fogta a terítőt és hazament. Otthon szétterítette, s íme látja, hogy mindenféle finom falat jelenik meg rajta.

Attól kezdve úgy éltek, hogy semmiben sem láttak szükségét. Egyszer aztán azt mondja az asszony az urának:

– Meg akarom hívni hozzánk vendégségbe a földesúr feleségét.

– Ne tedd azt, feleségem – felelt a férj –, meglátja nálunk a terítőt, s még utóbb elveszi tőlünk.

– Ugyan, én azért is meghívom – erősködött az asszony.

– Ne tedd, ha mondom, magad fogod legjobban megbánni.

De az asszony csak kötötte az ebet a karóhoz, és meghívta vendégségbe a földesúr feleségét, s még más szomszédasszonyokat.

A vendégek meg is érkeztek, és szemet szúrt nekik, hogy a gazdasszonynál sem a tűz nem ég a tűzhelyben, sem más előkészületeket nem tesz megvendégelésükre.

– Miért hívott bennünket csak így a semmire? – kérdezgették egymástól.

Amikor elérkezett az ebéd ideje, az asszony elővette a terítőt, feltette, és rögtön megtelt mindenféle tüneményes dolgokkal. Amikor ezt meglátta, azt mondta magában a földesúr felesége: “Mi lenne, ha ellopnam tőle ezt a terítőt?” – és odafordult az éppen ott lebzselő falubíróhoz, s a fülébe súgta:

– Nálam odahaza van egy éppen ilyen terítő, szaladj, hozd ide, kicseréljük őket.

A bíró elfutott a földesúr házába, elhozta, amit az asszony kért, s a földesúr felesége egy óvatlan pillanatban kicserélte a parasztasszony terítőjét. Később a vendégek szétoszlottak.

Este, mikor az ember és az asszony megéheztek, s enni akartak, elővették a terítőt s feltették; nagy csodálkozásukra nem jelent meg azon semmi. Akkor tudták meg, hogy a terítőjüket ellopta a földesúr felesége.

Másnap az ember a feleségével megy a forráshoz, isznak belőle, s mondják: “Oháj!” Mindjárt előugrott Ohik:

– Mit akartok?

– Éhesek vagyunk – felelték.

– Hiszen adtam én nektek egy terítőt.

– Eljött hozzánk a földesúr felesége s ellopta.

Ohik lemerült a vízbe, és felhozott nekik onnan egy tökhéjat.

– Nesztek, fogjátok. Amikor rázni kezditek, lovasok ugrálnak ki belőle, akik haddal mennek rá a földesúrra.

Az ember meg az asszony fogták a tökhéjat s hazatértek. Otthon rázogatni kezdték, és fegyveres lovasok ugráltak ki a

tökhéjből. Csatasorba álltak, s haddal támadtak a földesúrra, akinek törték, zúzták a háza falát, ajtaját, ablakát. A ház összesereglett népe megkérdezte tőlük, miért harcolnak?

– Eljöttünk, hogy visszavegyük a terítőt, amit a földesúr felesége ellopott – felelték a harcosok.

A földesúrnak erre inába szállt a bátorsága, és azonnal visszaadta a terítőt a katonáknak, akik meg visszajuttatták a parasztnak. Az ember ezután a katonákat visszaparancsolta a tökhéjba, s felakasztotta a falra.

Néhány év is eltelt, mikor végre azt mondja a paraszt a feleségének:

– Úgy gondolom, kitanult már a fiunk. Gyerünk, menjünk el érte.

Elmentek a forráshoz, jót ittak a vizéből, és mondják: “Oháj!”

Ohik erre megjelent, s kérdezte, hogy miért hívták?

– Add vissza a fiunkat – felelték a szülők –, kitanult vagy nem: elég lesz neki ennyi is belőle.

– Elmegyek s megnézem, ha látom, hogy kitanult, idehozom – válaszolta Ohik, s lemerült a víz alá.

Ohiknak volt egy lánya. Azt mondja a lány a fiúnak:

– Látod, hány levágott fej van itt? Ez mind az apám tanítványainak a feje. Ha apám kérdezi tőled, megtanultad-e már a mesterségedet, feleld azt, hogy nem. Mert különben te is elveszted a fejedet.

Ohik hazatérve, kérdi a legényt:

– Mondd csak, fiú, kitanultál már annyira, hogy visszaadjalak a szüleidnek?

– Nem, mester, még nem tanultam ki.

Ohik nekiesett, elkezdte ütni-verní, ütlegelni, s követelte tőle: mondja azt, hogy már kitanult. Amaz meg csak erősítette, hogy még nem tanult ki. Amikor látta, hogy minden igyekezete kárba veszett, Ohik fogta a fiút, s visszaadta szüleinek. Azt mondja az úton a fiú szüleinek:

– Ti csak menjetek előre, majd én utolérlek benneteket.

Ekkor a fiú hollófekete paripává változott, utolérte szüleit, s elvágatott mellettük, útközben hozzáérve apjához. Azután visszaváltozott fiúvá, s odament hozzájuk.

Amikor fiát megpillantotta, azt mondja az apja:

– Fiam, kár, hogy elmaradtál tőlünk. Amíg nem voltál itt velünk, egy tüzes paripa vágtatott el mellettünk. Ha te itt vagy velünk, bizony elfoghattuk volna.

Amíg hazaértek, a fiú tízféle különböző állattá is átváltozott, és elfutott szülei mellett. Otthon mondja az apjának:

– Apám, a melletted elfutó ló, gímszarvas, szarvas és más állatok: én voltam. Az én mesterségem: az átváltozás. Íme, én átváltozom lóvá, te meg vigyél engem, s adj el a vásáron. De jól ügyelj, kantár nélkül adj el! A kantár én vagyok, és ha a kantárt eladod a lóval együtt, többé nem térek vissza.

Néhányszor át is változott hollófekete lóvá, az apja kantár nélkül eladta, és a fiú este hazaszaladt. Történt, hogy egyszer, amikor a fiú lóvá változott, s az apja árulta a vásáron, ott volt Ohik is, aki a lóban felismerte egykori tanítványát és apját, s odament hozzájuk. Az apa nem ismerte meg Ohikot.

– Mit adjak neked ezért a lóért? – kérdi Ohik a parasztot.

– Százötvenet – felelte az apa.

– De kantárral együtt adjad!

– Nem, kantár nélkül adom.

– Adok neked kétszázat, csak add a lovat kantárostul – mondja Ohik.

Csábította a parasztot a pénz és engedett. Ohik fogta s hazavitte a lovat a forrásba, ahol egy oszlophoz kötötte, s mondja a lányának:

– Ügyelj rá addig, míg megyek, hozom az íjat, s átverem nyíllal.

Ohik távollétében a leány elszabadította a lovat, s az madárrá változva elrepült. De Ohik héjává változott, s üldözőbe vette. A madárka megpillantott egy lakodalmat, rózsává változott, és a lakomázók közé pottyant. A héja erre dalnökká változott, és mandolinnal kezében a lakomázókhoz érkezett. A vendégek sorjában szagolgatták a rózsát, s mikor a sora a dalnokhoz ért, az fogta a rózsát, összenyomta, és szét akarta tépni, de a rózsa akkor egy marék kölessé változott, és széthullott a földön. Egy szemecske azonban az egyik vendég papucsába hullott belőle. A dalnok erre kotlóstyúkká változott, és a csirkéivel kezdte felkapkodni a kölest. De az a magocska, amelyik megakadt a vendég papucsában, rókává

változott, megfojtotta a kotlóstyúkot csirkéivel együtt, s ismét visszaváltozott ifjúvá.

Az égből lehullott három alma: egyik a mesélőnek, másik a hallgatónak, a harmadik pedig a kerek nagyvilágnak.

A FÖLDMŰVES FIA

Kiment egyszer a parasztember szántani a földjére. A felesége délben ebédet akart küldeni neki. Volt egy hétéves fiacskájuk. Így szólt a fiú az anyjához:

– Anyám, elviszem én apámnak az ebédet.

– Fiam, kicsi vagy, nem találod meg apádat – felelte az anyja.

A fia csak kérlelte:

– Attól ne félj, édesanyám, szépen kérlek. Tudom én az utat, hadd vigyem az ebédet.

Az anyja végül is beleegyezett, kenyeret kötött egy kis batyuba, s a fiú hátára erősítette, levest öntött egy csuporba, fia kezébe adta, s a gyermek útnak indult.

Nem tévedt el a kisfiú, egyenesen apjához vitte az ebédet.

– Hogy találtál rám, fiam? – kérdi az apja. – Ha már itt vagy, vidd az ebédet a forráshoz, én is jövök mindjárt, és megesszük.

– Jobb lesz, apám – szólt a fiú –, ha várunk egy keveset, mert két vendég jön hozzánk. Amint ideérnek, velük együtt megebédelünk.

– Honnan veszed azt, hogy hozzánk vendégek jönnek? Hát nem tudod, hogy mi szegény emberek vagyunk?... Ezerszer megmondtam már, hogy ne jártasd a szádat feleslegesen! Eredj, terítsd szét a szakajtóruhát, én egy cseppet pihenek, s jövök mindjárt – mondta az apa.

Ekkor a távolban feltűnt két lovas. Mikor közel értek, megszólalt a fiú:

– Tessék, tartsanak velünk!

A lovasok elcsodálkoztak, s egymásra kacsintottak, mintha azt mondanák: Ugyan mi jó lehet ilyen földhözragadt szegényeknél, hogy őket is meg akarják vendégelni...

A fiú nem sokáig tétovázott, hanem kirakta az ételt, s megkínálta a lovasokat.

A két lovas leszállt a lóról, megebédelt, s köszönetet mondott a szántóvetőnek meg a fiának.

– Agák, honnan jöttök, és merre visz utatok? – kérdi ebéd után a földműves fia a vendégektől.

– Királyunk fia nehéz nyavalyába esett, s mi Aleppóba megyünk Lohman doktorért. Azt beszélik, egyedül ő gyógyíthatja meg – felelték a lovasok.

– Lohman most nem Aleppóban van, hanem Sam városában – szólt a fiú.

– Honnan vetted, hogy Samban van? Mi úgy tudjuk, hogy Aleppóban lakik.

– Az már az én dolgom. Hallgassatok rám, ne menjetek hiába Aleppóba, hanem egyenesen Samba, ő ott él a város szélén, ott megtaláljátok, s magatokkal vihetitek.

A lovasok úgy tettek, ahogy a gyermek tanácsolta, megtalálták Lohman doktort, s magukkal vitték a királyfihoz.

– Honnan tudtátok, hogy Samban vagyok? Hiszen erről nem tudott az égvilágon senki! – kérdezte Lohman útközben a lovasoktól.

Azok pedig mindent elmeséltek a földműves fiáról. Mikor Lohman ezt meghallotta, egész testében megremegett. “Ha már most zsenge korban ilyen okos ez a gyermek, mi lesz akkor belőle, ha felnőtt! Elveszi tőlem a kenyerem s megszégyení! El kell hogy emésszem, bármibe kerüljön is!” – gondolta magában Lohman.

Amikor a királyhoz érkeztek, aki Bagdadban székel, kérde Lohmantól:

– Mit kell tennünk, hogy fiam meggyógyuljon?

Lohman szándékosan sokáig kérdezgette, tapogatta a beteget, mintha meg akarná állapítani a betegségét, noha az első szempillantásra tudta, mivel lehetne meggyógyítani, s végül így szólt a királyhoz:

– Anatólia földjén él egy hétesztendős parasztfiú. Lovasaid ismerik őt. Azt a fiút hozasd ide, ölesd meg, vétesd ki veséit meg a szívéből, s etesd meg a királyfival, akkor meggyógyul, mint aki újjáéledt! Más orvosság nincs!

A király azon nyomban küldöncöket készített fel az útra, és meghagyta, hogy ravaszsággal vagy pénzzel csalják el és hozzák ide a földműves fiát.

– De jól ügyeljetek – figyelmeztette a király a küldöncöket –, ki ne bökjétek, hogy itt halál vár rá! Mondjátok, hogy egy kis ideig

szüksége van rá a királynak, s dolga végeztével hazatérhet.

Meddig mentek, meddig se a lovasok, végre-valahára mégiscsak megérkeztek Anatólia földjére, meglelték a földművest, s közölték vele a király parancsát.

Amikor a földműves meghallotta a király üzenetét, elszontyolodott, és így szólt:

– Isten tartsa a királyt, de vajon honnan tud rólam meg a fiamról?... Szegény ember vagyok én, minek neki az én gyermekem?...

Az okos kisfiú mindjárt kitalálta, honnan fúj a szél, s titokban azt súgta apjának:

– Ne félj, apám! Kérj annyi pénzt értem a királyi küldöncöktől, amennyit csak bírsz, s én elmegyek. Jó az isten, nem hagy elvesznem...

A fiú szavai felvidítették az apát; igen sok aranyat kért érte a király küldönceitől, s elengedte fiát.

A küldöncök vitték a fiút, örvendezve tértek vissza, és bemutatták a királynak meg Lohmannak. Azon a napon igen sok fontos dolga akadt a királynak, meghagyta vizírének, hogy a fiút másnap reggelig tartsa magánál.

A vizír a fiúval együtt hazatért, s elhelyezte egy külön szobába; maga pedig az ajtó elé állt strázsálni, s nagyokat sóhajtozott, fohászkodott.

Az okos fiú észrevette, s kérdi a vizírt, mi az oka bújának-bajának? A vizír mélyet sóhajtvá így válaszolt:

– Bánatot nem ismertem én a mai napig, de most bánkódom, mert téged holnap reggel Lohman parancsára megölnék; kiveszik a vesédet, szívedet, és megetetik a királyfival.

– Ha csakugyan sajnálsz engem, hát könyörülj rajtam. Keress a városban egy velem egykorú halottat, vedd ki a veséjét meg a szívét, add át a királynak meg Lohmannak, rólam meg mondd azt, hogy szökést kíséreltem, de te utolértél és megöltél, s kivetted a vesémet és a szívemet. Így megmentesz engem is, és magadon is segítesz!

A vizír hallgatott az okos gyermekre, talált egy még ki nem hűlt holttestet, kivágta veséit és szívét, s átadta a királynak meg Lohmannak.

Amikor megkérdezték, miért ölte meg előbb a fiút, elmesélte, hogy a fiú szökést kísérelt meg, ezért elfogta őt, kardjával levágta fejét, kivette szívét és veséit a királyfi számára. Csak ez hiányzott Lohmannak! Elhitte a vizír beszédét, megörült nagyon, és rögtön kigyógyította a királyfit – persze nem a halott veséivel és szívével, hanem más orvosságokkal. A vizír meg éjjel, titokban visszaküldte a fiút apjához szülőfalujába.

Ki tudja, sok vagy kevés idő telt-e el azóta, de egyszer egyiptomi halászok reggeltől estig küszködtek a tengeren, mégsem tudtak egy árva halat sem fogni. Estefelé, amint a halászok már éppen hazafelé készülődtek, megszólalt egyikük:

– Nos, kipróbálom még egyszer a szerencsém, bevetem a hálót, valamit csak fogok talán! – s bevetve a hálót, egy olyan gyönyörűséges halat húzott ki, hogy hét percnél tovább nem szabad volt nézni kápráztató szépségét!

– Lám, kerek húsz esztendeje halászok – szólt a szerencsés kezű halász –, de ilyen gyönyörű halat még nem láttam. Elviszem a királynak, biztosan szép ajándékot ad majd érte...

Mikor a halászok elvitték a halat a királynak, az sokáig le sem tudta róla venni a szemét, csak mikor már kigyönyörködte magát, akkor parancsolta meg, hogy vigyék és mutassák meg a királynénak is. Amikor a királyné ezt megtudta, megüzente szolgálóival a királynak, hogy csak akkor engedi lakosztályába bevinni a halat, ha az nem hím, hanem nőtény.

Amint ezt a halacska meghallotta, felugrott a vízben, és nagyot nevetett. A halacska kacajáról azonnal értesítették a királyt.

“Alighanem valami titok rejlik emögött, nem hiába nevetett a halacska!” – gondolta magában a király, s elrendelte, hogy nyomban tudják meg, miért kacagott a hal. Összehívták az összes tudósokat és bölcseket, de senki sem tudta megfejtani ezt a titkot. Hosszas kérdezősködés után megtudták, hogy ezt a titkot csak az Anatóliában élő földműves okos fia tudja megfejtani. A király megparancsolta, hogy azonnal küldjenek érte.

Az apa ezúttal sem akarta elengedni fiát, de a gyermek a következő szavakkal nyugtatta meg:

– Annyi aranyat követelj értem, amennyit csak bírsz, és ne búsulj, talán csak nem történik bajom!

Amint a földműves fia megérkezett, megjelent a királyi palotában, hétszer meghajolt, nyolcadszorra karját keresztbe fonta, s megállt a király előtt. A király elmesélte, hogyan nevetett a halacska, és utasította, hogy derítse ki a nevetés okát. A fiú gyorsan rájött a titok nyitjára, és így felelt:

– Erőt, egészséget neked, király, tudom a halacska nevetésének okát, de nem árulom el!

Bárhogy is rábeszélte a király, hogy árulja el a titkot, a földműves fia megmakacsolta magát, s nem felelt. Hogy ráijesszen a király, tömlöcbe vetette a fiút, és meghagyta, hogy reggel vágják le a fejét, ha nem árulja el a halacska kacajának az okát. Reggel újfent próbálta a király a fiút rábeszélni, hogy árulja el a titkot, de a fiú hallgatott. Akkor a király parancsot adott, hogy vágják le a fiú fejét.

– Hát akkor, királyom – szólalt meg a fiú –, engedd meg, hogy elmondjak neked egy mesét, s utána tégy velem, amit akarsz.

A király megengedte a fiúnak, hogy elmondja a történetet.

– ...Egyszer egy király elment vadászni – fogott hozzá a fiú a meséhez. – Sokáig cserkészett, s nagyon megszomjazott. De sehol sem talált vizet. A szomjúságtól már majd elepedt.

– Aki szerez nekem egy pohárka vizet, minden kívánságát teljesítem! – kiáltott fel a király, annyira kínoztta a szomjúság.

Végül is a király egyik embere a kövek repedéseiben egy kis vizet talált. Vigyázva összegyűjtötte egy csészébe, és odavitte urának. A király már éppen szájához akarta emelni a poharat, amikor a mellette levő eb a mancsával megtaszította kezét, és a víz kiömlött.

– Ó, te rusnya jószág, talán még ezt a csepp vizet is sajnálod tőlem, amivel szomjam akartam oltani? – kiáltott a király, s egy kardcsapással kettéhasította az állatot.

– Urunk királyunk, hiába ölted meg ezt a kutyát, mert nem véletlenül lökte meg a karodat – jelentették ki a király emberei. – Adj ebből a vízből egy keveset először a lovadnak inni, s csak azután igyál te belőle.

Alighogy a ló lenyelte a vizet, fölfúvódott és kimúlt.

– Sajnálom, hogy a szegény állatot hiába öltem meg! – mondta a király, amikor mindezt látta.

A mese végén a fiú még hozzátette:

– Jól vigyázz, uram király, meg ne bánd a parancsot, hogy vágják le fejedet. Jól gondold meg!...

Ezekre a szavakra elgondolkozott a király, s meghagyta, hogy a fiút vigyék újra a tömlőcbe.

Másnap reggel a fiút ismét a király elé vitték. De hiába igyekezett a király, hogy rákényszerítse: mondja meg a halacska nevetésének okát, a gyermek, mintha csak az ördög bújt volna bele, úgy megkötötte magát, s a király nem tudott vele mit kezdeni. A király kikelt magából, és megparancsolta, hogy fogják a fiút, s üssék le a fejét.

– Legyen meg a te akaratod, király – szólt a földműves fia –, tégy, ahogy jónak látod, de még mielőtt megölnek, hadd mondjak el még egy mesét.

A király beleegyezett, s a fiú hozzáfogott a meséhez:

– ...A királynak volt egy kedvelt vizírje. Egyszer ez a vizír meghívta vendégségbe a királyt összes házanépével együtt. Ebéd után, mikor a jókedv már emelkedett, a vizír majomcirkuszt akart bemutatni az udvaron. A királlyal együtt kiment az udvarra a királyné is, aki csecsemőjét a király hűséges kutyájának őrizete alatt a bölcsőben hagyta. Honnan, honnan nem, a fal egy repedéséből kígyó kúszott elő, és meg akarta fojtani a kisdedet, de a kutya észrevette, rátámadt a kígyóra, belevágta fogait és megölte... A kutya, miután a kígyót elpusztította, kiszaladt a küszöb elé, s véres mancsait nyalogatta. Amikor a király megpillantotta az összevérzett kutyát, azt hitte, hogy az megölte a kisfiút: nem sokat tétovázott, kirántotta kardját, s kettészelte az ebet. A pitvarban azután megtalálta a szétmarcangolt kígyót meg a sértetlen csecsemőt... a király megdöbbent. Csakhogy már későn, mert szegény állat kimúlt. Igen elszomorodott, hogy ok nélkül megölte a hűséges kutyát.

A mese végén a fiú a királyhoz fordult:

– Vigyázz, uram királyom, nehogy te is így megbánd, hogy halálra ítéltél!

A következő reggel újfent a király elé vezették a fiút. De megint megmakacsolta magát, s mind csak azt hajtogatta:

– Tudom, de nem árulom el!

Akkor már végképp kikelt magából a király, és ordítozni kezdett:

– Vigyétek innét, s menten vágjátok le a fejét! Hogy ne is lássam többé!

– Királyom – szólalt meg a földműves fia –, nem zúgolódom, hadd ömöljön vérem dicsőségedre, de könyörgök, hallgass meg még egy történetet, s aztán igazán tégy velem, ahogy jónak látod!

A király kénytelen-kelletlen engedélyt adott, és a földműves fia a következő történetet mondta el:

– ...Egy királynak volt egy szép madara, amely a szívéhez nőtt. Egyszer ez a madár nagy szomorúan gubbasztott a király térdén.

Észrevette a király a madár bánatát s megkérdezte:

– Mi lelt téged, kedves madárkám, csak tán nem bánt valami?

Isten akaratából a madár tudott beszélni, és azt felelte:

– Királyom, legyen hosszú életed! De tudnod kell, hogy nekem anyám és apám van, és én sem a kövek között jöttem a világra! Miért nem mondtad még egyszer sem nekem: repülj szüleidhez, látogasd meg őket, és gyere aztán ide vissza!... Hát hogyne szomorkodnék, ha erre gondolok!

A király e szavakat hallva megparancsolta, hogy tárják ki az ajtókat, és így szólt a madárhoz:

– Legyenek áldottak a szüleid! Repülj, látogasd meg őket, s add át nekik üdvözetemet!...

A madár örvendező szívvel repült szüleihez, tizenöt napig maradt náluk, s ismét visszaszállt a királyhoz.

Amikor szüleitől búcsút vett, megkérdezte tőlük:

– Visszarepülök a királyhoz, mit küldtök neki?

Apja és anyja egy-egy almamagot adott a madárnak, hogy vigye el a királynak ajándékba.

A madár, a két almamaggal csőrében, megérkezett a király földjére, a palotába érve, leereszkedett a király mellé, s térdére tette a magokat.

A király kérdezősködött a madárszülők egészsége iránt, majd kezébe vette a két magot, megmutatta vizírjeinek is, azután hívatta a kertészt, s meghagyta, hogy a magokat ültesse el a kertben.

A kertész teljesítette a király utasítását, elültette a magokat, s néhány év múlva olyan csodálatos almafák nőttek belőlük, amilyenhez fogható nem volt több az egész királyi kertben. Mindegyik almafán egy-egy szem alma termett. A kertész

elhatározta, hogy amint ezek az almák szépen beérnek és megpirosodnak, elviszi a királynak, hátha megjutalmazza. De egyik reggel, amint odament az almafákhoz, látja, hogy az egyik alma a földre hullott. Nem sokat töprengett, hanem felvette az almát, s vitte a királyhoz. Elámultak a király emberei, amint meglátták az almát – olyan gyönyörű volt!

– Kóstoljuk meg, király atyánk, milyen íze van – szólt az egyik vizír.

A király kihúzta övéből gyémántos nyelű kését, lehámozta az alma héját, levágott egy szeletkét, s már éppen a szájába akarta venni, amikor a madár sebesen odarepült hozzá, s olyan erősen megtaszította szárnyával a király kezét, hogy a szeletke hét mérföldre repült kezéből. Ezen mindannyian megütköztek.

A király meg olyan dühbe gurult, hogy két lábánál fogva elkapta a madarat, és kettészakította:

– Irigy jószág, talán sajnálod tőlem azt a falat almát, ami az általad hozott magból nőtt fán termett!

– Királyunk, ok nélkül öltesd meg a madarat. Itt valami titok rejlik! Adjunk csak a héjából egy darabkát a báránynak, s nézzük, mi történik vele – mondták a király emberei.

A király egy bárányt hozatott. A szegény alighogy az almahéjat szájába vette és lenyelte, már fel is fúvódott és kimúlt.

– Nagyon sajnálom a madaramat! Ok nélkül öltem meg! – verte falba fejét a király, mikor látta a bárány pusztulását. S megparancsolta, hogy másnap a kertészt s feleségét fejezzék le.

Mikor a kertész rémületében reszketve hazament és elmondta feleségének a király parancsát, az asszony arra kérte férjét, hozza el a másik almát is:

– Ha már úgyis meg kell halnunk, jobb, ha az almától pusztulunk el, semmint levágják a fejünket – jelentette ki az asszony.

A kertész helyeselte felesége szavait, leszakította s hazavitte a másik almát. De amint megették ezt az almát, mind a ketten erősen megfiatalodtak!

Reggel, mikor a bakók értük mentek, nagyon elcsodálózkodtak, látva, mennyire megfiatalodtak. Elmondták a királynak. A király behívatta a kertészt meg a feleségét, s töviről hegyre kikérdezte őket, hogyan is történt, hogy így megfiatalodtak?

– Légy jó egészségben, uram király – szólt a kertész –, ezek mennyei almák lehettek. Csakhogy az, amelyik lehullott az ágáról, valószínűleg kígyóharapással volt megmérgezve, azért múlt ki a bárány is, mikor a héjából evett.

A király ekkor megkegyelmezett nekik.

– Uram király, mesém végére értem – szólt a földműves fia –, most már tégy, ahogy jónak látod; parancsold, hogy öljenek meg. De jól vigyázz, nehogy később megbánd, és azt mondjad: “Miért is ölettem meg a földműves fiát, hiszen még szükségem lehet rá!”

Akkor a király megint kérlelte a fiút, árulja el, miért nevetett a halacska, s megígérte neki, hogy meghagyja életét.

– Három mesét mondtam el. Ám legyen, elmondom azt is, hogy miért nevetett a hal, csakhogy nem itt. Végy egy dinnyét, menjünk a királynéhoz, ott megesszük, s mindjárt utána elmondom, hogy tudjon róla a királyné is – felelte a fiú.

A király késedelem nélkül hozatott egy dinnyét, beledöfte gyémántnyelű kését, s odaadta a dinnyét a földműves fiának, s együtt a királynéhoz indultak.

Mikor bementek a királyné lakosztályába, a fiú észrevétlenül kihúzta a király kését a dinnyéből és elrejtette.

– No, most mondd el hát a hal kacajának az okát – szólt a király a fiúhoz.

– Jó, de előbb együk meg a dinnyét, utána elmondom – felelt a fiú.

Mikor a dinnyét szét akarták vágni, látják, hogy nincs meg a kés. Keresték, kutatták itt is, ott is – de hiába, a kés csak nem került elő.

– Uram király, itt rajtunk kívül az égvilágon senki nem volt, akit azzal gyanúsíthatnánk, hogy ellopta a kést. Ha valaki ellopta, az csak közülünk lehet valaki: mondd, hogy először kutassanak ki engem, s ha nem lesz meg a kés, sorba a többieket is.

Így szólt a földműves fia, lehányta magáról gúnyáját, s hagyta, hogy megmottozzák. A kést nem találták nála.

Mikor a király is le akarta dobni ruháját, a fiú nem engedte.

– Te, uram király, várj egy kicsit még – szólt a fiú. – Azt hiszem, hogy a kés annál a szolgálónál van, aki kék köntösben a királyné mellett áll. Először mottozzák meg őt.

Erre a királyné szörnyen megijedt és felkiáltott:

– Megálljatok, a fejetekkel játszatok! Még mit nem! Ki hallott már olyant, hogy férfi előtt levetköztessenek egy nőt, mégpedig leányzót!

– Hát akkor én sem mondom el, hogy min kacagott a halacska – jelentette ki a fiú.

A király feldühödött, és megparancsolta, hogy azonnal vetköztessék le és motozzák meg a szolgálót. Ki is merészelt volna a király parancsának ellenszegülni! Szempillantás alatt előráncigálták az ellenkező szolgálót és levetköztették. S mi derült ki!... Előttük nem Éva lánya állott, hanem Ádám apánk fia! Azután levetköztették mind a negyven szolgálót, s rájöttek, hogy mind egy követ fújnak!...

– Uram király – kérdezte a fiú –, ugye most már érted, miért kacagott a halacska? A királyné, hogy tisztességesnek mutassa magát, nem akarta beengedni lakosztályába a hímnemű halacskát, már hogyne kacagott volna a szegény halacska!

A király szörnyű haragjában a fiú szavába vágott, s megparancsolta, hogy fejezzék le a királynét és mind a negyven szolgálót, a földműves fiát pedig örökbe fogadta, és ráhagyta egész királyságát.

Az égből három alma hullott le: egy a mesélőnek, egy annak, aki hallgatta, egy pedig annak, aki megszívlelte.

ADDIG NYÚJTÓZKODJÁL, AMEDDIG A TAKARÓD ÉR

Egyszer egy király magához hívatta országának valamennyi szabóját, hogy varrjanak neki egy takarót, amely se nem rövid, se nem hosszú, hanem éppen az ő természetéhez való legyen. A szabók közül egyik sem tudta teljesíteni a király kívánságát, s ezért a király mindnyájuknak leüttette a fejét.

Ezután még egy szabó jelentkezett a királynál.

– Királyom – mondta –, én varrok neked egy takarót, és az éppen neked való lesz: se nem rövid, se nem hosszú.

– Rendben van, varrj – felelt a király –, de figyelmeztetlek, vésd jól eszedbe: ha csak egy picivel lesz is rövidebb vagy hosszabb, én leüttetem a te fejedet is.

– Áll az alku – felelt a szabó.

Nekilátott a munkának, és a takarót szántszándékkal egy picit rövidebbre varrta. A királyhoz vitte, s letette előtte; maga meg a köténye alá rejtett egy ostort.

– Erőt, egészséget, uram királyom – köszönt a szabó –, elhoztam neked a takarót, amilyent rendeltél; nézd meg, meg vagy-e vele elégedve.

– Ide vele, hadd nézzem, természetemhez való-e?

A király lefeküdt, magára húzta a takarót, de a lábait nem tudta betakarni. Ekkor a szabó elővette köténye alól az ostort, és odacsapott vele a király meztelen lábára. A király azon nyomban a takaró alá dugta őket.

– Tartsd a lábadat a takaró alatt – mondta a szabó.

Hallotta a király a bölcs tanácsot, egy szót sem szólt a szabónak, sőt busásan megjutalmazta, és elbocsátotta békével.

Nemhiába mondja a közmondás:

“Addig nyújtózkodjál, ameddig a takaród ér.”

A BÖLCS TAKÁCS

Történt egyszer, hogy a király éppen a trónján ült, mikor messze vidékről jött hozzá egy vándor, aki se szó, se beszéd, egy kört húzott botjával a trón köré, és némán félreállt. A király mindebből semmit sem értett. Egybehívta az egész udvarát, de azok sem igazodtak el a dologban. Csúnya szégyen volt a királyra, hogy egész országában nem akad ember, aki megfejtené a titkot. Szigorú parancsot adott, hogy országa valamennyi bölcsét akasszák fel, ha nem fejtik meg a talányt. A király emberei, miközben olyan bölcsöt kerestek, aki megfejtené ezt a titkot, véletlenül rátaláltak egy házikóra. Amikor beléptek, látták a szobákban, hogy ott ring egy bölcső, pedig mellette egy élő lelket sem lehetett találni. Bemennek a másik szobába, hát ott is ring egy bölcső, pedig ott sem volt senki ember fia. Felmentek a ház lapos tetejére: ott meg megmosott és száradni szétterített búzát találtak, s noha szél sem lebbent, mégis a búza mellett egy földbe szúrt nádszál hajladozott, és kergette a madarakat, hogy ne csipegessék a búzát.

Elálmélkodtak a király emberei. Lementek az alsó szobába, és látják, hogy egy takács ül a szövőszéke előtt és dolgozik. A takács az egyik cérnaszálat a szövőbordához, másikat a vetélőhöz, harmadikat pedig a nyüstkarikához kötötte. Ugyanakkor, amikor a takács szőtt, a fonalak ide-oda jártak, és ringatták a két bölcsőt, és ringatták a nádszálat.

– Lám csak! Ez a mester egy bölcsnél sem alábbvaló!

A király emberei elmondták neki, hogyan vont kört pálcájával egy idegen a király trónja köré, és hogy senki sem tudja megfejteni, mit is akarhat ezzel elérni? Ezért kéri a takácsot, menjen velük, és kísérelje meg a talányt megfejteni.

– Ha kitalálod, igen nagy ajándékot kapsz a királytól – fűzték hozzá.

A takács rövid ideig tűnődött magában, majd fogott két rongybabát meg egy tyúkot, s ment velük a király udvarába. Amikor a palotába ért, és megpillantotta az idegent, a két rongybabát eléje

dobta a földre. Az idegen erre kivett a zsebéből egy marék kölest, és a földre szórta. A takács válaszul odaengedte a tyúkot, amely gyorsan fölkapkodta a kölest. Ekkor a vándor hirtelen felkapta papucsait és eltávozott.

– Mit akart mondani az idegen? – kérdezték a takácsot.

– Azt akarta tudtul adni a mi királyunknak, hogy az ő királya ellenünk készülődik, és meg akarja szállni földünket, s tudni akarta, szándékozik-e a mi királyunk engedelmeskedni neki, vagy pedig haddal vonul ellene. Én elibe dobtam a két rongybabát, úgymond, hogy ők gyermekek hozzánk képest, és jobb, ha otthon babákkal játszanak, s tegyenek le arról, hogy velünk háborúzzanak. A vándor kölest szórt a földre, jelezvén, hogy számtalan a harcosuk. Én meg eleresztettem a tyúkot, feleletül, hogy egyetlen katonánk elpusztítja egész seregüket.

A király nagy megbecsülésben részesítette a takácsot, busásan megjutalmazta, és vizírré akarta kinevezni, de a takács nem egyezett bele. Szolgálatáért valami csekélységet fogadott el, s búcsúzóul azt mondta a királynak:

– Én, uram, csupán egyet akartam, azt, hogy tudd: szolgálid között bölcsebbek akadnak, mint vizírjeid, és hogy ezután vedd emberszámba a takácsokat és saruvargákat is.

MESE A VÖRÖS TEHÉNRŐL

Élt egyszer egy ember meg a felesége. Volt két gyermekük – kisfiú és kislány. Ezenkívül volt egy vörös tehenük is. Az ember pásztorkodott. Amikor egy idő múlva meghalt a felesége, megnősült másodszor. A mostoha nem szívelte a két gyermeket. Mikor az ember kérdezte a feleségét, miért nem viseli gondját a gyermekeknek, az asszony így felelt:

– Jobb lesz, ha hallgatsz, a gyermekeket nem én szültem, miért viseljem gondjukat!

A pásztor látta, hogy az asszony üti, kínozza a gyermekeket, kiküldte a nyájjal őket a legelőre, hogy ne legyenek odahaza.

A vörös tehén így szólt a gyermekekhez:

– Ne féljetek, gyermekecskéim, majd én vigyázok a nyájra.

És csakugyan: a tehén egész nap őrizte a csordát, este pedig összeterelte, a gyermekeknek csak haza kellett hajtani. A mostoha a gyermekeknek mindennap egy darabka száraz kenyeret adott. De ahányszor csak leültek megenni a kenyerüket, a vörös tehén mindig odaballagott hozzájuk, hagyta magát megfejni, így mindig tejjel ették a kenyeret.

Telt-múlt az idő, és a mostohának is született egy kislánya. Mikor betöltötte a tizedik évét, az anyja őt is kiküldte a csordával a legelőre, de amikor elbocsátotta hazulról, az árváknak megparancsolta:

– Amit ti magatok esztek, azt adjátok enni az én leánykámnak is, hadd hízzon meg ő is olyan jól, mint ti.

Mindennap adott a mostoha a saját lányának négy-öt kis cipót.

Akkor a vörös tehén azt mondta az árváknak:

– Nem baj, hadd igya csak a tejemet ez a kislány is. Nektek édes, de neki keserű lesz a tejem.

A mostoha leánya csak egyre sorvadott, míg a pásztor árvái szépen cseperedtek. A pásztor vénségére már nem is járt ki a nyájjal.

Azt kérdi egyszer a mostoha a lányától:

– Hogy lehet az, hogy neked mindennap öt cipót adok, nekik meg kettőjüknek egy-egy lepényt, ők mégis híznak, te meg csak sorvadsz?

– Anyám, a vörös tehén teje nekem keserű, ők meg azt mondják, hogy nekik édes.

– Nos, ha így van – szólt a mostoha –, csak jöjjön haza az a vörös tehén!

Másnap kora reggel azt mondja a mostoha az urának:

– Látod, hogy sorvad a leányom. Álmomban megjelent egy szent, aki azt mondta, hogy ha levágjuk a vörös tehenet, és feláldozzuk a leánykáért, akkor meggyógyul.

– Miből élünk meg akkor, ha levágjuk a vörös tehenet? Ki ad nekünk tejet meg túrót?

– No, tégy, ahogy akarod, de a vörös tehenet le kell vágnod.

Az asszony addig erősködött az urának, míg rá nem szánta magát, hogy levágja a vörös tehenet. Mikor ezt a vörös tehén megtudta, nagyon búnak eresztette a fejét.

– Mért vagy olyan bús, tehénkénk? – kérdezték az árvák, amint odament hozzájuk, hogy táplálja őket.

– Drága gyermekek, az az átkozott mostohátok azt követeli, hogy engem vágjanak le, áldozatul a lányának.

– Tehénke anyácska, mi estére megkérjük, megcsókoljuk kezét, lábát, csak hogy téged meg ne öljenek.

– Nem, gyermekek, azt ne tegyétek, mert még megver benneteket, az pedig nekem fájna. De hallgassatok ide, mit tanácsolok én nektek: amikor engem megölnék, véremmel titokban kenjétek be arcotokat, úgy ragyog majd tőle, mint az aranyszövet: utána szedjétek össze csontjaimat és patáimat, s ássátok el a jászol alá. Valamikor még szükségetek lehet rájuk.

Az árvák keservesen sírva fakadtak.

Nehéz volt a tehén szíve, odament hozzájuk és megkérdezte:

– Miért sírtok, gyermekeim?

– Ki visel majd gondot ránk, ki táplál bennünket, ha téged levágnak, tehénkénk?

– Gyertek velem, van itt egy öreganyó, majd rábízlak benneteket.

A vörös tehén elvezette a gyermekeket az anyókához, kihívta, és kérdezte tőle:

– Tudod-e, hogy engem meg akarnak ölni?

– Tudom.

– Íme, gondjaidra bízom a gyermekeimet. Az isten nevére kérlek, szeresd őket.

– Jól van, jól van, tehénke.

Visszatérve az anyókától, a vörös tehén megparancsolta a gyermekeknek, hogy a fejéről vágják le az egyik szarvát.

– Amikor enni akartok, csak szívjátok meg s jóllaktok. A mezőn meg majd ez az anyóka vigyáz rátok.

Reggel a tehenet leölték. Az árvák felfogtak véreből egy csuporral, titokban magukkal vitték, bekenték vele arcukat, s nem lehetett rájuk ismerni, mintha csak aranyszálból szőtték volna őket, úgy ragyogtak.

Mikor a mostoha leánya megkóstolta a tehén húsát, az annyira ízetlen volt, mintha csak szalmát rágott volna. Amikor pedig az árvák kóstolták meg, olyan ízletes volt, mintha mézet ennének. Azután a gyermekek úgy, ahogyan a tehén meghagyta nekik, összeszedték csontjait, koponyáját, patáját, és elásták a jászol alá. Azután mindig, valahányszor megéheztek, odamentek a jászolhoz, megszopták a szarvat és jóllaktak. A mostoha aztán etette bőségesen a leányát, de az árváknak még egy darabka kenyeret sem adott.

Mikor a tél beállt, meghívták őket lakodalomba. A mostoha cifrán felöltöztette a lányát, s magával vitte, az árvákat meg otthonhagyta. A jászol alól akkor a vörös tehén hangja hallatszott; az odújából előjött az anyóka, kibontotta a jászol alját, fényes ruhákat szedett elő onnan, s felöltöztetve az árvákat, magával vitte őket a lakodalomba.

A násznép között meglátta őket a mostoha, de nem ismerte fel, csak úgy magában sóhajtozott: “Istenem, milyen szerencsés, akinek ilyen gyermekei vannak! Mit nem adnék, ha ezt a legénykét a szülei összeházasítanák az én leányommal!”

Mikor oszolni kezdett a vendégsereg, az anyóka az árvákat időben hazavitte, levette róluk a csodálatos szép ruhát, és visszatette a helyére, a gyermekekre pedig ráadta ismét régi rongyaikat. Amint eltávozott, az árvák visszaszaladtak helyükre, és

lefeküdtek aludni. A mostoha hazajött, felverte az árvákat, és azt mondta mostohalányának:

– Mit alszol, te ilyen-olyan! Ha ott lettél volna a lakodalomban, micsoda két gyermeket láthattál volna ott! A kislánynak még a papucs is ezüsből volt, a fiúnak meg sáráranyból. El sem tudom mondani, milyen gyönyörűségesen szépek voltak! A kettőnek a ruháját még egy millióért sem lehetne megvenni.

– Anyánk, hát miért nem vittél el bennünket a lakodalomba?

– Éppen csak ti hiányoztatok onnan! Ha ti is odajöttök, még valakinek a lába alá kerültök, és széttapos benneteket.

Következő nap a mostoha egy üstöt állított az árvák elé, beleszórt egy mérő kölest, és így szólt:

– Sírjatok most, de úgy, hogy könnyeitek lepjék el a kölest.

Ő maga pedig felöltöztette megint a lányát, s vele együtt ment a lakodalomba.

A multság után az anyóka ismét idejében hazavitte a gyermekeket, mielőtt a vendégek oszolni kezdtek volna. Amint elmentek a királyfi halastava mellett, a leánykának leesett a lábáról az egyik papucs, és belepottyant a vízbe.

– Néni, kedves, mit csináljak, beleesett az egyik papucsom a vízbe.

– Nem baj, gyermekem, csak gyerünk gyorsan, mielőtt még a mostoha hazaérne. Még meglát benneteket, és elveszi ruhátokat.

Az anyóka megint levette a gyermekekről az új ruhát, elrejtette a jászol alá, rájuk pedig feladta a régit. A gyermekek meg amint hazaértek, lefeküdtek aludni. Egy idő múlva megérkezett a mostoha is, felköltötte az árvákat.

– Mit alusztok, ilyenek-olyanok! A tegnapi gyermekek ma másik ruhában voltak a lakodalomban. De a végén olyan gyorsan eltűntek, mint a villám.

Reggel, mikor a királyfi itatni küldte lovát a tóhoz, bármint próbálkoztak vele, a ló nem akart a vízhez menni. Jelentették a királyfinak. Odament a királyfi, s amint megpillantotta a vízben a csillogó holmit, rögtön megparancsolta, hogy dobjanak be horgot, és szedjék ki onnan. Amint kihúzták a papucsot, a királyfi sokáig forgatta, nézegette, majd elvitte a királyhoz, és így szólt hozzá:

– Király atyám, vagy megkeresed nekem azt a leányt, aki ezt a papucsot viselte, vagy öngyilkos leszek.

A király hírnököket küldött széjjel, hogy valamennyi asszony, leány, aki csak az országban található, az mind menjen a királyi udvarba. Meg is jelent mindenki, az árva leányt kivéve. A mostoha azt mondta neki:

– Ugyan már, mit keresnél ilyen csupaszon a királyi palotában! Inkább elküldöm az én lányomat – s azzal fogta a leányát, s a királyi udvarba ment vele.

A király felpróbálta a papucsot valahánynak, de egyiknek sem illett a lábára. Amikor megtudta, hogy hiányzik egy leány, a király rögtön kerestetni kezdte. Felkutatták a mostoha leányt, s a palotába vitték: felpróbálták neki a papucsot, s hát az úgy a lábára illett, mintha a leányka abban született volna! Amikor ezt látta, megszólalt a királyfi:

– Ő az enyém, s nem is akarok mást!

Erre a király, a királyné, a vizírek, a vendégek mind próbálták lebeszélni szándékáról.

– Nem! Őt kell feleségül vennem! – hajtogatta a királyfi.

Kifaggatták a leányt, mire elmondta:

– Van egy idős édesapám, egy mostohám, egy mostohanővérem és egy édesbátyám.

– És hol a másik papucs?

– Azt nem tudom, azt csak az én öreg anyókám tudná megmondani.

Azzal a leányka hazatért, a mostoha pedig ottmaradt a királyi udvarban, és egyre próbálta lebeszélni a királyfit. De a királyfi nem engedett. Otthon a leányt magához hívta a vörös tehén koponyája:

– Gyermelem, küldd el bátyádat a királyfihoz, hogy mondja meg neki: estére eljön az öreg anyóka, és hozzá adja a leányát.

Mikor ez megtörtént, a király elment a leánykához. Az anyóka szépen felöltöztette, és elbocsátotta a királyfival. A királyfi feleségül is vette. Elmúlik egy hét, jön a mostoha, hogy meglátogassa mostohalányát, s mindjárt meg is kérte a királyt, hogy engedje el vele a menyecskét két napra. A király elengedte. Két nap múlva a mostoha saját lányát öltöztette a mostohalány ruhájába, és őt vitte vissza a királyhoz, maga pedig hazatért.

Este, mikor a királyfi bement a feleségéhez, és látta, hogy az nem az ő felesége, ment s elmondta a királynak a mostoha és leánya turpisságát. Akkor a király azt parancsolta, hogy a mostohát és a leányát hajuknál fogva két ló farkához kössék, mindegyikre felültettek egy-egy legényt s kiadta nekik:

– Addig hajszoljátok a lovakat, míg ebből a két nőszemélyből nem marad más, mint a fejük.

A legények végrehajtották a király parancsát, odavitték hozzá a két nő fejét, mire a király elrendelte, hogy vétküket írják papirosra, ragasszák rá a két fejre, s tűzzék póznára, hogy mindenki megláthassa.

Ők elérték a céljukat, érijétek el ti is célotokat.

ÚR ÉS SZOLGA

Élt-volt két szegény testvér. Mikor a szükség végképp elnyomorította őket, elhatározták: az ifjabb maradjon otthon, az idősebb pedig elszegődik szolgának, és a bérét hazaküldözgeti. Ahogy elgondolták, úgy is cselekedtek. A fiatalabb otthon maradt gondozni a gazdaságot, az idősebb meg elindult idegen földre, és elszegődött szolgának egy gazdag emberhez. Szegődése szerint akkor járt le az ideje, mikor tavasszal a kakukk-madár megszólal. De a gazda ilyen feltételt szabott a szolgának:

– Ha a szegődés idejének letelte előtt valamelyik mérges lesz közülünk, az fizessen büntetést; ha te leszel dühös, fizess nekem ezer aranyat, ha engem fut el a harag, én fizetek neked ugyanannyit.

– De nekem nincsen ezer aranyam.

– Semmi baj, helyette szolgálsz nálam tíz esztendőt ingyen.

A szolga először megijedt, és nem akart belemenni ilyen kikötésbe, de aztán meggondolta a dolgot s megegyeztek. “Akármi történjék is, nem fogok haragudni, ha meg a gazda megharagszik, fizessen az egyezésünk szerint” – gondolta magában, és elkezdte a szolgálatot.

A gazda másnap korán reggel a mezőre küldte:

– Eredj – mondta –, amíg világos van, kaszálj, s gyere haza, mikor sötétedni kezd.

Egész nap dolgozott a mezőn a szolga, s este, mikor fáradtan hazatért, kérdi a gazda:

– Hát te miért jöttél haza?

– Hogyhogy miért? A nap lenyugodott, így hazajöttem én is – felelt a szolga.

– Ó, nem így alkudtunk! Mondtam, hogy amíg világos van, addig kaszálni kell. A nap lement, de feljött nővére, a hold. Ő sem világít rosszul.

– Hát pihenni sem szabad? – csodálkozott a szolga.

– Csak nem vagy mérges? – kérdi a gazda.

– Nem vagyok... csak nagyon elfáradtam, pihenek egy kicsit...
– felelte ijedségtől botladozó nyelvvel a szolga, s ismét ment a mezőre dolgozni.

Addig dolgozott, míg a hold le nem ment, de nyomban utána felkelt a nap. A szolga elcsigázva dőlt le a földre:

– Légy átkozott, és a földed is, meg a kenyered is, és a pénzed is!... – kezdte ócsárolni a gazdát.

Ezeknél a szavaknál honnan, honnan sem, megjelent a gazda.

– Csak nem vagy mérges? Ne felejtsd el az egyezséget: vagy fizess ezer aranyat, vagy pedig szolgálj tíz esztendő ingyen.

Két tűz között találta magát a szolga: nem volt ezer aranya, és ilyen embernél tíz évig szolgálni sem lehetett.

Gondolkodott, gondolkodott, végül kötelezvényt adott a gazdának ezer aranyról, és utána üres kézzel elment haza.

– Mi újság? – kérdi az ifjabb testvér.

Az idősebb pedig apróra elmesélt neki mindent.

– Nem baj, ne búsulj – mondta az öcs –, most maradj itthon te, majd én megyek el szolgálni.

S elment ugyanahhoz a gazdához.

A gazda ismét feltételeket szabott: ha méregbe jön a szolga, fizet ezer aranyat, vagy pedig szolgál neki tíz esztendő fizetség nélkül; ha meg a gazda lesz dühös, ő fizet a szolgának ezer aranyat, és szabadon engedi.

– Nem, az kevés: ha te megmérgeled, fizetsz nekem kétezer aranyat, ha pedig én gurulok méregbe, adok neked kétezer aranyat, vagy dolgozok neked ingyen húsz esztendeig! – jelentette ki a legény.

– Rendben van – egyezett bele örömmel a gazda. S a fiatalabb testvér megkezdte nála a szolgálatot.

Másnap a nap rég felkelt, s a szolga még mindig alszik. A gazda költögetni kezdte:

– Kelj fel, mindjárt dél, s még mind csak fekszel.

– Csak nem vagy mérges? – kérdi a szolga szemét kinyitva.

– Nem vagyok mérges – felelt a gazda –, csak azt akarom mondani, hogy ideje kimenni a mezőre fűvet kaszálni.

– Jól van – felelte lustán a szolga –, van bőven rá időnk!

Végre felkelt, és kényelmesen kezdte felhúzni bocskorát.

– Igyekezz hát, testvér!

– Csak nem vagy mérges?

– Nem, eszemben sincs, csak azt akarom mondani, hogy elkésel a munkával...

– Ez már más. Vigyázz, meg ne szegd az egyezséget!

Mire a szolga felhúzta bocskorát, dél lett.

– Érdemes-e most elkezdni a munkát? – mondja a gazdának.

– Látod, mindenki ebédel már, gyerünk, megebédelünk mi is.

Leültek ebédelni. Ebéd után azt mondja a szolga a gazdának:

– Dolgos emberek vagyunk, ezért egy kicsit aludnunk kell, hogy erőt gyűjtsünk! – azzal fejét a szénába dugta, s aludt estélig.

– Hallod-e, ismerj istent, már sötétedik! Mindenki lekaszálta a rétjét, csak a miénk maradt kaszálatlanul! Micsoda istenverés ez! – ébresztgette a gazda.

– Csak nem mérgelődsz? – kérdi a szolga, fejét felemelve.

– Á, dehogy mérgelődöm, csak azt akarom mondani, hogy besötétedett, ideje hazamennünk.

– Ez már más, mehetünk!

Odahaza a gazda vendéget talált. A szolgát kiküldte az ólakhoz, hogy vágjon le egy juhot.

– Melyiket? – kérdi a szolga.

– Amelyik eléd kerül.

A szolga ezzel kiment.

Kis idő múlva szaladnak a szomszédok a gazdához:

– Megbolondult a szolgád: egyik juhot a másik után öldösi le.

Kiront a gazda a házból. Hát uramfia, az egész juhnyáj leölve.

Ekkor már kijött a béketűrésből, és kezdte teringettézni a szolgát:

– Ó, hogy vinne el az ördög, mit műveltél itt, átkozott!

– Hiszen azt mondtad: “Amelyik eléd kerül, azt öld le.” Nohát én leöltem őket – felelte nyugodtan a szolga –, csak nem mérgelődsz?

– Nem, nem mérgelődöm, csak igen sajnálom, hogy kiirtottad a nyájamat.

– Jól van, ha nem mérgelődsz, akkor dolgozni fogok.

Dolgozott is így a fiatalabb testvér néhány hónapig, míg teljes kétségbeesésig vitte a gazdát. Az meg elhatározta, hogy valamiképpen megszabadul a szolgától. Az egyezés szerint a

szolgának az első tavaszi kakukkszó után kellett elmennie, csakhog
közben beköszöntött a tél, és a tavaszi kakukkszó még messze volt.

Sokáig törte a fejét a gazda, míg végül elhatározta, hogy kifog a szolgáján. Feleségét kivitte az erdőre, megparancsolta, másszon fel a fára, és meghagyta, hogy kakukkoljon. Ő maga meg hazament, s mondta a szolgának, hogy szedelőzködjön, mert vadászni mennek az erdőre.

Amint beértek az erdőbe, hát csak elkezd ám az asszony kakukkolni:

– Kakukk, kakukk!...

– Ej-ha! Egészségedre! A kakukk kakukkol, kitelt az időd – szólt a gazda.

A fiú mindjárt rájött a gazda turpisságára.

– Azt már nem – mondta a legény –, ki hallott már tél derekán kakukkolást! Megölöm ezt a kakukkot, és megnézem, miféle madár!

Ezen szavak közben puskájával a fára célzott, ahol a gazda felesége kuksolt. A gazda ordítva ugrott oda, s alig tudta lebeszélni a szolgát a lövésről.

– Ó, hogy vinne el az ördög, te gazember. Kihoztál a sodromból.

– Úgy látom, mérgeledsz! – állapította meg a szolga.

– Bizony, bizony, testvér, mérgeledöm! – felelte a gazda. – Menjünk, megfizetem a kétezer aranyat, csak hagyj békén! Értem most már, mit jelent a régi közmondás: “Aki másnak vermet ás, maga esik bele.”

Zsebre vágta a kétezer aranyat, s hazatért az ifjabb testvér.